

UMEÅ LANDSFÖRSAMLING med HOLMSUND och HÖRNEFORS. (Västerbotten.)

De nordligaste pastoraten i Norrland vid 1300-talets början voro Umeå och Bygdeå (jfr inledn. till Bygdeå), hvilka i kyrkligt afseende då hörde till Ångermanlands prosteri. Enligt 1314 års taxelängd för den s. k. Sexårsgården var afgiften från *Umu* 10 öre, och till lösen af ärkebiskop Olof Björnssons pallium 1316 bidrog prästen i *Huum* (tydiligen en förvridning af socknens namn) med 3 mark penningar. (DS 3 n. 1946, 2043.) Vid en visitation, som nämnde ärkebiskop höll i Umeå 1324, fick han och Upsala domkyrka i donation af bonden Johannes och hans hustru Cecilia mottaga deras gård i byn *Caadis* (Kåddis) jämte alla lösören, dock med förbehåll, att ärkebiskopen med 6 mark svenska penningar skulle godtgöra hustru Cecilias broder Jerund i Hiske för hans arfsanspråk i gården. (DS 3, n. 2475.)

I början af 1400-talet var Umeå socken förlänt åt Uplands lagman, riddaren Nils Gustafsson (båt) och skattade enl. 1413 års jordebok 300 mark penningar samt 23 timmer gråskinn. I den förläning af hela öfre Norrland, som ärkebiskop Jacob Ulfsson mottog 20 aug. 1482, inbegreps äfven Umeå socken. Riksföreståndaren Svante Nilsson Sture sände år 1509 förre landsfogden på Korsholm Anders Bengtsson till Österbotten och till ärkebiskopens län Norrbotten för att utkräfva en hjälpskatt. Särskildt i Umeå och Skellefteå visade sig allmogen »ganskons tresk», i det de åberopade sig på ärkebiskopen, som vid sin visitation 1507 förbjudit dem att utgöra någon hjälpskatt, förrän de fått hans skriftliga medgifvande. I de öfriga Norrbottenssocknarna lyckades dock fogden indrifva sammanlagdt 175 mark. (*Grönblad*, Nya källor till Finlands medeltidshist. n. 228.)

Vid upprättandet af den kronans afvelsgård, som på kon. Gustaf Vasas befallning anlades i Umeå år 1557, beslagtogs äfven prästbordet och dess inventarier. Dessa senare ställdes 5 år därefter åter till khdens disposition, sedan de kyrkliga ärendena i pastoratet under mellantiden handhafts af en kapellan såsom vice pastor, och kungsgården nedlades 1567, då det visat sig, att företaget saknade ekonomisk bärighet.

Till Umeå pastorat räknades äfven sedan gammalt motsvarande lappmark. Här boende lappar voro i motsats till de öfriga lappmarkernas befolkning, som lydde under birkarlarne, direkt skattskyldiga under K. M:jt och Kronan. De af Karl IX anbefallda åtgärderna till ordnande af Lapplands kyrkliga förhållanden ledde för Umeå lappmarks vidkommande till bildandet af *Lycksele* pastorat, som efter att under åren 1606-15 haft egen khde, genom kgl. bref 11 febr. 1617 återlades under moderförsamlingen och först år 1673 definitivt afskildes (se inledn. till *Lycksele*).

Sedan dröjde det 120 år, innan utbrytning af nya pastorat ur den vidsträckta moderförsamlingen hördes af. I *Degerfors* hade 1768 bildats ett kapellag, som genom kgl. resolution 20 juli 1794 erhöll tillstånd att som eget gäll skiljas från Umeå. Afsondringen skedde år 1800 (se *Degerfors*).

En med kgl. tillstånd af 9 nov. 1810 i *Säfvar* by uppförd kyrka, fullbordad 1823, betjänades af interimspredikanter, till dess kgl. brefvet af 14 aug. 1834 vid nu inträffad khdeledighet i moderförsamlingen medgaf Säfvars utbrytning till eget pastorat.

Enligt samma kungliga bref lades äfven *Holmöns* sedan 1802 befintliga kapellag till det nya pastoratet (se inledn. till *Säfvar*). En samma dag, 14 aug. 1834, gifven kgl. resolution innehöll bestämmelser om afsöndringen af ännu ett pastorat, *Vännäs*, där komminister sedan 1825 varit stationerad vid den följande år fullbordade kyrkan.

Kon. Johan III:s i dec. 1588 utfärdade befallning om anläggande af en stad i Umeå socken ledde visserligen till, att ett antal bönder och landsköpmän som borgare slog sig ned på det till stadsplats utsedda från prästbordet afsöndrade området närmast intill sockenkyrkan, men samhället förde ett tynande lif och själfdog efter utgången af de 6 beviljade frihetsåren för att först i början af 1620-talet återuppstå på den plats, $\frac{1}{2}$ mil längre ned vid älfstranden, där staden nu ligger. Privilegierna utfärdades af riksrådet 22 juni 1622, och så snart staden fått egen kyrka, anställdes 1649 en stadskomminister. Stadsförsamlingen erhöll rätt att bilda eget pastorat genom kgl. bref 20 dec. 1867 och afsöndringen skedde 1871 (se *Umeå stad*).

På bekostnad af handelshuset James Dickson & Comp. i Göteborg uppfördes 1863 vid *Holmsunds* lastageplats vid Umeälfvens utlopp ett kapell, afsedt för den där bosatta personalen, som enl. Kgl. Maj:ts medgifvande 27 febr. s. å. finge utgöra särskild kapellförsamling under Umeå pastorat med egen kapellpredikant, hvilken tillika skulle tjänstgöra som folkskollärare. Från och med 1917 har Holmsund med omliggande trakt öfvergått till särskildt gäll.

Vid *Strömbäck* i Umeå socken hade 1748 anlagts ett glasbruk och vid *Hörnefors* anlades ett år 1775 privilegieradt stångjärnsverk. Under åren 1792-1861 var vid dessa bruk en gemensam predikant, tillika skollärare anställd, boende i Hörnefors. Genom bref af 22 sept. 1905 biföll K. M:jt en ansökan från Mo och Domsjö aktiebolag att vid Hörnefors i Umeå s:n få uppföra en kyrka och anställa en predikant, som skulle handhafva själavården bland arbetarbefolkningen vid bolagets bruk och sulfutfabrik där samt vid Mo ångsåg i Nordmalings socken. I Kgl. bref 20 dec. 1912 förordnades, att dessa båda industricentra jämte en del hemman i samma socknar fr. o. m. 1 maj 1913 skulle utbrytas från sina pastorat för att bilda särskild församling, benämnd *Hörnefors*, åt hvilken bolaget vore förpliktadt att med full äganderätt upplåta såväl kyrkan med tillhörande kyrkogård som prästbostället åt den blifvande kyrkoherden. Denna församlingsbildning har, som synes, skett efter Luleå stifts afskiljande 1904.

För själavården inom Umeå äfven efter pastoratsafsöndringarna omfattande och folkrika landsförsamling har khden sedan gammalt i regel biträdts af tvänne komministrar. Utom del i kyrkbordet har förste komministern hemman i Västerhiske. Sedan Kgl. M:jt vid riksdagen 1697 förundt kapellanerna val af något bekvämligt boställe, hemställde dåv. 1:ste kapellanen Lars Hernodius att få räkna ett af honom uppbrukadt ödeshemman i *Hissjön* ss. kapellansbord, hvilket sedermera år 1818 utbyttes mot ett hemman i *Västerhiske*. Församlingens 2:dre komminister, åt hvilken under 1690-talets senare hälft ett hemman i *Håkmark* upplåts, har sedan 1909 haft bebyggdt boställe vid en i *Tafvelsjö* by uppförd kapellkyrka.

Umeå församlings rektangulära gråstenskyrka lär enligt en gammal anteckning funderats år 1501 och fullbordats 1508. Byggnadshistorien är för öfrigt föga känd. Att döma af kyrkans relativt stora dimensioner - *Hülphers* uppger längden till $74\frac{1}{2}$ aln. och bredden till $26\frac{1}{2}$ aln. - samt iakttagelser vid den senaste restaureringen hade hon undergått flera ändringar. Någon större sådan torde ägt rum 1562, då 60 mk pgr på konungens befallning utanordnades. Långhuset var täckt med 4 vackra stjärnhvalf inslagna omkring åren 1643-50. Gaflarna voro ofvantill uppförda af tegel med yttre tegelornamentering. Ett nytt rundt fönster upptogs på västra

gafveln år 1728, och kyrkans öfriga, ursprungligen små fönster utvidgades vid reparationer åren 1740 och 1805. Predikstolen från 1648 ersattes år 1779 med en ny, förfärdigad af bildhuggaren Caræus. Altaruppsatsen med Kristi krucifix samt därunder en liten tafla, föreställande nattvarden, var ett verk af J. Hultman. Ny altardekoration, ett kors med törnekrona och svepduk, invigdes juldagen 1844. Första orgeln uppsattes redan 1535, ombyggdes 1649, förnyades af orgelbyggaren Anders Matzon 1660-61. Anskaffning af nya orgelverk har sedan flera gånger förekommit.

Vid ryssarnas härjningar 1720 hade kyrkan beröfvats 6 ljuskronor och en del af sin skrud, som sedan ersattes genom frikostiga gåfvor af enskilda. Från katolska tiden funnos i behåll åtskilliga träskulpturer, en korkåpa m. m. Till silfverskatten år 1548 hade kyrkan afstått en förgylld monstrans om 5 löd. mk 14 lod samt 8 lod brutet silfver.

Maria bebådelsedag 25 mars 1893 härjades kyrkan midt under pågående gudstjänst af en förödande eldsvåda, som lämnade föga mer än de illa skadade murarna kvar. Det visade sig då, att väggarna under den delvis bortfallna kalkputsen varit prydda med gamla målningar, hvilket man föröfrigt på grund af en anteckning af antikvariern Martin Aschaneus haft anledning antaga.¹ Den år 1751 uppförda klockstapelns öster om kyrkan berördes icke af branden. Den dödsdömda kyrkan blef dock trots murarnas bräcklighet restaurerad och högtidligen invigd.

På västra sidan om Hörneån, 2 km. söder om den gamla på 1700-talet uppförda träkyrkan vid *Hörnefors* bruk, ligger den 1907 fullbordade nya församlingskyrkan, byggd af tegel efter ritning af Bror Almqvist.

Holmsunds tornförsedda träkyrka invigdes 1863 och tillbyggdes 1920.

[*Litt.: J. E. Ask, Dissertatio de urbe Uma et adjacentibus paroeciis. Ups. 1731. - J. O. Högstadius, Beskrifning öfver Umeå Landsförsamlings kyrka. Umeå 1893.*]

KYRKOHERDAR.

1. Dom. **Olaus Johannes Gothus** [1420-omkr. 1425], curatus in Uma. Han var khde i Torstuna pastorat i Upland, då han 14 sept. 1407 af ärkebiskop Henrik utnämndes till föreståndare för Enköpings hospital. Drottning Margareta förbjöd honom emellertid utöfningen af föreståndarskapet, när hon ansåg sig äga utnämningrätten till denna befattning, men vid ett möte i Arboga 13 sept. 1412 blef han af ärkebiskop Johannes och flere biskopar återinsatt i ämbetet, sedan han framlagt bevis för att Upsala ärkebiskopar under de närmast föregående 130 åren innehåft provisionen och ordinationen till nämnda hospital. (SD 1, n. 879, 2, n. 1615.) Den 21 maj 1412 sålde han till borgaren Peder Helsing en gård belägen i Skitnafjärdingen i Upsala, som han och syskonen ärft efter föräldrarna. (SD 2, n. 1575.) Från början af år 1414 är han kanik vid

¹ Kopior af dessa målningsfragmenter, utförda af lektor C. N. Pahl i Umeå, förvaras dels i kyrkans arkiv, dels hos Kgl. Vitterh.-, hist.- o. antiq. akademien. Ett prof däraf är återgifvet i Västerbottens läns hembygdsförenings årsbok 1921, s. 24.

Upsala domkyrka och innehar som sådan Helga Trefaldighetsprebendan samt tjänstgjorde från slutet af följ. år tillika sås. domkyrkosysselman alltjämt med bibehållande af khdebefattningen i Torstuna, till dess han hösten 1420 lämnade kanonikatet och blef khde i Umeå. Därifrån drog han sig efter någon tid tillbaka för att inträda som munk i Minoriterklostret i Upsala. (DS 5, s. 313.)

2. **Kætilbyörn Kætilbyörnason** [1425-27], kirkiopresthr i Wma, f. omkr. 1362, bondson från Bälinge i Upland, var präst 17 maj 1415, då han och hans halfbroder Jeppe Andersson skiftade den jord, som tillfallit dem i arf efter föräldrarna. Ketilbjörn fick härvid på sin lott 20 öresland i Vallskog och 2 markland i Uggesta i hemsocknen. (SD 3, n. 2083.) Vi återfinna honom såsom khde i Uma år 1425, då han inskrefs ss. medlem i Helgalekamensgillet i Sthm. Han återköpte 16 febr. 1427 de 2 markland jord i Uggesta, som domprosten i Upsala Olaus Magni förvärfvat af honom och lagt under själakoret i domkyrkan. Fem år senare är dominus Katilbernus Katilberni canonicus vid Upsala domkyrka och undertecknar jämte öfriga domkapitelsledamöter den 12 febr. 1432 dekretet om valet af domprosten Olaus Laurentii till ärkebiskop. I den strid, som då uppstod i anledning af, att kon. Erik af Pommern ville påtvinga dem en annan stiftschef, hördes äfven herr Ketilbjörn 18 okt. 1432 som vittne angående förut gällande rättsbestämmelser och praxis beträffande ärkebiskopsval. Han säges då vara septuagenarius (70-årig) och deltagar i en protest, som kapitelsmedlemmarna 13 okt. 1433 riktade mot konungen rörande samma sak.¹ I sitt sigill förde han en bild af lammet med korsfanan.

3. Herr **Erik** i Uma [1442] inskrefs d. å. såsom broder i Helgalekamensgillet i Sthm på samma gång som Herr Clemit i Skön.

4. Herr **Magnus** i Uma [-1498] var död nämnda år. I testamente efter honom fick Upsala domkyrka då mottaga 20 mark i penningar och följande år en silfverskål. (Ups. domkyrkoräkensk. D 16 p. 115, 169.)

5. °Dominus **Haquinus** uppgifves enl. en gammal kyrkoboksanteckning ha varit khde härst. 1510 och tillika prost.

Ganska tvifvelaktig till sin existens är en pastor dom. *Ragvaldus*, som utan närmare tidsangivelse omnämns i en af antikvarien Martin Aschaneus på 1630-talet

¹ Akter rörande ärkebiskopsvalet i Uppsala 1432, utg. af *A. Lindblom*. Upps. 1903.

uppteckna »Skämtig, otidig och hedersam legenda och handel» rörande tillkomsten af väggmålningarna i Umeå landskyrka.¹

6. Mäster **Gerlach** (1524-26), *canonicus Upsaliensis*, synes varit en bland de förste, som Gustaf Vasa i kraft af sitt konungsliga ämbete utnämnt till khde, därmed brytande de andliga myndigheternas gamla rätt att tillsätta alla prästerliga tjänster. Då mäster Gerlach 1524 infann sig för att tillträda Umeå pastorat, ville församlingsborna och deras kapellan Herr Haqvin emellertid icke mottaga honom. Ånyo försedd med kungl. fullmakt återvände han jultiden s. å. för att med fogden Jörgen Helsings bistånd göra sina anspråk gällande. Ej långt därefter fick konungen genom befullmäktigade sändebud från socknen mottaga en skrifvelse med klagomål, att »mester Gerlach sig icke fulleliga mot dem bevist hafver, som honom borde». Konungen beder i sitt 2 apr. 1525 aflåtna svar, att sockenborna denna resan måtte öfverse med khden, ville han icke bättra sig, skulle en annan skickas i hans ställe. Fogden fick samtidigt befallning att göra sig närmare underrättad i saken. (KGR 2/4 1525.) Kort därefter anlände fogdens tjänare med ett bref till konungen, däri fogden omtalar, att kapellanen herr Haqvin hade upprest socknen såväl mot honom som mot mester Gerlach med påföljd, att den senare måst rymma dädan, och »herr Haaqwon sitter vid gället hafvandes honom ifrån hans sæædt och paascharentho emot all redlighet». Nu blef kung Gustaf vred och skref 11 apr. 1525 en ljungande befallning till innevånarne i Umeå socken att de utan gensägelse skulle anamma mester Gerlach som sin khde igen »görandes honom den del I eder kyrkeherre af ålder och god gammal sedvänja pliktige ären att göra». På samma gång afsände konungen till ärkebiskopen i Upsala ett skarpt bref, däri han icke sticker under stol sin misstanke, att kapellanen i sitt handlingssätt haft stöd hos domkapitlet, och tillägger: »För detta högmots skull akte vi icke lida herr Haaqwon någon tid för en kyrkeherra i Umo, där må han sig efterrätta». I hvad mån konungens vilja respekterades är icke känt, tvisten afbröts i hvarje fall genom mäster Gerlachs kort därefter inträffade död (före 9 juli 1526) och

7. Dom. **Haquinus**, kapellanen i Umeå socken, påstås, trots konungens förbud, flere år setat kvar vid gället.

8. **Bo Warniksson** (1530-48) uppges ha varit från Västerbotten. Under hans khdetid började den genom reformationen ändrade gudstjänstordningen tillämpas här i orten. Kyrkan lär redan 1535 genom hans

¹ Se en uppsats af *L. Bygdén* i Västerbotten, årsbok 1921, s. 22.

försorg fått sitt första orgelverk, ett mycket tidigt datum för en landskyrka, första nattvardsgången enligt den nya ritualen sub utraque specie försiggick 1536 och första mässan på svenska hölls Kyndelsmässodagen 2 febr. 1537, enligt anteckningar i en gammal bibel. Herr Bo utgaf årligen 5 t:r stadgelax och brukade år 1543 2 pundland skattejord i Västerhiske by.¹ Han torde aflidit 1548, ty i detta års fogderäkenskaper redovisas för ett litet oförgylldt silfverstop om 11 lod, som testamenterats till konungen efter herr Boo i Uma. Fragmenten af en strax utanför kyrkan liggande grafsten, som ansetts vara hans, hade redan på 1700-talet oläslig inskrift. I Svea hofrätts arkiv (Acta 1441-1644) förvaras ett af 12 edsvurna män i Umeå s:n bevitnade slägtregister öfver khdens och hans hustrus afkomlingar, dat. 16 maj 1626 och besegladt med socknens och prostens Ol. Niurenii sigill.

G. m. hustru *Anna*.²

Barn: *Warnich Booson*, fogde, fader till kon. Carl IX:s kamrerare Bo Warnichson; *Ingeborg Boosdotter*, Simon Jöns hustru i Anasjö by; *Abluna Boosdotter*, g. m. fogden Jöns Simonsson i Kåddis; *Malin Boosdotter*, g. m. Håkan Önesson i Strand.

9. Herr **Jacob** [1553-57] i Umeå utgjorde till den s. k. Sala-bergshjälpen år 1553 2 tnr smör, deltog i den från prästerskapet 1555 utgående kostgården med 4 t:r smör och 1556 med 5 t:r. I mars 1557 härbergerade han i prästgården riksrådet Ture Persson (Bjelke) under hans resa från Finland. Under denne khdes tid upptogs vid Ören inom prästbordets rå ett nytt laxnotfiske, som hans kaplan mästadels fick bruka.

Under åren 1557-62, då Umeå prästbord disponerades för den af Gustaf Vasa här anlagda afvelsgården, sköttes de kyrkliga angelägenheterna inom församlingen af en kaplan ss. vicepastor.

10. Mag. **Andreas Laurentii (Björnram)** (1561-71), f. 1520, son af kon. Gustafs trogne man, den tappre Lars Olsson Björnram till Isnäs, hvilken under befrielsekriget slog danskarne vid Västerås 1521 och i nov. s. å. utnämndes till fogde i Västerbotten samt slutligen en tid kallas ståthållare i Norlanden. Modern hette Anna Andersdotter Grubb. Sonen Andreas, som förmodligen växte upp på Backa här i socknen belägna fogdegård, inskrefs som student vid Rostocks universitet juni 1556, studerade sedan vid andra utländska högskolor och blef magister. I en odat.

¹ I samma by fanns enl. jordeboken för 1546 kyrkojord, som detta år lagts under kronan och hvilken fogden Lars Olofsson Björnram 30 juli 1547 fick tillbyta sig mot jord, som han ägde i Skärplinge i S:t Drottens s:n nära Söderköping. (KGR.)

² Enl. *Bures* släktregister var hon dotter till en Nils Olofsson i Burträsk och hans hustru Barbro.

skrifvelse, sannolikt från 1561, tackar han kon. Erik »för det gäld uthi Norlanden Uma benempt, som K. Mjt migh gunsteligen för någon tid sedan confererade», och begär halfparten af prästspanmålstionden, »att jag thermed kunde komma migh något före medh bohagh och begynne hus-hold», enär prästebordet, sedan det lades under afvelsgården, är mer och mer förblottat (RA). K. M:t beviljade honom 1561 $1\frac{1}{2}$ läst korn och af fogden Nils Olsson mottog han 15 okt. 1562 det välförsedda prästeinventariet. Af kon. Erik XIV:s bref 12 juni 1566 till fogden Lasse Joensson framgår, att Umeå afvelsgård icke bar sig, och khde Anders samt länsman Östen Andersson aflämnade 13 dec. s. å. häröfver en redovisning. Vid gårdens nedläggande år 1567 återfingo kontraktets öfriga prästgårdar de persedlar, som de vid dess upprättande sammanskjutit. Kykoherdarna Anders i Umeå och Anders i Skellefteå anmälde vid samma tid klagomål öfver, att de en lång tid icke fått någon tionde af de kungliga laxfiskena. Häröfver uttalar konungen i bref af 29 juni 1567 sin förvåning och befaller fogden att rätta sig efter instruktionen och ej förhålla dem sådan tionde. Den årliga prästetaxan från Umeå var f. ö. rätt dryg, 4 t:r smör, 2 t:r lax och 2 skeppund gäddor, och herr Anders' kontribution till Älfsborgs lösen 1571 belöpte sig till $1\frac{1}{2}$ stycke guld, $22\frac{1}{2}$ lod silfver samt i penningar 72 mk 5 öre 15 pgr, utgörande $\frac{1}{10}$ af värdet af hans lösegendom, som omfattade: guld 15 st., silfver 225 lod, reda penningar 208 mk, koppar $10\frac{1}{2}$ pd, mässing $1\frac{1}{2}$ pd 5 mk, tenn 6 pd, gilla oxar 2, stutar 25, kor 11, getter 15, svin 7, hästar 4, värderade till 60 mk. Af kon. Johan III utn. till khde i Gefle pastorat, erhöll herr Anders 18 juni 1571 till hjälp och underhåll 5 pundläster spanmål af tionden, som föll i Ockelbo och Hamrånge socknar i Gästrikland samt Forsa s:n i Hälsingland. Såsom landsprost i Gästrikland bevistade han Upsala provinsialmöte 1572 och undertecknade dess beslut 22 aug. Allmänna meningen var, att han för herregunst och stora prebendens skull antog kon. Johans liturgi och därigenom kom i åtnjutande af konungens särskilda förtroende. Måhända är omdömet för hårdt. Visst är, att han sökte gendrifva de protester mot liturgien, som utgingo från Upsalateologerna och bragte en del af dem i fängelse. Han erhöll 2 aug. 1576 kgl. förordnande att sköta det lediga biskops-ämbetet i Vexjö och säges ha varit den förste präst i riket, som höll mässan enligt liturgin (*sacra more liturgica*), hvilket skall ha skett på riksmötet i Sthm 1577. Sommartiden s. å. blef han ordin. innehafvare af Vexjö biskopsstol och invigdes 8 sept. 1583 till ärkebiskop i Upsala. Vid samma tid lär han af kon. Johan fått förnyelse på sitt adelskap och upptog som vapenmärke i sitt sigill 3 björnramar efter att tidigare däri fört en bild af kopparormen på korset. Afled 1 jan. 1591 och begrofs i domkyrkan.

G. 1) m. *Anna Michaelsdotter*, dotter af Michael Pedersson i Vadstena och änka efter skolmästaren i Åbo Claës Crusius;

2) m. *Margareta Larsdotter*, dotter till ärkebiskop Laurentius Petri Nericius och änka efter ärkeb. Laur. Petri Gothus.

Af barnen i förra g.: *Anna*, f. 1563, g. 1) 1583 m. domprosten i Linköping Nicolaus Petri Grubb, 2) 9/3 1595 m. assessorn i Göta hofrätt Per Mattson Stiernfelt, d. 1/2 1603; *Brita*, f. 1564, g. m. Johan Luth till Lutåker och Ytternäs; *Barbro*, f. 1565, g. m. häradshöfdingen Nils Arvidsson Gyllenållon, änka 1611, d. 1614, begr. i Hagebyhöga kyrka, Ög.; *Ingrid*, g. m. lagläsaren i Upland Göran Larsson;

i senare g.: *Christina*, g. m. öfversten i Brandenburgsk tjänst frih. Dominicus von Parr af huset Parro i Steyermark. (Sv. ättartal 5, s. 450.)

Tr.: Protestatio et ingenua confessio de ordinantiæ ecclesiasticæ et liturgiæ subscriptione (ref. i *Laur. Raymundi* Historia liturgica, utg. af *A. A. von Stiernman*, Sthm 1745). - Ad maledicum cujusdam Momi scriptum responsio Andreæ Laurentii Upsaliensis (refererad i *Abr. And. Angerm.* Historia liturgica, Hamb. 1588, pag. L 5 r).

[*Litt.*: *N. Ahnlund*, Sv. biogr. lexikon IV, s. 661. - *J. A. Hammargren*, Om den liturgiska striden under konung Johan III. Ups. 1898.]

11. **Petrus Matthiæ** (1571-75) var bördig från Lindesberg, där han ägde ett arfhemman, Rumbogården, som räntade 1½ skeppund tackjärn och 1½ stig kol och hvilken han 14 febr. 1566 med sin slägts samtycke¹ öfverlät åt K. M:t och Kronan i utbyte mot ett kronans kyrkohemman i Kyrkbyn i Piteå s:n (Noraskogs arkiv Bd 3, h. 7, s. 17). Han var då khde i Luleå pastorat, därifrån han genom intriger 1562 lyckats undantränga företrädaren khde Engelbertus Olai, hvilken i ett år innehaft platsen efter att förut varit kapellan och v. pastor i Umeå (se II s. 196). Genom sitt otyglade lefnadssätt råkade herr Petrus i vanrykte och afsattes på grund af tjänsteförseelser från khdebefattningen i Luleå 1569. En man med sådana föregående skulle man icke väntat att ett par år senare finna som khde i ett så förnämligt pastorat som Umeå. Här beseglar han tiondelängderna fr. o. m. 1572. Det dröjde emellertid ej länge, innan han återföll i samma ovärdiga lefverne som förut, anklagades och domfälldes för äkten-skapsbrott samt blef af ärkebiskop Laurentius P. Gothus 10 dec. 1575 på kungl. befallning skild från ämbete och all prästerlig tjänstgöring. Hans försök att genom skriftliga vittnesbörd från allmogen rentvå sig misslyckades, delvis genom den blifvande efterträdarens motdrag. (Bref 19 jan. 1576. RA Topogr. Vb.)

12. **Petrus Jonæ** (1576-79), sannolikt f. i Umeå s:n, när han hade anförvandter i en by härstädes. Efter att sedan 1560 varit khde i Löfånger och prost (se II, s. 148) hitkom han som pastor år 1576. I den

¹ Hans moder var 1566 omgift med Peder Larsson, borgare i Sthm.

nu uppblussande liturgiska striden tyckes han till en början varit stark motståndare mot den samma år utkomna gudstjänstordningen. Han kallades till den 9 febr. 1577 sammanträdande riksdagen, men har ej under-tecknat dess beslut om liturgiens antagande. Då kon. Johan III:s sekreterare Olof Sverkersson, som senare på året gjorde en resa i Norrland för att verka för dess införande, kom till Umeå, förklarade pastor att han icke kunde antaga liturgien, då den innehölle så många misstänkta saker.¹ Han torde nog till sist gifvit vika för konungens vilja. Afled 1579 i Stockholm samt begrofs i Ridderholmskyrkan.

G. m. hustru *Sigrid*, som på egen anhållan fick kon. Johan III:s medgifvande 10 dec. 1579 att behålla halfparten af tionden från socknen, ehuru hon endast var berättigad till tredjedelen. Genom kungl. bref 15 sept. 1582 erhöll hon ett skattehemman i Backa och ½ hemman i Tafleby fria från utlagor. Denna förläning igenkallades men återskänktes 19 juni 1584.

13. **Christianus Henrici Winter** (1580-84) var kon. Johan III:s kapellan och hofpredikant, då han 1580 utnämndes till khde i Umeå och i midten af året erhöll befallning att resa till Tyskland för att uträtta några värf i konungens tjänst. Till tärepennningar under färden anslogs åt honom 80 daler, som Västerbottensfogden Bertil Matsson skulle leverera i kontanter och naturprodukter, hvilka han utkvitterar i Umeå 26 aug. s. å. Genom kgl. bref 13 juni 1581 befriades han från taxen för detta och föregående år, en förmån som konungen i bref af 15 dec. s. å. utsträckte till andra prästegårdar och behaglig tid och »synnerligen så länge han uti vårt hof och tjänst brukad blifver». Då flertalet dylika friheter återkallades 20 apr. 1584, utfärdade Christianus Winter olim pastor Umoensium 23 juni s. å. en förklaring, att han i kraft af 1581 års bref men ej af tresko fördristat sig hålla inne med alla de utlagor, som kunnat falla på Umeå gäll. Senare på året fick han transport till Björneborgs pastorat i Finland och uppbar enl. kgl. bref 21 juli 1585 i lönetillskott 6 pund råg och lika mycket korn af tionden från Ulfsby socken. Hans död måste ha inträffat mellan 29 sept. 1586, då han gästade Björneborgs gård, och 4 aug. 1587, då kapellanen Laurentz Erics i Björneborg skötte khdetjänsten under vakansen efter honom.

Khdens till namnet okända efterlevverska uti Björneborg befinnes 1589 vara omgift med borgaren därstädes Jöran Michelsson (enl. benägen uppgift af stadens häfdatecknare J. W. Ruuth).

14. **Ericus Laurentii** (1584-93) synes ha haft anställning i Sthm, antagligen såsom hofpräst, innan han hösten 1569 ss. khde tillträdde

¹ Palmsk. saml. T. 112 b (cit. se *J. A. Hammargren*, Om den liturgiska striden).

Skellefteå pastorat (se III, s. 302). Jämlikt kgl. bref 19 febr. 1584 bekom herr Erich i Skellefteå frihet från en sedan föregående år resterande kostgård, enär han var tillstädes vid drottning Katarina Jagellonikas begrafning i Upsala 16 febr. 1584. Samma år erhöll han transport till Umeå och uppbar enligt kgl. bref 7 febr. 1587 såsom prost öfver Södra Västerbotten åtminstone under åren 1587-90 prostetunnorna från prosteriets fyra kyrkor. Ifrig anhängare af Johan III:s liturgi fick han 26 dec. 1588 konungens fullmakt att »optaga M. Abrahams böcker både i Helsingland och Ångermanland». Bekant är, hurusom den landsflyktige ärkebiskopen Abraham Angermannus för liturgiens bekämpande lät i Tyskland trycka såväl sin svärfaders Laurent. Petris motskrifter, »Dialogus om den förvandling, som med messan skedde» (tr. i Wittenberg 1587), »Om kyrkostadgar och ceremonier» (s. å.), som sitt eget arbete »Refutatio erroris Herberti de consecratione sacramenti» (Hamburg 1588), hvilka böcker trots införselförbud hastigt vunno spridning i riket. Konungen befallde därför, att efterforskningar skulle anställas för att upptäcka den, som infört och utprånglat dessa skrifter, och att alla åtkomliga exemplar skulle indragas: »Den som dem förhölle skulle förlora sin egendom och anklagas för lifssak». Herr Erik i Umeå var nu en af de män, som mottogo konungens uppdrag att i landsorten beslagtaga dessa förbjudna publikationer. Konung Johans intresse för stadsanläggningar i öfre Norrland hade, som nämndes i inledningen, resulterat i grundandet af en stad vid Umeå landskyrka i slutet af år 1588, och för beredande af därtill erforderligt utrymme hade prästbordet måst släppa till en del af sin jord. Som godtgörelse härför befriades khden i ett kgl. bref af 20 juni 1589 från utgörandet af det till 4 t:r uppgående taxesmötet »enär en del af prästbordzåkern blifvit anammat ifrån kirkiobolet i Umå socken och lagt under staden, som nybyggt är, så att kyrkoherden därsammastädes H. Erich Laurentij nu icke förmår att hålla så många kiör och boskap som tillföre». Äfven för sitt skattehemman i Bulmark beviljades khden 1591 några års frihet från utlagor. Jämte prosten Andreas Nicolai i Piteå och landsskrifvaren Östen Nilsson hade herr Erik fått konungens uppdrag att ransaka om rågränserna mellan Sverige och Ryssland, men synes ej aktivt deltagit i detta mödosamma värf. (Jfr III, s. 66 och Handl. rör. Skand. hist. 39, s. 107.) Han afled 1593 och hans hustru kallas följande år efterleffverska.

G. m. *Wendela Mattsdotter*, dotter till borgmästaren i Sthm Matts Persson. År 1584 hade khden med sin hustru ärft 1/8 uti ett stenhus i staden mellan broarne, benämndt Skulthenshuset, samt en tomt vid den gata, som ännu heter Skultens gränd; den 6 mars 1591 tillbytte han sig af rådman Märten Olsson, som var gift med khdens svägerska Elisabet Mattsdotter, ytterligare 1/8 i samma hus. (Perg. br. i UB.)

15. Mag. **Petrus Olai Gestricius** (1594-1607), f. i Gefle, där fadern Olof Mårtensson var rådman. I stadens för sin tid utmärkta skola erhöll sonen förmodligen sin första utbildning, och efter att i Tyskland vunnit magistergraden förordnades han år 1570 till rektor i samma skola. Denna tjänst miste han emellertid 1577 på grund af sin vägran att underskrifva Johan III:s liturgi och skall t. o. m. en tid hållits i fängsligt förvar å Stockholms slott. Efter frigifningen tillbragte han några år utan anställning, troligen i Gefle, under armod och betryck, sysselsatt med jordbruk, och höll enligt sägen själf på med att plöja åkern, då en enspännare år 1580 öfverbringade honom kgl. fullmakt som khde i Njurunda pastorat. Såsom sådan och tillika prost i Medelpad undertecknar han Upsala mötes beslut 1593. För sina stora gåfvor och berömliga förhållande blef han efter 14 års verksamhet i denna lilla församling kallad till »den förnemblice och widhberömde Umeå försambling». I Upsala Domkapitels protokoll 1 mars 1594 heter det: »De pastore Umensi conclusum est, ut dn Petrus Olavi Gestricius eo mittatur primo quoque tempore». Han tillträdde i april samma år och verkade här med högsta beröm, till dess han saligen ändade sina dagar 1607.

G. m. *Malin Nilsson*, borgmästardotter fr. Gefle, blef efter mannens död omg. m. prosten och khden i N. Luleå Engelbertus Laurentii och lefde där ännu 1624.

Af sönerna, som efter födelseorten antogo namnet *Njurenius*, beklädde 4 liksom fadern rektoratet i Gefle skola, ett säkerligen enastående fall i det svenska befordringsväsendet.

Barn: *Anna*, f. i Gefle, g. 10/8 1600 m. khden i Pedersöre i Finland Knut Henriksson, änka 1621, omg. m. khden därst. Sven Wigelius, d. hos sin måg khden J. Brenner i Cronoby, d. 1/2 1664, 84 år; *Olaus*, rektor i Gefle 1616, prost o. khde i Umeå, n. 18; *Ericus*, f. 1592, fil. mag., rektor i Gefle 1619, khde i Umeå, n. 19; *Nicolaus*, stud. i Wittenberg 1614, fil. mag., rektor i Gefle 1623, sist i Sthm 1625; *Johannes*, fil. mag., rektor i Gefle 1625, khde i Enköping; *Anders*, huspredikant hos riksrådet Jöns Kurck, g. m. Magdalena Knutsdotter, system Annas styf-dotter; *Gunnila*, g. m. borgaren och rådmannen Hans Christerson Trast i Umeå.

16. Mag. **Johannes Petri Blanchovius** (1609-12), f. 1570, son till khden Petrus Oestani i Torsåker, Ångermanl. Redan under sin uppväxttid hade han 1585 meddelat undervisning i hebreiska åt den två år äldre, blifvande riksantikvariens Johannes Thomæ Buræus.¹ Inskrefs sås. stud. vid Wittenbergs univ. 1590. Han synes 1595 passerat Upsala, ty af professor Nicolaus Ol. Bothniensis framställdes klagomål, att han för honom förfarit en häst, hvilken fadern emellertid lofvade ersätta med 30

¹ [*G. Klemming*], Ur en samlares anteckningar. Sthm 1887, s. 8.

daler jultiden s. å. (Hdpr. 11/9 1595). Följ. år blef B. lektor i Strängnäs samt promoverades 1600 till fil. mag. i Wittenberg. Vt. 1604 kallas han teol. lektor i Strängnäs och är 1605 hofpräst hos kon. Carl IX, utnämndes i dec. s. å. till teologie professor vid Upsala univ. efter prof. J. Anthelius, men var tydligen ej väl anskrifven å högsta ort, ty då professorerna vid samma tid gjorde en del förfrågningar hos konungen rörande några vakanta professurer, svarade denne i bref af 26 dec. 1605, att om dessa finge tjänliga innehafvare, skulle de förses med tillräckligt underhåll liksom öfriga professorer, men att Blanchovius, af hvilken man näppeligen hade att vänta någon frukt, ej fick stanna längre än tills en lämpligare person kunde bekommas. Han satt emellertid ännu några år kvar som professor och torde väl icke varit så underhaltig, enär han af prästerskapet insatts som medlem i det utskott, som skulle uppgöra förslag till konungens försäkran angående religionen. År 1608 fungerade han som universitetets prorektor. I en skrifvelse till konungen 25 nov. s. å. anhöllo nu professorerna, att M. Johannes Blanchovius, som enl. kungl. befallning skulle lämna universitetet, måtte försörjas med Uma prästegäll, »äfter han längie både i Strängnäs schola och här i Academien tiänt och arbetat hafwer».¹ Förmodligen tillträdde han pastoratet i början af år 1609, nämnes 1612 äfven præpositus Westerbodniæ, men afled redan s. å.

G. m. hustru *Malin*, som i Älfsborgs lösens handlingar för år 1613 kallas dni Jöns kyrkoherdens efterlefvverska. Sterbhusets ekonomiska ställning synes varit dålig, ty kon. Gustaf II Adolf skrifver från Torneå 7 mars 1614 till fogden Evert Eriksson, att som khdens i Umeå änka kommit i rest för tu års utlagor, medan hon med sin man där varit hafver, och därför begär förskoning, befrias hon från deras erläggande (Riksreg.).

En son: *Johan Blanck*, stud. i Upsala 27/2 1621, deltog i 30-åriga kriget som officer vid Joh. Banérs armé, slottshauptman på Viborgs slott 1648, efter afskedet fr. denna befattning 1652 bosatt på sitt hemman Lingared i Tuna sn, Hälsingl., hvilket gått i arf från farfadern; adlad 2/12 1650, d. 1678. [Närmare om honom och hans familjeförhållanden i Personhist. tidskr. 11 s. 8, 1909.]

Tr.: Almanach för 1596.

17. Mag. **Petrus Johannis Rudbeckius** (1614-19), f. 17 jan. 1578 på Ormesta i Almby s:n, Nerike, son till den fr. Holstein inflyttade landsskrifvaren Johan Pedersson, slutl. stadsskrifvare i Örebro, och Christina Pedersdotter Bose. Var äldre broder till biskop Johannes Rudbeckius i Västerås, hvilken han ej nådde i lärdom, kraft och betydenhet. Efter skolstudier, hufvudsakligen i Örebro, blef han stud. vid Upsala univ. 1598 samtidigt med brodern och begaf sig 1601 i dennes sällskap till Tyskland,

¹ C. Annerstedt, Ups. Univ. hist. I, s. 129 not 2, Bih. I, s. 63, 80.

där de 10 juni s. å. inskrefvos som studenter vid univ. i Wittenberg och fingo höra den tidens förnämsta protestantiska lärare. Vid nämnda akademis 100-åriga jubelfest 1602 blef Petrus R. fil. magister, den 13:de i ordningen af de 64, som då promoverades på kurfurstens bekostnad. Följande år idkade bröderna R. studier i Jena. Hemkomna 1604 funno de sin fader, en broder och alla systrarna döda i den då grasserande pesten. I jan. 1605 blef Petrus R. professor vid Upsala univ. och antogs s. å. af herr Svante Sture till informator för hans son Sten. Han säges ha uppträdt och utmärkt sig för sin teologiska lärdom vid den offentliga disputation, som 17 nov. år 1608 anställdes med kalvinisten Forbesius, öfvertog i början af år 1609 eloquentiæ professuren och två år därefter professuren i fysik. Till Blanchovii efterträdare som pastor i Umeå begärde församlingen khden i Upsala Claudius Opsopæus, hvilken ärkebiskopen P. Kenicius i skrifvelse till rikskanslern 6 aug. 1613 förordar, men i händelse K. M:t ej behagade dit förflytta denne, rekommenderar han M. Petrus Rudbeckius, »som begynner ledas vid det stora arbetet han i lång tid här vid sin tjänst haft uti Academien», och anser det nyttigt, att han härifrån kommer för den långliga oenighet, som här varit rådande» (UB N 257). Redan 23 aug. s. å. utfärdades kungl. fullmakt för R. säs. pastor och præpositus i Umeå. Han tilltr. följ. år men trufdes ej länge här uppe. I synnerhet längtade han att få se om sin egendom söderut, så ock att från trycket utgifva något skolestugu-arbete, som han hade för händer. Dessa voro de angifna skälen, då han allhelgonatiden 1617 inför församlingsborna förklarade sig icke vilja längre än till 1 maj 1618 behålla pastoralvården och bad dem vara betänkta på en ny pastor. Han kvarstannade emellertid till 1619, flyttade då till sin gård i Örebro och uppehöll sig där utan tjänst, till dess han 12 maj 1625 förordnades till teol. lektor vid Västerås gymnasium samt prebendepastor i Skerike. Utn. 16 febr. 1627 till khde i Köping och kontraktsprost var han fullmäktig vid riksdagen i Sthm s. å. och undertecknade dess beslut 24 dec. äfvensom ständernas utskottsbeslut 12 jan. 1628. Rudbeckius afled redan 26 aug. 1629 i sin krafts bästa dagar och begrofs i Köpings kyrka.¹

G. 1605 m. *Brita Andersdotter*, borgardotter, från Sthm, afled i Västerås 1647, 72 år g.

Enda barn: *Margareta*, g. 1) 1630 m. domprosten i Västerås Gabriel Holstenius, 2) m. en skomakardräng.

Tr.: Psalm 127. Nisi Dominus, &c. At lära huru lycka och framgång vthi all stånd kommer aff Gudh allena (i *C. Fischer*, Huustafla, öfvers. af Anders Laurentii Upsal.

¹ Grafstenen öfver honom bar följande inskrift: Hic sepultus est vir reverendus mag. Petrus Joh. Rudbeckius olim professor Upsaliensis deinde pastor et præpositus Copingensis qui obiit d. XXVI aug. anno MDCXXIX cujus anima requiescat in pace. P. I. R.; B. A. D.

1618.); särsk. omtr. 1620. - Enchiridion eller then Svenska Psalmboken... Sthm 1620; omtr. 1622, 1623 (och därefter en mångfald af upplagor till 1643.) - Diarium eller äwerdeligh Skrijffcalender, vthi hwilka många högnödige saker... [Sthm] 1621. - En liten Vnderwijsning, om Sweriges rikkes bönedagar [Wästerås] 1623. - Twå nyja andeliga wijsor; . . . ib. 1623. - Insignis pueritia. En ny wijsa om Lucio Papyrio prætextato en vng Junckare i Rom... skrifwin och gifwin til ähra och lära åt the ädla och wälb. småjunkare jun. Johan och Bencht och Jacob Skyt brödher aff P. J. R. Sthm 1624. - Insignis adolescentia. En ny wijsa om Starcke en rättskaffens Svensk vng swen then frijwilligt, som fadren uthdrager moot rikzrens fiender... Item Om Hercule, Paride och Riddar S. Jöran... ib. 1624. - Confessio fidei exhibitæ invictiss. imp. Carolo V cæsari aug. in comitiis Augustæ: anno 1530. In usum jvventutis scholasticæ... Arosiæ 1625. [Utförligare förteckning i Bibliotheca Rudbeckiana. Bibliografi av *Johannes Rudbeck.*]

18. Mag. **Olaus Petri Niurenus** (1619-45), f. i Njurunda prästgård, äldste son till khden därst., sedermera prosten Petrus Olai Gestricius i Umeå n. 15. Födelseåret uppgifves vara 1580. Han inskrefs som stud. vid Upsala univ. 1599 och uppflyttades i astronomiska klassen 4 okt. 1604, begaf sig sedan till utlandet och blef inskrifven vid universitetet i Helmstedt 15 okt. 1605 på samma gång som sin landsman Dominicus Olai Arnæsius samt promoverades där till fil. mag. 1607. Efter ett kortare uppehåll vid Greifswalds univ. lät han immatrikulera sig vid univ. i Wittenberg 27 okt. s. å. Omkr. 1611 torde han fått anställning vid Gefle skola, blef 1615 dess rektor och tillika förste prebendepastor i Hille församling. Såsom sådan var han följande år sin svärfader ärkebiskop P. Kenicius följaktig på en visitationsresa ända upp till Torneå. Sedan khde P. Rudbeckius tillkännagifvit sin afsikt att frånträda Umeå pastorat, insände församlingsborna 24 febr. 1618 en supplik, som af K. M:t remitterades till ärkebiskopen, hvilken i bref till rikskanslern Axel Oxenstierna 7 maj 1618 i anslutning till församlingens önskan hemställde, att för den händelse Rudbeckius framhårdade i sin mening »M. Olaus rector scholæ Gefvaliensis, som är M. Petri son, fordom pastoris i Uma, må komma därtill, efter han hafver tjänt vid skolan öfver 6 år och församlingen eljest begärer honom, så är ock Uma en förnämlig församling, och det tjänar vara en skickelig man både till lärdom och lefverne, som dit skulle förordnas».¹ Niurenus tillträdde pastoratet 1 maj 1619 och upplade redan den 19:de i samma mån. en bok öfver kyrkans inventarier och räkenskaper, den enda bevarade från tiden före 1721. Utn. till prost 1623 blef han en nitisk främjare af själavården ej blott inom moderförsamlingen utan äfven bland den underlydande lappmarkens befolkning, hvilken under företrädarens tid fått åtnöja sig med predikan endast en gång om året i Lycksele

¹ C. Annerstedt, Upsala Univ. hist. Bih. 1, s. 144.

lilla kapell. För riksrådet Johan Skytte, som i offentliga ärenden färdades genom Norrland åren 1620 och 1629, fick Niurenus tillfälle att framhålla nödvändigheten att förbättra den andliga upplysningen bland de mycket efterblifna lapparna, hvilket enligt hans mening bäst kunde ske genom anläggande af en skola på deras egen mark. Förslaget ledde till, att den första lappskolan i Piteå prästgård nedlades och en ny skola, den s. k. Skytteanska, inrättades i Lycksele, där undervisningen började 1632. Förtjänsten af dess tillkomst kan delas mellan Skytte, hvilken genom frivilliga donationer lade den ekonomiska grundvalen, och Niurenus i hans egenskap af initiativtagare, organisatör och skolans förste inspektor. Till lärjungarnas nytta utgaf han ett par läroböcker, och hans intresse för lappfolkets lif, åskådningar och gamla sedvänjor tog sig formen af en på latin affattad Lapplandsbeskrifning, hvilken ej hann bli tryckt under hans lifstid, men i stor utsträckning tillgodogjorts af senare forskare (t. ex. *Schefferus* i hans 1673 utkomna Lapponia). Äfven var han ifrigt verksam för att den nygrundade Umeå stad skulle få en skola, men fick ej upplefva stadskyrkans fullbordande. Prostens hushåll omfattade 1628 14 personer, kreatursbesättningen 3 hästar, 3 fålar, 1 tjur, 3 stutar, 20 kor, 2 kvigor m. m. och prästbordets utsäde belöpte sig till 12 t:r. I skrifvelse till ärkebiskopen 24 april 1638 anhåller N. att blifva förskonad från en af domkapitlet nyutnämnd 2:dre kapellan Laurentius Phalonis, emedan det var svårt för honom att hafva två gifta kaplaner att löna och föda och ringa hafva till att göra. »Ty så snart iag icke predikar hvar söndag blifver iag af församlingen tiltalter», slutar prosten sin inlaga, som emellertid ej hade åsyftad verkan. Hans död inträffade 24 sept. 1645 helt oförmodadt efter en hård, häftig sjukdom, och han begrofs i landskyrkans kor under den sten han där låtit lägga öfver sina föräldrars grafställe. Bland hans jordiska kvarlevor i den vid en omläggning af korets golf öppnade grafven fann man en röd sammetskalott och ett par mässingbågade glasögon.

G. 1) m. *Barbara Kenicia*, dotter till ärkebiskop Petrus Kenicius, d. omkr. 1622.

2) omkr. 1625 m. *Magdalena (Malin) Zachrisdotter*, dotter till prosten Zacharias Jonæ i Själevad. I anseende till mannens i Guds församling gjorda långliga och flitiga tjänst och de många barn, som den efterlevande änkan skulle hålla vid akademien, beviljades henne frihet å ett skattehemman i Baggböle om 1 17/32 mantal gen. kgl. bref 2/5 1649; d. 1689.

Barn i förra giftet 2 söner, i senare 7 söner och 3 döttrar. De antogo namnet *Plantin*: *Petrus*, f. 1613, lektor i Hsand, sedan khde i Bollnäs, Hälsingl., d. 26/8 1657; *Johan*, borgmästare i Viborg; *Zacharias*, prost och khde i Offerdal n. 15; *Margareta*, f. 30/9 1627, g. 1) m. khden i Skellefteå Petrus Jonæ Linnerius, 2) m.

khden i Anundsjö Olof Anzenius; *Nicolaus*, f. 24/1 1629, prost och khde i N. Luleå n. 22; *Andreas*, f. 1631, auditör, häradshöfding öfver Jämtland o. Härjedalen, sist öfver S. Västerbotten, d. 1708;¹ *Ericus*, khde i Umeå lfsg n. 20; *Magdalena*, g. m. khden Nicolaus Martini i Skellefteå n. 11; *Olof*, f. omkr. 1640, skolmästare i Umeå stad, sed. khde i Nordmaling n. 9; *Daniel*, var tullnär i Umeå 1681, räntmästare i Viborg, d. 1711 i Sthm; *Barbara* (?), g. m. regem.fältskären Axel Olofsson Orm i Klabböle.

Tr.: Eenfallighe och korte spørsmål öfuer vår Christeligha hufvudstyckior och troonnes articklar vti vår lille Catechesi, eenfahigen stälte för vngdomen i Lapmarken aff O. P. N. Sthm 1632. - Same nolmay Catechesis, thet är: Vår Christeligha hufwudh stycken, eller troos artiklar med D. M. Luth. förklarning vppå Lappe-språk förwändt, och bestält til at tryckias med Lappeske scholans eghen bekostnadt procurante O. P. N. Sthm 1633. - Efterlämnade i handskrift: Laplandia seu Descriptio orbis illius Arctoi, quem in remotissima Scandiae seu Sveciae parte Lappi inhabitant (eft. sonen Er. Plantins sv. öfvers. i utdrag utg. af prof. K. B. Wiklund. Bidr. till Sv. Landsmälen 17:4. Ups. 1905.)

(*Litt.:* N. Ahnlund: Bröderna Niurenus. Västerbotten, årsbok 1924-25, s. 181.)

19. **Ericus Petri Niurenus** (1647-61), f. 1592, broder till företrädaren, blef stud. vid Upsala univ. 5 sept. 1611, reste efter tre år ut till Tyskland, inskrefs vid Greifswalds univ. 28 juni 1614, vid Helmstedts 22 aug. s. å. och vid Wittenbergs 9 febr. 1615. I sällskap med en annan svensk student Nicolaus Campanius begaf han sig sedan ut på en ganska vidtomfattande resa, hvarunder längre eller kortare uppehåll gjordes vid åtskilliga katolska läroanstalter sådana som prästseminariet i Braunschweig och jesuiterkollegiet i Olmütz, något som vid lifsstraff var förbjudet för i utlandet studerande svenskar. Han återvände omsider till Greifswald, blef där fil. mag. 17 okt. 1617 och var den ende af de samtidigt promoverade svenskarna², som erlade honorarium åt promotor, hvilken yttrar, att han funnit honom hysa afsky för falska läror och gilla den augsburgska bekännelsen. Niurenus hade dock under sin beröring med jesuiterna rönt viss påverkan af den katolska läran, men hemlighöll saken för alla utom sin broder Olof och hyste inga betänkligheter mot att efter återkomsten till Sverige låta viga sig till luthersk präst. Han efterträdde brodern som rektor i Gefle skola och prebendepastor i Hille år 1619 samt utnämndes till khde i Luleå pastorat genom kgl. fullmakt 12 juli 1621, däri han tillika förordnades att vara superintendent öfver fältprästerna och regementspredikant vid det västernorrländska krigsfolket. För hans tjänstgöring i

¹ Ett epitafium öfver honom sitter i Umeå landskyrka.

² Vid promotionsakten, där sedermera biskopen i Västerås Ol. Laurelius var primus, råkade en annan svensk *Abraham Steinius* (Stenius), Upl., ut för olyckshändelse, i det han föll från öfre katedern och bröt nacken. (Ältre Univ. matrikeln: Greifswald, B. 1, s. 437.)

denna egenskap under 1624 kvitterar hans hustru 20 daler i reda penningar och 10 t:r korn, som hon uppburit af fogden Reinhold Steger. Niurenii tidigare katolska förbindelser uppdagades emellertid under rättegången mot ett par andra svenskar, som varit ute i liknande olofliga ärenden och med hvilka han förut stått i beröring. En dag, då han just brutit upp från hemmet för att inställa sig till tjänstgöring vid sitt regemente, anhölls han af konungens utskickade och fördes fängslad till Sthm. Vid den inför hofrätten 23 juli 1624 började ransakningen, där kungl. sekr. Jonas Bureus trots svåger- och styfbroderskap med den anklagade fick uppträda som åklagare, sökte Niurenii fria sig från beskyllningarna att ha velat drifva hemlig katolsk propaganda genom att förete intyg från Gefle stads prästerskap, borgmästare och råd, församlingsbor i Hille prebendepastorat, officerare vid norrländska krigsfolket och allmogen i Luleå socken, att hans lära och predikan städse gått i rent luthersk och evangelisk anda. Hofrätten konstaterade i sitt utslag 5 aug. 1624, att N. gjort sig skyldig till brott mot Upsala mötes beslut och arfföreningen och sålunda vore förtjänt av dödsstraff, men med hänsyn till det välförhållande han visat under sin prästerliga tjänstgöring, hänsköts till konungen afgörandet, huru långt lagens stränghet skulle tillämpas. Den af K. M:t 1 sept. s. å. afkunnade domen blef så tillvida mild, som N. med förlust af sin khdebefattning förvisades ur landet på 3 år, hvarunder han skulle vara förpliktad att uppehålla sig vid evangeliska akademier. Hans återinträde i svenska kyrkans tjänst skulle sedan bero på de vitsord, han därifrån kunde förete.¹ Häruti ligger förklaringen till, att mag. Ericus Petri Niurenii befinnes vara inskrifven vid Rostocks universitet i febr. 1625. Efter återkomsten från sin förvisning erhöll han 1628 Järfsö pastorat i Hälsingland och utnämndes 22 dec. 1645 till khde i Umeå men tillträdde här först i maj 1647. Han var tillika prost och afled 1661.

G. 1) m. *Dorothea (Dårde) Hansdotter*, förmodl. d. i Järfsö;

2) 1647 m. *Margareta Jonsdotter*, änka efter khden Olof Anthelius i Segerstad.

Af barnen i 1:sta giftet: *Per Eriksson Niure*, fogde och kronoarrendator i Jämtland 1650-51. Fadern hade borgat för hans kronouppbörd och klagar 1653 i bref till Kammarkollegium öfver de oriktiga räkningar han blifvit ålagd att betala för sonen; *Erik Eriksson Niure*, landtmätare i Öster- och Västerbotten 1657-61, hade dåliga affärer. G. m. Sara Helsing, dotter till prosten Olaus Andreæ i Bollnäs.

[*Litt.: J. Nordlander*, Norrl. saml. 2:2 s. 41. Gäfle 1918. *N. Ahnlund*: Västerbotten, årsbok 1924-25, s. 121.]

¹ *Anjou*, Sv. kyrkans historia ifr. 1593, s. 166.

20. Mag. **Ericus Olai Plantin** (1663-88), son till prosten härst. Olaus P. Niurenus n. 18 och Magdalena Zachrisdotter. Inkrefs samtidigt med sin broder Andreas säs. stud. i Upsala okt. 1649, reste sedermera ut till Tyskland och aflade 19 apr. 1656 disputationprof vid Wittenbergs universitet samt promov. där till magister. Blef efter hemkomsten regementspredikant vid öfverste Rosenschantz' reg. Vid khdetillsättningen i Umeå efter Erik Niurenus önskade kungl. senaten få veta, hvilken af de 3 à 4 föreslagna prästerna församlingsborna votis communibus begärde till pastor, »thå the härpå skulle bekomma svar och ordinarie fullmakt för then, the begärde». I skrifvelse af 9 nov. 1661 till K. M:t meddelade Hsands domkap., att M. Ericus Plantinus utaf Umeå församling enkannerligen begärdes framför de andre gode män, som bem^{te} församling af högstbem^{te} Kgl. Maj:t föreslagne äre. Han utnämndes äfven till inspektor för Umeå och Lycksele skolor 24 maj 1662 och tillträdde pastoratet 1663. - Underlagman Jacob Jac. Grubb anklagade khde Plantin för att ha okristligen handlat genom att utesluta klaganden och hans hustru från nattvarden och ville påbörda honom, att detta skett dels för att Grubb afstängt en åker från prästbordet, som khden ansåg höra dit, dels för att han bötfällt Plantins svåger, regementsbarberaren Axel Olofsson Orm i Klabböle, emedan denne hållit bröllop längre än lagstadgadt var. Tvistefrågan hade uppstått sommaren 1666 och utagerades hufvudsakligen 1668 i och med khdens fullständiga frikännande af Hsands domkap., som tillbakavisade underlagmannens insinuationer såsom lögnaktiga. Denne hade afstängts från nattvarden, emedan en tvist mellan honom och Axel Orm icke ledt till förlikning. Plantin var år 1675 utsedd att säs. prästerskapets representant bevista kon. Carl XI:s kröning i Upsala. Afled 7 nov. 1688 (*Tunæus* uppger 20 nov.)

G. 1) m. *Anna Larsdotter Burman*, dotter af prosten Lars Burman i Bygdeå;

2) m. *Margareta Theet*. På tinget i Umeå sn maj 1692 inkom hon för rätten angående en pant i Klabböle laxfiske, som hon af kapten Jac. Grubb erhållit som säkerhet för ett 1689 gifvet lån å 333 dlr kmt.

Barn: *Lars*, d. ung; *Erik*, komm. i Skön, d. ogift 1703; *Olof*, d. ung; *Magdalena*, f. 14/3 1669, g. m. assessorn i Svea Hofrätt Magnus Sternell, broder till superintendenten i Hsand Nils S., d. 28/4 1707; *Olof*, f. 5/8 1670, hofrättsassessor, adlad *Plantenstedt*, d. ogift i Sthm 7/7 1721, i det han på gatan fick båda benen afkörda; *Anna*, g. 1) 25/1 1694 i Sthm m. khden Erik Graan i Arnäs, 2) m. hans efterträdare Jonas Wagenius, d. 1716; *Johannes*, d. ung; *Zacharias*, löjtnant, g. m. Elisabet von Strokirch; *Margareta*, g. 1) m. prosten Petrus Kiörning i Tuna, Medelp., 2) m. khden därst. Jonas Granholm, 3) m. kaptenen Abraham Falck.

Tr.: Disputatio physica quæstiones duas exhibens, quarum altera originem formarum, altera præsentiam animæ humanæ in partibus tradit, præs. *Joh. Sperling*. Wittenbergæ 1656.

21. Mag. **Olaus Petri Linnerius** (utn. 1690), f. i Hsand 1651, son till prosten och khden i Skellefteå Petrus Jon. Linnerius samt broder till biskopen i Lund Jonas L. Stud. i Upsala 19 nov. 1670. Inskrefs jämte brodern vid univ. i Giessen 19 nov. 1681, disp. där pro gradu följ. år och promov. till fil. mag. med första hedersrummet 1 sept. 1683. Efter återkomsten till hemlandet blef han bibliotekarie hos grefve Magnus Gabriel De la Gardie och prästvigdes till hans hofpredikant 7 sept. 1684 samt åtföljde honom, då han i egenskap af universitetskansler sista gången besökte Upsala i aug. 1685. Tack vare honom blef Linnerius innehafvare af en e. o. teol. professur vid universitetet 16 sept. s. å. Han fann sig emellertid ej väl tillrätta i den akademiska katedern och utn. enl. egen önskan till ordin. regementspastor vid gardet 1687 samt mottog slutligen fullmakt på khdebeställningen i Umeå 1690, men afled i Sthm 7 juni 1691 före tillträdet.

G. 18/8 1689 m. *Margareta Wallvik*, f. i Falun 23/4 1671, dotter till hofrätts-assessor Jöns W. och Magdalena Rudbeck, biskopsdotter från Västerås; omg. m. efterföljande khdarne Helsing och Bille.

Enda barn: *Magdalena*, d. 1691, begr. i St. Clara kyrka i Sthm 9/8.

Tr.: *Honesti stateram, præs. Joh. Weisse, exposuit auctor Ol. Linnerius.* Giessen 1682.

22. Mag. **Petrus Asp** (utn. 1691), e. o. pred. vid kgl. gardet i Sthm, blef 8 juni 1691 dagen efter khde Linnerii död, benådad med kgl. fullmakt på Umeå pastorat, men kom ej att tillträda här, enär han 20 apr. 1692, utn. till khde i Norrköping. Sist *superintendent* i Hsand.

23. Mag. **Johan Ol. Helsing** (1692-93), f. 1660 i Gefle, son till rector scholæ därst., sed. khden i Ljusdal Olaus Petri Gevaliensis och Helena Kruise. Stud. i Upsala 23 febr. 1678, disp. där pro ex. 30 apr. 1687, men blef enl. uppgift först 1689 promov. till mag. i Wittenberg. Med kgl. fullmakt 27 juni 1691 tillträdde han Umeå pastorat under konservation 1692 men afled redan 9 sept. följ. år. »En lärd och kacker man.» (T.)

G. 1692 m. khden Ol. Linnerii änka *Margareta Wallvik*, omg. m. efterträdaren. Äktenskapet barnlöst.

Tr.: *De causis quibusdam varietatis ingeniorum, præs. P. Lagerlöf.* Ups. 1687. - Sv. gratulationsvers i J. Granqvists disp. de existentia Dei 1688.

24. Mag. **Matthias Petri Bille** (1694-1710), f. omkr. 1650, bondson från Säbrå. Inskrefs i Hsands gymnasium ht. 1676 och åtnjöt under skoltiden kost hos lektor Jac. Eurenus. Blef stud. vid Åbo akademi 1679 och uppbar där stipendium åren 1681-83 men flyttade sistnämnda år till Upsala och inskrefs vid univ. 6 nov. Under sin studenttid därst.

innehade han informatorplats hos khde And. Brolin i Fresta och Hammarby samt promov. till fil. mag. 1691. Då Umeå pastorat blef vakant efter Helsing discurerade Hsands konsist. 18 sept. 1693, hvem som till khde där tjänligast vore, och ansåg att »där behöfves en vacker man, och ingen synes bekvämligare än præpositus i Själevad M:r Haquin Bohlin eller pastor i Selånger Ericus Bozæus. Ofta hafver också pastor i Njurunda M:r Nicolaus Buscherus, som är födder där i nejden, det pastoratet begärt. Synes ock skäligt, att änkan åtänkes, som nu inom 5 års tid mistat 2 st. män och torde sitta i någon vidlyftighet.» Konsist. beslöt att hos K. M:t främst rekommendera änkan att sitta kvar, när någon kapabel man sig angifver, samt att i andra rummet rekommendera M. Buscherum därtill (Hdpr.). Nu begärde mag. Bille hos K. M:t att under änkans konservation erhålla pastoratet och utnämndes efter Konsistorii tillstyrkan till khde 16 okt. 1693 samt fick prosttitel vid tillträdet följ. år. Han öfvertog då sin antecessors mag. Helsingss storbhus, som dels häftade i skuld för kronoskatt, hvilken 15 maj 1700 nådigt efterskänktes, dels var skyldigt Umeå sockenkyrka 343 dlr kmt, som Helsing lånt men Bille på grund af missförstånd af kgl. brefvet afförde ur kyrkoräkenskaperna såsom eftergifna, hvilket sedan gaf anledning till klagomål från efterträdaren. Bille, som var prästerskapets ombud vid riksdagen 1697, afled 4 dec. 1710.

G. m. företrädarens änka *Margareta Wallvik*, som begrofs i Umeå sockenkyrka 1709.

Barn: *Petrus*, f. 8/11 1695, underofficer vid Södermanlands regem., d. 1720; *Magdalena*, f. 6/11 1696, g. 26/3 1712 m. löjtnanten vid Västerb. reg. och Löfångers komp. *Petrus Nordling*, d. i mars 1762; *Jöns*, f. 10/1 1698, d. 30/1 s. å.; *Elisabeth*, f. 26/3 1700, g. 1) 7/8 1722 m. prosten Sv. Tidenius i Hofva, Vg., 2) 18/9 1730 m. khden i Odensåker *Magnus Allmén*, d. 26/7 1762; *Jöns*, f. 13/6 1701, förare vid Södermanlands regem., d. 1742 i Finland, g. m. *Justina Bröms*, kaplansdotter fr. Vingåker; *Olof*, f. 21/12 1702, d. 17/2 1703; *Matthias*, f. 8/10 1704, löjtn. vid artilleriet, fäktmästare vid Lunds univ., d. 20/10 1761; *Catharina*, f. 30/11 1706, g. 28/8 1724 m. postmästaren och tullinspektoren *Joh. Andersson* i Hofva. Barnen antogo namnet *Billvall*; en son f. 2/2 1709, d. s. d.

Tr.: De speciebus sensibilibus, præs. *J. Bilberg*. Ups. 1687. - De bonitate et malitia morali, præs. *J. Schwede*, ib. 1691. - Lat. gratulationsvers i Petr. Asps disp. De adpetitu sensitivo 1688; grafverser öfver jur. stud. *Mart. Sohlberg*, Angerm., d. 12/9 1689.

25. Mag. **Nils Nilsson Grubb** (1713-24), f. 3 dec. 1681 i Umeå stad, där fadern *Nils Andersson Grubb* var handlande och rådman, modern hette *Brita Sand*.¹ Sonen sändes hösten 1693 till Hsands skola, uppflyt-

¹ Porträtt af prosten Grubbs föräldrar ägas af herr P. A. Grahn, bosatt i Liverpool. Å rådman Nils Grubbs afbildning är angifvet: »Natus an. 1655 Die 2 Maji. Pictus an. 1694 2 Martij.» (Enl. benäget meddelande af docenten d:r *Nils Ahnlund*.)

tades till gymnasiet 1696, reste i aug. 1698 till Upsala och inskrefs vid univ. 1 sept. s. å. Efter 3-åriga studier därst. lämnade han Sthm 20 aug. 1701 för att öfver Danzig begifva sig till universitetet i Königsberg, där han uppehöll sig i 3 år. Sommaren 1703 gjorde han ett besök i Kon. Karl XII:s läger vid Thorn och undslapp med möda att bli militär. Efter ett kortare uppehåll i Berlin begaf han sig i jan. 1705 till Halle trots varningar, enär därv. universitet vid denna tid ansågs vara en hufvudhård för pietismen, och stannade där i nära 2½ år för idkande af politiska och filosofiska studier. Under år 1706 fick han några gånger predika för kon. Carl i Altranstädts slottskyrka. I juni 1707 lämnade han Halle för att begifva sig till Greifswald, men lät på genomresan i Wittenberg öfvertala sig att där aflägga filosofiska graden för att lättare vinna anställning vid något tyskt universitet, samt promov. till fil. mag. 16 nov. 1707. Resan fortsattes därifrån till Greifswald, där han speciminerade för en ledig adjunktur inom filosofiska fakulteten, till hvars erhållande han af akad. konsistoriet trots många reservationer 6 sept. 1708 anmäldes hos universitetskanslern grefve J. Mellin, hvilken 11 juni 1710 utfärdade interimfullmakt å tjänsten. Grubb hade emellertid dessförinnan sökt en på våren s. å. ledigblifven professur i historia och moralfilosofi och utnämndes af kungl. senaten till dess innehafvare genom fullmakt 18 juni s. å., hvilken öfversändes till kanslern med anmodan att installera honom i ämbetet, i fall inga hinder förelågo. I konsistorii utlåtande häröfver beskylldes Grubb särskildt af teol. fakultetens dekanus d:r J. F. Mayer för irrlärighet och bristande lärdom, men han tillbakavisade med framgång de gjorda angreppen, som delvis torde haft sin grund i ovilja mot honom som svensk, och kanslern anmodades af kgl. senaten i skrifvelse 30 jan. 1711 att till Grubb utlämna fullmakten och ge konsistorieledamöterna en allvarlig tillrättavisning för deras vilseledande anklagelser och otillständiga förfarande. Innan hans installation som professor hann äga rum, hade emellertid en omständighet inträffat, som i ett slag förändrade hans lefnadsbana. Umeå pastorat hade genom khden Billes död blifvit ledigt och skulle tillsättas. Grubbs broder handl. Anders Grubb i Sthm hade, utan att på grund af den dåliga postgången kunna sätta sig i förbindelse med brodern i Greifswald, för dennes räkning inlämnat en ansökan om pastoratet, och redan 12 jan. 1711 hade fullmakt för honom utfärdats af kgl. senaten. Det var med blandade känslor han i mars månad mottog underrättelsen om den oväntade utnämningen. hvarigenom han såg sig förpliktad att uppge sin nyvunna fasta ställning på den akademiska banan. Äfven Hsands konsistorium blef vid underrättelsen härom illa berördt, dess mening hade varit att få en af sina bisittare lektor J. Ol. Huss till innehafvare af gället. - Grubb skulle ej tillträda

tjänsten förr än följande år, och han använde mellantiden till en längre studieresa till Holland och England, återvände i jan. 1712 öfver Hamburg till Lübeck, stannade hos en där bosatt broder Petter Grubb till mars månad, uppehöll sig sedan flera veckor i Rostock och lyckades att under krigsfaran från Stralsund på svenska postjakten helbregd nå hemlandet. Vid ankomsten till Stockholm i slutet af maj 1712 träffades han af den obehagliga öfverraskningen, att konungen i en skrifvelse till kgl. senaten af 2 aug. 1711 befallt, att han ej skulle få tillträda sitt pastorat, förrän han inför konsist. i Upsala af ärkebiskopen underkastats förhör och friats från misstanken för pietistiskt kätteri, hvarför han på grund af vistelsen i Halle blifvit hos konungen angifven.¹ I närvaro af teol. fakultetens samtliga professorer examinerades Grubb i Upsala 13 juni 1713 af ärkebiskop Haquin Spegel, som till kgl. senaten afgaf det vittnesbördet, att Grubb »med stor färdighet visat sig vara så väl grundad i vår rena evangeliska lära och så mäktig till att vederlägga alla de villfarelser, hvilka pietisterna dölja eller utsprida, att ingen fråga föreställdes så subtil och invecklad, att han icke strax visste att med kraftiga skäl upplösa och förkasta den». Kon. Carls i anledning häraf gifna resolution, dat. Bender 12 sept. 1712, lydde, att han gärna förnummit, att mag. Grubb i lära och lefverne finnes ostrafflig, och kan han således få tillträda pastoratet. Den kgl. resolutionen ankom dock till Sverige först 7 apr. följande år.

Efter att våren 1713 ingått äktenskap anträdde Grubb jämte sin unga maka, ett par brorsöner och deras informator färden till Umeå, prästvigdes under vägen i Hsand af biskop Wallin och anlände i juni till bestämmelseorten samt höll andra böndagen sin inträdespredikan öfver högmässotexten Ps. 130:1. Han lämnar själf i en af sina skrifter en i mörka färger hållen skildring af tillståndet inom församlingen vid sitt tillträde. »Här herrskade en nästan allmän fåkunnighet i kristendomens kunskap och kyrkodisciplin var alldeles förfallen, hvilket allt genom en långlig vana rotat sig så hos folket, att det intet utan svårt arbete och mångas vedervilja samt stora missnöje har kunnat efter hand bättras och rättas. En del kunde väl någorlunda katekesen utantill, men nästan ingen förstod ett ord däraf... Här förstod fast ingen hvad bot och bättring och omvändelse var, nästan ingen förstod af Tio Guds bud, hvad synd var, och ehuru väl fast alle visste säga, att de hade en stadig tro och voro säkre om saligheten, så var dock nästan ingen som hade sundt begrepp om den saliggörande tron, åtminstone fann jag ingen, som gaf mig rätt besked

¹ Det var hans gamla antagonist i Greifswald, prof. Mayer, som stod bakom denna anklagelse.

därom. Än mer, större delen visste intet rätt besked om tre personer i Gudomen, som är dock likasom förste ABC i vår kristendom, ja visste icke ens hvem Kristus var, som dock är enda grunden till vår salighet... Emellertid begick hvem som ville den heliga Herrans Nattvard, utan att engång mäla sig an.»

Här blef det en kräfvande uppgift för den nye khden att bättra hvad som fattades i församlingens kristliga insikter och ingjuta en ny anda i deras religiösa lif; han gick till storms mot den själlösa utanläsningen och skydde ej att från nattvardens åtnjutande afstänga dem, som ej förstodo dess höga innebörd. Han indelade församlingen i vissa rotar och sammankallade en sådan till ottesången hvar söndag, därvid han utvecklade ett katekesstycke, förhörde en hvar däröfver och kräfdes svar ej efter boken, utan vände åhörarna att bruka sitt förstånd. Genom detta sätt att gå till väga kunde hvarje församlingsmedlem flera gånger om året bevista dessa katekesförhör. Med stigande upplysning grepos isynnerhet de unga af ifrig kärlek till kristendomens sanningar och en stark andlig rörelse uppkom, som underhölls genom predikningar och bibelförklaringar, men äfven fick motståndare särskildt i grannsocknarna, för hvilka denna upptryckning i religiöst afseende tedde sig som »ett oväsande». Oviljan vände sig främst emot Grubb. Hsands konsist. synes ock mot honom hyst en viss afvoghet, som vid flera tillfällen tog sig uttryck i åtgärder, som voro ägnade att nedsätta honom i församlingsbornas ögon. Medan han för deltagande i riksdagen uppehöll sig i Stockholm från nov. 1718 till sept. 1719, hade den religiösa väckelsen i hans församling medfört en del oarter, som äfven spridt sig till angränsande socknar. I anledning häraf hade konsist. infortrat närmare underrättelser ej blott af pastoratets komministrar utan äfven af khdarne i Bygdeå och Nordmaling och utfärdade 19 okt. 1719 en varningsskrifvelse till berörda församlingar utan att Grubb själf fått tillfälle yttra sig öfver de påtalade förhållandena, i hvilka det för honom vid hemkomsten var en lätt sak att åstadkomma rättelse. Hans begäran att få inkomma med förklaring bevärdigade konsist. ej med något svar, och först i början af år 1720 fick han genom sin i Sthm bosatte broder Michael vetskap om, att konsist. redan 30 nov. föregående år till K. M:t insändt en anmälan och 18 jan. 1720 ett extrakt af de inkomna anklagelserna. Till deras bemötande utgaf nu Grubb af trycket sin berättelse om det s. k. oväsandet i religion och kyrkodisciplin i Umeå, däri han vederlägger de utslungade beskyllningarna och förklarar, att om hans föregångare i församlingen och prästerna i grannsocknarna skött sin ämbetsplikt på det rätta sättet, skulle intet oväsande förekommit. Detta uppkallade mag. J. Telin, måg till khden i Bygdeå, till ett bemötande i en

skrift, som trots sin ovederhäftighet vann Stockholms konsistorii och ärkebiskopens gillande, men af Grubb så grundligt vederlades i en motskrift, att Telin ej vidare vågade inlåta sig i svarsmål. Tryckningen af dessa stridsskrifter inhiherades. Konsistoriets i Hsand klagomål öfver förhållandena i Umeå socken hade gifvit anledning till tillsättande af en kgl. undersökningskommission 11 mars 1720, men af skiljda anledningar kom denna efter starkt personalombyte ej att sammanträda förr än 3 juli 1724 i Umeå under lagman J. D. Grönhagens presidium och hade just afslutat sitt ganska vidlyftiga arbete, då prosten Grubb insjuknade i en svår bröstsjukdom och afled 2 okt. 1724. Han fick ej upplefva den fullkomliga upprättelse och det erkännande, som K. M:t, stödd på kommissionens utlåtande, i resolution af 12 jan. 1726 gaf öfver hans sätt att handhafva kyrkodisciplinen och den andliga vården inom sin församling och som för den följande tiden hade ett befruktande inflytande på svenskt kyrkolif. Grubb var ej pietist, som han utropades för; det bevisas tillräckligt genom de afhandlingar, han utgifvit mot pietismen, liksom ock af det förhör han undergick inför Upsala teologiska fakultet, men han var en stark ande i förståndet och kunde därför med osviklig säkerhet leda det kristliga församningslifvet djupare i den lutherska bekännelsens väsen. Beträffande de många andra sidorna af hans samhällsgagnande verksamhet i nykterhetens och lappmissionens tjänst må här hänvisas till domprosten E. Wermcrantz' utmärkta och ingående skildring af Grubbs lif, hvarur ofvanstående huvudsakligen är hämtadt. Grubb blef vid sitt tillträde omedelbart utnämnd till prost öfver egen församling; då kontraktsprostbefattningen efter prosten Svanberg i Skellefteå 1722 blef ledig, förordn. han visserligen att tillsvidare sköta densamma, men förbigicks vid platsens definitiva besättande i sept. 1723. Inspektor öfver skolorna i Umeå och Lycksele, preses vid prästmötet i Luleå juni 1722. Umeå socken hemsöktes under Grubbs tid upprepade gånger af ryssarna, hvilka i maj 1720 bl. a. brände prästgården och påföljande vår plundrade kyrkan. Han jordades strax utanför kyrkans södra ingång.¹ En minnestafla aftäcktes i kyrkan 5 okt. 1924 vid firandet af 200-årsminnet af hans död med tal af doc. Nils Ahnlund.

G. 28/5 1713 m. *Anna Charlotta Adelcrantz*, f. 13/5 1698, dotter af kommissarien Arvid Forssenwald och Anna Maria Köhnman, hvilken i sitt senare gifte hade borgmästaren, sedan öfverintendenten Göran Josua Törnqvist. Då den

¹ Hans grafsten bär följande inskrift: Grafsten öfver Prosten i Umeå Mag. Nils Grubb född den 2 Decemb. åhr 1681, afled den 2 oktob. 1724. Tu förgiömer the Rättfärdiga hemliga när Tig för hvars mans trug; Tu förskylar them i hyddone för the trätosamma tungor Ps. 31: v. 19, 21. - Tacksägelsen, som hölls efter honom i okt. 1724 i Umeå kyrkor, är aftryckt i *E. Ekholms Svenska kyrkohandlingar*, Saml. 1. n. 9, s. 69.

sistnämnde 1712 adlades *Adelcrantz*, blefvo äfven styfbarnen häri inbegripna. År 1736 bodde prostinnan Grubb jämte barnen hos sin styffader i Sthm på Södermalms stadshus (enl. bref i UB N. 981), d. 27/5 1758.

Af de 4 barnen: Äldsta sonen sändes till England vid 12 års ålder att erhålla uppfostran och skydd hos en med. d:r Wree; dottern *Sofia*, f. dec. 1723, d. 19/4 1776 på Trångsunds herrgård i Brännkyrka s:n, 53 år 4 mån. gammal, hos sin moster g. m. amiralitetsrådet Nils v. Lang.

Tr.: De singulari exercitationum energia, præs. *N. Grubb*, Gryphiæ 1707. - De anima disp. 1-3, ib. 1708-09. - Disputatio de pædobaptismo apostolorum temporibus coevo, præs. *J. F. Mayer*, ib. 1708. - Theses anti-pietisticæ ex precipuis orthodoxæ theologicæ capitibus depromptæ, id. præses, ib. 1709. (Tre andra under Grubbs presid. i Greifswald utg. dissertationer äro ej af honom författade.) - Otium Lubecense exhibens decisionem controversiæ de illuminatione irrogenitorum. Lub. 1712. - En sanfärdig och på bewisliga skähl sig grundande berättelse om det så kallade owäsendet i religion och kyrckio-disciplin, för hwilket denna Uhmo församling igenom någras dels argsinades dels oförståndigas falska tidningar kommit i förklehnligit ryckte. Sthm 1721. - The rätte Christnas oumgängeliga och dageliga kors och lidande, som the här i werldene vti Jesu efterfölgd bära måste... ib. 1739 (anon.); omtr.: Göteb. 1743, Wasa 1840, Umeå 1842, Falun 1843, Kristinehamn 1861. - Predikan öfwer evangelium på Böne-Söndagen hållen uti Hans Excellenses grefwe Arwid Horn hof i Sthm 1723. Sthm 1765; omtr. Kalmar 1799 (tidigare utg. på tyska i Nordische Sammlungen. Samml. 3. Altona 1755). - Grubbs själfbiografi i handskr. i Umeå landskyrkas arkiv finnes aftr. af *J. O. Högstadius* i hans Beskrifning öfver samma kyrka 1893 och af *H. Schück* ss. rektorsprogr. vid Upsala univ. bland Äldre svenska biografier 6. 1917. För Grubbs öf-riga i handskrift bevarade arbeten, se: *E. Wermcrantz* biografi.

[*Litt.:* *E. Wermcrantz*, Nils Grubbs lif och verksamhet. Bidrag till Svenska kyrkans historia, Upsala 1906; *P. P. Waldenström*, Oration vid prestmötet i Hernösand år 1871 (i mötets handlingar); *N. Ahnlund*, Tal 5/10 1924 (tr. i Umeåbladet s. å. n. 232.)]

26. Mag. **Abraham Lidenius** (1726-28), f. i Stockholm. Med hedrande betyg från Sthms triv. skola inskrefs han som stud. vid Upsala univ. 23 febr. 1705, aflade ej under sin 7-åriga studietid därstädes någon examen, men tilldelades af K. M:jt hederstiteln af fil. mag., då han som medhjälpare åt den nyutnämnde khden i Christina församling i Pennsylvanien Abraham Hesselius och i hans sällskap anträdde färden till detta den svenska kyrkans missionsområde i Nordamerika, f. d. kolonien Nya Sverige, dit de anlände 1 maj 1712. Till första verksamhetsfält fick Lidenius sig anvisad Pennsneck, en församling som i likhet med den äfvenledes i nuvarande New Jersey belägna Racoon då betraktades såsom annex till de på Delawareflodens motsatta sida liggande äldre församlingarna Vicacoa och Christina. Svenskarna i Pennsneck och i Racoon, där kyrka funnits sedan 1704, begärde 1714 att få utgöra ett själfständigt pastorat med Lidenius som khde, hvilket bifölls af Delawaremissionens tillsyningsman biskop J. Swedberg i bref, dat. Brunnsbo 24 nov. s. å. Den nye pastorns

första uppgift blef nu att ombesörja byggandet af en liten träkyrka äfven i Pennsneck, hvilken trots ekonomiska svårigheter uppfördes 1715-17 och invigdes 30 nov. sistn. år under namnet S:t Georgii kyrka. De svenska missionsprästerna, hvilkas arbete ofta stördes af de kringboende sekternas ofördragsamhet, prisades särskildt för sin fasthet i lära och öfvertygelse. Hesselius själf skall ha fört ett tjugotal kväkare öfver till sin församling, och Lidenius' driftighet och framstående egenskaper som själavårdare gjorde honom allmänt afhållen bland församlingsborna. Trots motigheter och försakerelser höll han manligen ut, till dess han om våren 1725 återkallades till fäderneslandet. Af biskop Svedberg, som vid samma tid funnit anledning att yttra sig om honom, kallas han »en kostelig man, som ther (i N. Amerika) med största beröm hafver varit i samfelte 15 år. Han har sannerligen förtjänt ett vackert pastorat här hemma att hugna sig vid med hustru och barn på sin annalkande ålderdom.»¹ Vid khdevalet i Umeå efter Grubb 13 dec. 1724 erhöll komm. i S:t Maria förs. i Sthm mag. Carl Kjellin högsta röste-talet, men konsist. uppsatte i första förslagsrummet khde Z. Plantin i Löfånger, ehuru denne fått endast en röst. Kungl. Maj:t gick emellertid utom förslaget och utfärdade 22 jan. 1726 fullmakt för Abr. Lidenius, hvilken till församlingens stora sorg afled redan 4 juni 1728, efterlämnande änka och fem små barn i fattigt tillstånd. (Hdpr. 3/7 1728.)

G. m. *Elisabeth von Ihmann*, f. i Pennsylvanien, omg. 1730 m. khde M. Dahling i Löfånger. Hon hade en broder Garrit, som var bosatt i Pennsneck.

Af barnen: *Johan*, f. i Racoon, återvände 1751 som präst till N. Amerika, utn. 20/10 1755 till khde i samma församlingar, som fadern förestått, men miss-skötte sig, afsattes från tjänsten 1763 och dog i misär 1768; *Maria Lidenia*, f. i maj 1724, g. 22/11 1744 i Löfångers prästgård m. mantalskommisarien Anders Degerström i Bygdeå, d. i barnsäng 16/12 1746, begrafns 27/12 i v. Walterska graf-ven i Bygdeå kyrkas kor; *Christina*, g. 30/9 1742 m. regem. fältskär Hartman Elias Eberhardt i hans 2. gifte, han åtföljde Västerb. regem. 1757 till Pommern och afled där 1758; *Margareta Elisabeth*, g. 31/3 1745 m. föraren vid Löfångers komp. Olof Glad.

[Litt.: *O. Norberg*, Svenska kyrkans mission vid Delaware. Sthm 1893.]

27. Mag. **Zacharias Nic. Plantin** (1730-33), f. i Själevad 6 okt. 1680, son till prosten Nicolaus Plantin i Luleå. Inskrefs i Hsands gymnasium 1695 och såsom stud. vid Upsala univ. 10 okt. 1698, promov. efter aflagda gradualprof till fil. mag. 28 maj 1707; prästv. i maj 1708 till past. adj. i N.-Kalix, v. skolmästare i Torneå stad 1709; erhöil kgl. fullmakt som historiarum lektor i Hsand 1710, tilltr. 1711, græcæ linguæ lektor 1715 och andre teol. lektor 1716, förordn. att uppehålla förste teol. lektors-

¹ I företalet till »Then sidste Basun öfver Tyskland». Öfvers. Skara 1724.

befattningen under lekt. G. Wallins utrikes resa 1720-23. I sin ansökan om Löfångers 1722 ledigblifna pastorat återopade han dessa meriter och androg vidare, att han genom mordbranden i Hsand 4 apr. 1714 och vid fiendens sista sköfling samt genom åtskilliga »flychter» tagit stor skada till sin egendom, dessutom hade han fyra små barn att försörja etc. Han utnämndes till khde i Löfånger 1722 och tillrädde 1724. Den 29 dec. 1722 utsågs han till riksdagsfullmäktig för norra Ångermanland, Jämtl. och Västerbotten, och eftersom præsul på grund af sina svaga krafter ej kunde resa till herredagen, blef Plantin äfven konsistorii representant. Som sådan ålades honom att göra underdånig framställning om, att de lärare, som föreslogos till teol. lektorer i Hsand, måtte förskonas från att resa till Upsala för disputation, enär de ej åtnjöto några prebenden eller pastorat och i dessa förflutna tider till hus och egendom lidit alltför beklagliga förluster, eller åtminstone att de finge disputera här in loco. P. utsågs af Upsala konsist. till ledamot i den kommission, som 1724 sammanträdde i Umeå för att undersöka prosten Grubbs ställning till det religiösa oväsendet i denna socken, se ofvan. Vid khdetillsättningen efter Grubb förbigicks Plantin, som erhållit konsistorii förord, men behöfde ej vänta länge, innan Umeå pastorat ånyo var ledigt och han 8 maj 1729 utn. till khde härst. med tillträde följ. år. Förordn. till prost 29 nov. 1729. Vid 1726 års prästmöte hade han utsetts till præses för kommande möte, som hölls i Piteå 25-27 febr. 1730. Afled 5 dec. 1733. Ihre kallar honom »vir græcarum literarum solide peritus».

G. m. *Margareta Holst*, f. 21/7 1686, dotter till komm. i Bygdeå P. Holst, och styfdotter till khden i N.-Kalix C. Wänman. Hennes begäran om dubbla nådår afslogs af K. M:t 21 mars 1735. Af fruktan för fienden flydde hon våren 1743 till Sthm och afled där om hösten s. å. eller i jan. 1744.

Af barnen: *Carl*, f. i N.-Kalix, döpt 20/12 1710; *Esaias*, f. 1711, stud. 1732, revisor i Krigskollegium, erhöill landssekret. namn och värdighet, vitter förf., d. i Sthm maj 1772; *Christina Margareta*, g. 1735 m. hofrättsregistrator, assessor Jacob Marschell, d. 1769; *Petrus*, stud. 1734, stadsnotarie i Luleå 1750, d. som privatman i Gefle 1757; *Barbro Magdalena*, f. 7/11 1721, g. 24/1 1744 i Luleå Gammelstad m. häradsskrifvaren Jonas Er. Lewin i Selet, Löfånger, d. 3/2 1777; *Maria*, f. 16/1 1723, g. m. 1:ste komm. Hans Nordmark i N.-Luleå; *Zacharias*, f. 29/5 1727 i Löfånger, inspektör öfver mått, mål och vikt, d. 20/9 1799 på Gurresta gård, Vassunda sn, Upl.; *Anna Catharina*, f. 29/8 1728, g. m. kronofogden i Torneå Anders Hackzell, d. i Ö.-Torneå 19/5 1807; *Elisabeth*, f. 9/4 1730, g. m. 2:dre komm. i N.-Luleå Johan Bergman.

Tr.: Fägnedicht (vid brodern lekt. Olaus Plantins bröllop m. Dorothea Hofverberg, febr. 1700) fol. pat. - Cum... D. Georgius Wallin... superintendentis munus per norlandias occidentales felicibus capesseret auspiciis nomine nationis Westro-Bothn. testari voluerunt (lat. vers af Olaus Sund och grek. vers af *Zach. Plantin*). - Specimen

acad. exhibens partem priorem latinæ παραφραστως vaticiniorum Alexandræ Lycophronis, præ. *O. Celsius*, Ups. 1706. - Diss. ad ductum poëtarum continens præcognita in vitam Ulyxis, præ. *H. Forelius*, ib. 1707.

28. Mag. **Ericus Joh. Fluor** (1735-57), f. 11 nov. 1697 i Skellefteå sn, son till komm. därst., sedan khden i Burträsk Hans Fluor och hans andra fru Brita Gersonia, som gifte om sig med handl. J. Rysell i Piteå. Sonen sändes 1707 till Piteå skola, där hans morbror var apologistlärare, kom till Hsands gymnasium 1713 och blef stud. i Upsala 12 juli 1717. Promov. till fil. mag. 12 juni 1722 och prästvigdes 16 dec. s. å., kallad till adj. af biskop Wallin. Följande år antogs han till huspredikant i grefve Strömfelts familj, förordnades 1724 till e. o. pred. vid artilleriet och 1730 till ordinarie. Ehuru ej uppsatt på förslaget till khde i Umeå efter Plantin utnämndes han af Kungl. Maj:t 23 apr. 1735 och tillträdde om hösten s. å., sedan husesyn hållits 15 okt. Prost 1743, kontr. prost 1751. På dragande af khde Fluor, att prästbordets kreatur ledt brist på sommarbete, afstod landshöfdingen baron G. Gyllengrip 25 febr. 1744 till prästbordet ½ tunnland jord, som han för landshöfdingeboställets del uppröjt vid Klockarebäcken å byamännens utmark. Pastoris efterträdare finge med bönderna öfverenskomma om afgiften. (UB N 290.) Prosten träffades 11 maj 1756 af ett slaganfall, som medförde svårt, men med stort tålamod buret lidande, till dess döden kom 11 febr. 1757. Konsist. vitsordade, att han i lifstiden varit en berömlig man, som med lära och lefverne gjort sin församling mycken uppbyggelse, och ehuru väl han redan 1735 tillträdt Umeå pastorat, hade dock dels hans ömma och godhjärtade sinnelag emot de fattiga och nödlidande, dels andra omständigheter försatt de efterlevande barnen uti ett fattigt och gäldbundet tillstånd. (Hdpr 5/9 1757.)

G. 23/3 1730 m. *Anna Burman*, dotter af tullnären i Piteå stad Erik Burman och Anna Tornea, d. i juni 1757. Af barnen, 6 söner och 6 döttrar, afledo 7 före fadern. De efterlevande fingo dubbla nådår.

Af barnen: *Emanuel*, f. 1733, blef 1760 borgmästare i Luleå, men lämnade sin tjänst och rymde till Norge, återfördes därifrån af sin hustru 1776 och köpte sig ett hemman i Luleå s:n, d. 28/2 1809; *Anna Margareta*, f. 1735, g. m. kollegan i Piteå skola Carl Renmark, d. ss. änka 28/10 1782; *Christian*, f. 23/10 1737, 1:ste komm. i Umeå landsförsaml.; *Eva Maria*, f. 10/6 1742, g. m. khden i Lycksele Anders Alenius.

Tr.: De ærario, præ. *F. Törner*. Ups. 1719. - De causis erroris, præ. *J. Steuchius*, ib. 1721.

29. Mag. **Nicolaus Ol. Sund** (1759-87), f. 15 sept. 1708 i Torneå, son till skolmästaren därst., sedermera khden i Sollefteå Olaus And. Sund. Intogs i Hsands gymn. 1723 och blef stud. i Upsala 15 sept.

1726, promov. fil. mag. 1734, prästv. 16 dec. 1739 till past. adj. i Resele, nådårspred. därst. 1740, past. adj. i Själevad 20 juli 1743 hos svärfadern khde Jonas Lochnæus, högmässopred. i Hsand fr. maj 1744, tillika kollega i triv. skolans 3. klass 1745, utn. konrektor där 1747, tilltr. befattn. 1 maj 1748, tillika v. eloquent. lektor i Hsands gymn. 1749; befullm. khde i Bygdeå 30 jan. 1751, erhöill kgl. fullmakt som khde i Umeå 27 mars 1759, tilltr. 1 maj, prost s. å. Införde i kyrkböckerna kortfattade personalnotiser öfver de döde.¹ Afled 2 apr. 1787. *Tunæus* karakteriserar honom ss. en redlig, lärd och fullkomlig man i alla stycken.

G. 24/6 1742 m. *Magdalena Lochnæa*, f. 1725, dotter till prosten Jonas Lochnæus i Själevad; d. 17/3 1790. Inkomsterna af 2:dra nådåret anslogos till nya gymnasiebyggnaden i Hsand.

Barn: *Maria*, f. 17/12 1743 i Själevad, g. 9/1 1764 m. löjtn. Joh. Gust. Ene-skiöld, d. å Landtjerfsö i Norrbotten 28/3 1812; *Jonas*, f. 6/9 1745 ib., d. s. barn; *Christina Catharina*, f. i Hsand 21/10 1748, g. m. inspektören öfver mått, mål och vikt Zacharias Plantin, son till khden härst. n. 27, d. 6/2 1818 i Sthlm; *Magdalena*, f. 6/8 1752 i Bygdeå, g. m. landskamreraren, assessor Nath. Sandström.

Tr.: Cum... mag. Andreas Grönwall, phil. pract. prof.... philosophiæ candidatos dn. Petrum Stecksenum, dn. Israelem Stecksenum, dn. Ericum Brunnium, dn. Jonam Ask, dn. Olavum Burman, Westro-Bothnienses... laurea philosophica ornaret d. xv junii anno 1731. Upsaliæ (undert. N. O. Sund). - De arcanis scientiarum, præ. *M. Asp*, Ups. 1733. - De angustia intellectus humani circa cognitionem Dei, præ. *A. Winbom*, ib. 1734.

30. Mag. **Jacobus Jac. Eurenus** (1790-97), f. 17 febr. 1740, son till rektorn i Piteå skola Jacob P. Eurenus och Margareta Charlotta Printz.² Inskrefs i Piteå skola 1747 och ss. stud. vid Upsala univ. 7 okt. 1755, fil. kand. 29 mars 1760, prom. fil. mag. 1761, förordn. i okt. 1762 till v. rektor vid Piteå skola ss. vikarie för fadern, hvilken vid fyllda 65 år begärt att endast behöfva sköta inspektionen öfver skolan. Prästvigdes 9 mars 1764 i Piteå till interimsadj. åt stadskomm. därst. M. Wikman. Vid tillsättandet af skolmästaresysslan i Torneå 27 apr. 1769 fann konsist. bitråd. rektor i Piteå Jacob Eurenus särdeles lämpad såväl på grund af skicklighet i informationsverket som lärdom och mycken kvickhet så i de lärda språken som i litteratur. I afvaktan på Kungl. Maj:ts utslag öfver de besvär, som brukspatron Nils Petter Fougt anfört öfver att konsist. förbigått honom vid platsens besättande, beordrades Eurenus 16 sept. s. å. att förfoga sig dit. Han blef 1782 rektor vid Piteå triv. skola och upp-

¹ Se *N. Ahnlund*, Karoliner och soldatänkor. Arkiv för norrl. hembygdsforsk. 1918, s. 77.

² Dotter af khde Carl Printz i Söderby-Carl, Upl. Hon afled hos sonen i Torneå 1781.

fördes 11 febr. 1789 på 1:sta förslagsrummet till khde i Umeå pastorat samt utn. af Kungl. Maj:t 22 maj s. å. Prost öfver egen församl. 10 febr. 1790, installerades han i khdeämbetet af biskop Hesselgren 21 febr. s. å. Afled af apoplexia sanguinea 22 maj 1797. Sterbhusets behållning utgjorde endast 760 dlr.

G. 1) 14/1 1772 m. *Hedvig Maria Lang*, f. 1748, dotter af prosten Lars Lang i N.-Luleå, d. i Torneå 25/12 1775;

2) 28/12 1780 i Torneå stad m. *Susanna Carlenia*, f. 30/9 1761, dotter af guld-smeden, rådman Sigfrid Carlenius och Susanna Ekhammar, d. 1823.

Barn i förra giftet: *Elsa Margareta*, f. 6/12 1772 i Torneå, d. i Luleå stad 26/1 1792; *Jacob Gustaf*, f. i Luleå prästg. 11/2 1774; *Lars Fredrik*, f. 16/1 1775 i Torneå; *Jacob*, f. 18/12 1775, d. som barn; i senare giftet: *Jacob Sigfrid*, f. 20/1 1782, d. späd; *Petrus*, f. 9/4 1783 i Piteå, stud. 1804, tygskrifvare vid Jämtl. reg., bruksinspekt. vid Huså, Gustaf och Carlberg, d. 25/12 1820; *Susanna Charlotta*, f. 24/8 1785, d. 10/12 s. å.; *Sara Catharina*, f. 6/11 1786, d. 14/1 1787; *Fredric Mauritz*, f. 5/4 1788, sjöman, d. 1813 i Sthm vid en eldsvåda; *Susanna*, f. 1792, g. m. komm. J. A. Linder i Umeå lfsg; *Jacob*, f. 13/2 1793, löjtn. v. Svea artilleri 1813, deltog i kriget i Tyskl. s. å. och i Grekiska frihetskriget 1821, d. ogift 3/7 1834 i Torneå; *Johan Adam*, f. 11/6 1796, värdshusvärd i Sthm, d. 1817.

Tr.: In acta Apostolorum exercitationes philologicæ, p. 3, præs. *J. Amnell*. Ups. 1760. - De vi et efficacia temperamentorum in formando oratore, p. 1, præs. *P. Ekerman*, ib. 1761. - Rådmannens i Piteå stad herr Magnus Häggmans lefnadslopp, författadt och upläst wid dess jordfästning i Torneå stads kyrka d. 8 Martii 1770. Ups. 1770. - Tal hållit på Gustafs dag å Torneå stads rådhus den 6 Junii 1778. Sthm 1780.

31. Mag. **Fredrik Hofverberg** (1800-09), f. 12 aug. 1736 i Bergs sn, Jämtl., son till kaptenen vid Jämtl. reg. Carl Hofverberg och Christina Huss, khdedotter fr. Berg. Intogs i Frösö skola 1744, i Hsands gymn. 1751, blef stud. i Upsala 10 febr. 1756, prästv. 8 maj 1761 till huspred. hos general Stjernros i Sthm, aflade fil. kand. ex. 8 nov. 1763 och promov. till fil. mag. i Upsala 18 juni 1764. V. rektor vid Fransk-Lutherska skolan i Sthm 1765, tillika komm. adj. vid Storkyrkoförs. till år 1769, då han blef past.adj. åt khden P. Lang i Indal, nådårspred. efter hans död 1775; v. apologist vid Hsands triv.skola läsåret 1776-77. Utn. 1 okt. 1777 till khde i Boteå efter sin svärfader Thelaus, tilltr. 1778, predikant vid prästmötet 1795 och efter dess afslutning honor. prost 7 febr. s. å. Utn. till khde i Umeå 9 apr. 1799 med tillträde 1 maj 1800. Han anhöll i apr. att få kvarstanna i Boteå, till dess väglaget medgäfvde flyttning, men ämnade i förväg sända sin adj. P. Wattrang till Umeå. Afled 21 febr. 1809.

G. 1) 12/1 1770 m. *Anna Margareta Drake*, dotter till khde Haqv. Drake i Indal, d. 14/9 1770;

2) 21/9 1771 m. *Marta Brita Thelaus*, dotter till khde J. S. Thelaus i Boteå, d. 13/12 1801;

3) 18/6 1804 m. *Helena Catharina Olivenbom*, änka efter prosten Z. Medén i Gudmundrå.

Barn i andra giftet: *Anna Greta*, f. 20/11 1772, d. 27/11 1776 i Stige, Indal; *Pehr Haquin*, f. 16/5 1775, d. 17/6 s. å.; *Stina Greta*, f. 9/1 1777; *Johan Samuel*, f. 2/9 1778, fil. mag. i Lund 1799, kontingenthandlande i Umeå, v. landsfiskal i Västerbottens södra domsaga 1812, bodde på Rödöfors, d. 1837 (?); *Carl Fredrik*, f. 11/8 1783, d. 15/11 1808 på Karlskrona redd ss. uppbördsläkare å kutterbriggen »Vänta litet»; *Märta Brita*, f. 15/3 1785, begr. 1 sönd. eft. Trin. s. å. 8½ v. g.

Tr.: De obligatione officialium in republica, præs. *L. Dahlman*. Ups. 1760. – De diis gentilium, quorum mentio fit in Act. Apostolicis XIV:12,13, XIX,24,35, XXVIII, præs. *P. Ekerman*, ib. 1764.

32. Dokt. **Olof Hambræus** (1812-33), f. 9 juli 1749 i Norrala s:n, Hälsingland, son till komm. därst. mag. Pehr Hambræus, sedermera prost och khde i Enånger, och Christina Elvig. Äldst bland 18 syskon upp-togs han vid 3 års ålder af sin farbroder kronolänsman Michael Hambræus och uppfostrades i hans hus. Intogs i Hudiksvalls triv.skola 1760 och i Gefle gymn. 1766 samt blef stud. i Upsala 8 dec. 1769. Studenttiden till-bragte han delvis vid universitetet, delvis på konditioner bl. a. hos apote-karen Lokk i Upsala och kamreraren Kebon i Sthm samt åtnjöt mycken välvilja i professor Låstboms hem. Kallad till huspredikant hos riksrådet C. G. Ridderstolpe, prästv. han 27 juni 1774 af ärkebiskop Beronius, erhöll följ. år en kollegabefattning vid S:t Jacobs skola i Sthm, men återvände till Upsala för att fullborda sina gradualprof samt promov. till fil. mag. 17 juni 1776. Återtog om hösten s. å. skollärarejänsten i Sthm och beford-rades 1777 till apologist vid samma skola, aflade teol. kand. ex. i Upsala 1778, esquadronspredikant vid lätta dragonerna 1781, notarie i Sthms stads konsistorium 1785 med åtföljande sysslomannaskap vid Soop'ska fattig-huset, sekreterare i samfundet Pro fide et Christianismo. Under 1786 och 1789 års riksmöten tjänstgjorde han som förste sekreterare i prästeståndet. Utn. 1789 till khde i Jomala på Åland, där han i 23 år verkade som för-samlingslärare och fr. 1798 som kontraktsprost; prästeståndets represen-tant vid 1800 och 1809 års riksmöten, teol. doktor 1800, v. præses vid prästmötet i Åbo 1806. Vid den ryska invasionen på Åland 1808 under finska kriget blef hans ställning särskildt svår, då plikterna mot foster-landet oftast voro oförenliga med fiendens kraf. Hans undfallenhet mot inkräktarna var nära att kosta honom konungens förtroende och bönderna, som höllo honom för ryssvänlig, uppträdde hotande, så att han för de sinas säkerhet om hösten s. å. med familjen begaf sig till Sthm. Vid den uppvaktning han gjorde för kon. Gustaf IV Adolf mottogs han föga nådigt med orden: »Det är klagomål på Eder, res hem och sköt er församling»,

hvertill Hambræus genmälte: »Ers Majestät, jag är brottslig för Gud, men ej för människor». Efter fredsslutet och riksdagen 1809-10 återvände han till sitt pastorat, och hans önskan att erhålla någon lägenhet i moderlandet gick snart i uppfyllelse, då han 30 okt. 1811 utn. till khde i Umeå och tillträdde 1 maj 1812. Ehuru 62-årig fattade han med kraftfull hand herdastafven och förde den utan afbrott till fyllda 80 år, då pastoralvården öfverlämnades åt en vikarie. Däremot skötte han ännu i tvänne år befattningen som kontr.prost i Västerbottens 1:sta kontrakt, hvilken han innehafte sedan 1819. Vid prästmötet i Piteå sistnämnda år var han v. præses och mottog sås. närvarande jubelmagisterkransen i Upsala år 1827. LNO d. 31 aug. 1829. H. afled stilla 21 mars 1833 sås. stiftets senior, 83 år 8 m. och 12 d. gammal. Han stod i nära vänskapsförhållande med ärkebiskop J. Tengström i Åbo.

G. 1789 m. *Johanna Maria Acrel*, yngsta dotter af skepps- och galérbyggmästaren, RVO, Johan Acrel. Hon afled 27/10 1826. Äktenskapet var barnlöst, men makarna upptogo flera fosterbarn, bland hvilka *Mathias Kalm*, som blef med. d:r och professor i Helsingfors och afled några dagar före fosterfadern, *Elisabet Christina Verlander*, som antog namnet Hambræus och blef g. m. rådmann Pehr Södermark i Umeå, samt *Johanna Wattrang*, dotter till khde Pehr W. i Burträsk.

Tr.: Diss. theologica œconomiam salutis, qua summa capita ex epistola ad Galatos illustratam expositura, præs. *J. Låstbom*. Ups. 1771. - De anima humana perfectionum divinarum imagine, præs. *P. N. Christiernin*, ib. 1776. - Theses philosophiæ. Holmiæ 1777. - Anteckningar gjorda under bonderesningen på Åland 1808. Meddelade af *R. Hansen* (i Skr. utg. af Sv. Litt. sällsk. i Finland. Förhandl. o. uppsatser 27, s. 253-64. Hfors 1913).

33. Dokt. **Anders Abraham Grafström** (1836-70), f. 10 jan. 1790 i Sundsvall, son till handlanden rådmann Abr. Grafström och Maria Magdalena Lochner. Familjens välstånd förbyttes redan under sonens gossår genom olyckor och hemstadens brand till fattigdom. Efter att i hemmet åtnjutit undervisning af informatorer sändes han hösten 1803 till Hsands skola och blef 1809 stud. i Upsala, där han under första året genomgick teologiska seminariet. Han erbjöds därpå en informatorsplats hos kammarherren grefve Knut Posse på Svanå, hvarigenom möjlighet öppnades för honom att fullfölja studierna för filosofiska graden; promov. fil. mag. 1815¹, e. o. amanuens vid Univ. biblioteket 13 maj 1819, efter att ha presiderat för ett par akad. afhandlingar utn. till docent i fäderneslandets historia 30 juni 1820; lektor i historia och svenska språket vid kgl. krigsskolan på Karlberg 9 juni 1821 m. tilltr. 1822. För sin »Sång öfver

¹ Till prom.kamrater hade han bl. a. Atterbom, Almqvist, Palmblad o. Fahlerantz.

deras Kgl. Högheters Kronprinsens och Kronprinsessans förmålning den 19 juni 1823» belönades han 1825 med Svenska akademis dubbla pris. Speciminerade i Upsala för past. ex. 1829 och prästvigdes i Sthm jan. 1830, utn. till e. o. tjänstgörande kgl. hofpred. 14 mars 1831, utn. till hist. lektor vid Hsands gymn. 13 febr. 1833, tilltr. 1 maj s. å., tilldelades professors namn, heder och värdighet 18 maj s. å.; efter församlingens val i nåder utn. till khde i Umeå pastorat 28 okt. 1835, tilltr. 1 maj 1836 och introducerades 4 sept. s. å.; honor. prost 1837, inspektor för Umeå h. läroverk; predikant vid prästmötet i Piteå 1842 och præses vid prästmötet därst. 1858; stiftsfullmäktig vid ståndsriksdagarna 1840-41, 1844, 1847-48 och 1850-51; promov. teol. d:r 1845; innehade 2. rummet på förslaget till biskop i Hsands stift dec. 1847; kontr. prost öfver Västerbottens södra kontrakt 18 juli 1849-4 dec. 1867. Såsom lyriker intar Grafström ett bemärkt rum bland 1800-talets svenska författare. Hans första framträdande som skald inföll under den tid, då fejden mellan gamla och nya skolan rasade som värst men hans sånger, hvilka närmast stodo i anklang med Franzéns diktning, inflöto såväl i Stockholmsposten som i Atterboms poetiska kalendrar, hvarigenom hans ställning som neuter markerades. Också förstod han att tillägna sig den nya skolans förtjänster utan att hemfalla åt hennes öfverdrifter, och hans dikter från ålderns dagar behöllo samma formfulländning och känslighet, som tidigare gjorde honom uppskattad bland litteraturens vänner. Som lärare ägde han en ovanlig förmåga att fångsla ynglingasinnets, och flera af hans elever på Karlberg, hvilka sedermera uppträdde som litteratörer, en Braun, Adlersparre, Ridderstad, sägas af honom inhämtat de första grunderna i författarkonst och skaldskap. Från Grafströms riksdagsmannaverksamhet må erinras om, att han 16 jan. 1851 i prästeståndet ingaf en motion, däri påyrkades en revision af kyrkohandboken, katekesen och psalmboken, hvilken först i våra dagar kommit till utförande. Redan under sin lektorstid i Hsand ägnade han mycket intresse åt samhällsnyttiga frågor. Som orten dittills saknat något publicistiska organ, tvekade han icke att sätta sig i spetsen för utgifvandet af en tidning *Norrlands tidningar*, som började utkomma 1835 och hvars första årgång han nästan ensam redigerade. I sina artiklar framhöll han med eftertryck, huru vanlottadt Norrland var på kommunikationsmedel och hur nödvändigt för det materiella framåtskridandet en ångbåtstrafik utefter den norrländska kusten vore. När ångaren Norrland sommaren 1837 gjorde sin första resa, hälsad med glädje på de många tilläggsplatserna, kunde Grafström icke ringa mån ta åt sig äran af, att de reguliära sjöförbindelserna med södra Sverige redan då kommo i gång. Som khde och kontraktspastor verkade han nitiskt för hö-

jande af församlingslif, nykterhet och folkbildning och förstod att med kraft göra sin auktoritet gällande, när så kräfdes. Hans själsförmögenheter buro vittne om en sällsynt jämvikt mellan förstånd, fantasi och känsla, och denna harmoni afspeglade sig äfven inom familjelifvet i det landtliga herdatjället. Vid sidan af sin skaldegåfva hade han äfven konstnärliga anlag för teckning, och hans uppsatser om Sergels arbeten röja den fine konstkritikern. Erhöll Lundbladiska priset 7 dec. 1833. En af de aderton i Svenska akademien 10 juni 1839, led. i Musikaliska akad. 27 maj 1841, i Landtbruksakad. 1842, i Nord. Oldskriftsselskab, i Sv. Fornminnesfören., i Pro fide et Christianismo. Fil. jubelmag. 1866. LNO 4 juli 1841, KNO 28 jan. 1862. Afled stilla 24 juli 1870.

G. 1) 23/6 1822 i Kumla kyrka m. *Henriette (Henny) Elisabeth Franzén*, f. 24/9 1803, dotter af prosten och khden i Kumla, sedermera biskopen i Hsand F. M. Franzén och hans första maka Marg. Elisabeth Roos, d. på Karlbergs slott 14/1 1833;

2) 28/12 1838 i Säbrå kyrka m. *Helena Sophia Franzén*, f. 8/9 1813, halvesyster till förra hustrun. Flyttade som änka till Sthm och afled där 25/10 1891.

Barn i förra giftet: *Rosa Maria*, d. 1826; *Thor Frithiof*, f. 6/4 1827, teol. d:r, fil. d:r, khde i S:t Clara, öfverhofpredikant, ordensbiskop, skald, d. 11/8 1883; *Frans Hugo*, f. 17/10 1830, kapten vid Västerb. fältjäg., 1:e landtmätare i Norrb. län, d. i Luleå 18/8 1895; - I senare giftet: *Sofia Elisabeth*, f. 1/11 1839, g. 26/7 1864 m. lektorn o. Nordiska museets skapare d:r Arthur Hazelius, d. 29/3 1874, begr. i Solna 3/4; *Maria Fransiska (Fanny)*, f. 9/3 1842, g. m. landskamrern i Umeå Joh. Bernhard Ljungberg, d. 14/9 1871; *Bernhard Abraham*, f. 19/7 1843, fil. kand., d. ogift i Sthm 23/4 1917; *Rosina Charlotta*, f. 11/9 1844, g. 7/8 1870 m. rektorn vid Umeå h. lärov. fil. d:r J. Johansson; *Helena Michaela*, f. 10/4 1846, d. 27/11 s. å.; *Henny Michaela*, f. 5/7 1849, g. 30/9 1875 m. ingenjör Alfonse Jerome von Haartman i Finland, änka 1890, bosatt i Sthm; *Ernst Wilhelm*, f. 27/11 1850, stud. 1870, af-färsman, v. konsul, d. 16/3 1902, begr. i Holmsunds kyrkogård; *Agnes Mathilda*, f. 29/10 1855, g. 15/4 1880 m. kammarherren, v. häradsh. och notarien i domänstyrelsen Carl Edvard von Horn i hans 2. gifte.

Tr.: De lingua, originis gentis Suiogoth. indice, præ. *E. M. Fant*. Ups. 1811. - Brevis expositio historiae artium in Suecia, p. 1., id. præ., ib. 1814. - Ord till musiken vid magisterpromotionen 1818. - Tal öfver högtsalig Hans Majestät konung Carl XIII hållet på Gustavianska lärosalen i Upsala den 6 maj 1818... i den studerande ungdomens namn... Sthm 1818; uppl. 2 s. å. - Öfver Amor och Psyche samt Faun, arbeten i marmor af Sergell (i tidskr. Svea 1819). - De statu rerum Suecicarum ad mortem Ingvaldi Illråda, p. 1, 2. ipse præ. Ups. 1820. - Maria Eleonora, Gustaf II Adolfs gemål af *Fr. Rühs*. Öfvers. Sthm 1825. (anon.) - Skaldeförsök 1, 2. Sthm 1826-32. - Tal vid Sv. Bibelsällskapets allm. sammankomst 3 apr. 1830. - De reformatione religionis Christianæ post Lutherum continuata, ipse præ. Ups. 1829. - Text till Ett år i Sverige utg. af *C. Forssell*, 1827-35; omtr. 1864. - Harpan. I anledning af hungersnöden i Jämtland. Sthm 1832. (anon.) - Sappho. Sorgespel i fem acter af *Grillparzer*. Öfvers. ib. 1833. - Sångers från Norrland ib. 1841. - Minnesord då landshöfdingen öfver Westerbottens län... friherre Georg Lars af Schmidt jordfästes i Umeå

stads kyrka d. 24 febr. 1842. Ume 1842. - Tal då Umeå stads utvidgade begravningsplats invigdes d. 12 junii 1842, ib. 1842. - Predikan hållen vid prestmötet i Piteå den 9 aug. 1842. Hsand 1845. - Minne af fru Ulrika Eleon. Roos född Schjåltz, död den 17 februari 1844. Umeå 1844. - Ord vid skalden Ingelmans jordfästning i Stockholms Storkyrka d. 28 mars 1845 (i Minnesblad samlade af hans vänner. Sthm 1846). - Nya sånger från Norrland. Sthm 1848. - Det är försent. Berättelse af en prästman. (Aftr. ur Läsning för folket, 1840), Ume 1850; öfvers. till finskan 1845. (anon.) - Julliljor. Andeliga skaldestycken. Sthm 1851; uppl. 2. 1852. - Sång till Norrländningens hemlängtan. Sthm 1851. (anon.) - Christliga tänkespråk. ib. 1855. - Öfverläggningsämnen... vid prästmötet i Piteå 1858. Ume 1858. - Ord vid grafven, då enkefru Fredrika Göthilda Palmqvist, född Linder, jordades i Umeå kyrkogård d. 15 maj 1859. Ume 1860. - Tal vid invigningen af nya elementarläroverkshuset i Umeå d. 28 jan. år 1860. Af läroverkets inspektör, ib. 1860; Sånger sjungna vid samma tillfälle (anon.). - Samlade skaldestycken. D. 1-2. Sthm 1864. - Lefnadsteckning öfver F. M. Franzén (i Bd 7 af Franzéns skaldestycken). - I Svenska akademiens handl.: Sång i anledning af nationens stora högtid, deras kungl. högheters kronprinsens och kronprinsessans förmälning D. XI, 1825; Inträdestal i Sv. akad. 26 maj 1840 (öfver grefve A. G. Mörner) D. XX; Svar till B. E. Malmström på hans inträdestal 18 dec. 1850; Tal på högtidsdagen 20 dec. 1850, D. XXV. - Predikningar, i Christliga predikaren utg. af *G. H. Mellin*, och Postilla för den husliga andakten (m. Grafströms porträtt). - Poemer i Stockholmsposten, Poetisk kalender, Heimdall, Hebe och Vinterblommor, Läsning för folket, vanligen sign. *Gfm.* - Från W. Silfversparres grafiska anstalt i Sthm utkom [antagl. 1900] Minne af *A. A. Grafström*, 12 blad af hans teckningar, jämte ett porträtt från äldre år. Fol.

[Litt.: *F. A. Dahlgren*, Inträdestal i Sv. akademien 20 dec. 1871 (i Sv. akad. handl. D. 47).]

Efter Doktor Grafströms frånfalle afsöndrades Umeå stad som eget pastorat.

34. **Olof Norrman** (1872-92), f. 11 jan. 1826 i Nordmalings s:n, son af bonden Tobias Olofsson och Margareta Christina Olofsdotter. Stud. i Upsala vt. 1848, prästv. 24 dec. 1850, förordn. till past. adj. i Säfvar 18 jan. 1851, t. f. pastor därst. 10 mars 1852, v. komm. i Skellefteå 15 aug. 1855, nådårspred. i Burträsk 16 sept. s. å., befullm. komm. i Skellefteå sept. 1856, tilltr. 1 okt. s. å. Aflade efter disputationsprof 18 maj past. ex. 29 juni 1867. I nåder utn. till khde i Umeå landsförsamling 5 maj 1871, tilltr. 1 maj 1872. Predikant vid prästmötet i Hsand 14 aug. 1883, kontr.-prost i Västerbottens 1:sta kontrakt efter prosten A. Nordenstam i Nysätra 1889. - Under sin tjänstgöring i Skellefteå kom han att taga verksam del i det väckelsearbete, som pågick där i församlingen, men som hotades af splittring, särskildt genom resande baptistpredikanter. För att förebygga en sådan söndring färdades han omkring i byarne och höll föredrag och bibelförklaringar med sådan kraft, att alla baptistiska åskådningar snart voro utrotade. Han var en varm hjärtad och begåfvad man med öppen blick för de religiösa behof, som lågo under den pågående nyläsare-

rörelsen. Här i Umeå verkade han såsom en trygg och säker landspastor, som på ett utmärkt sätt skötte den honom anförtrodde hjorden. Prosten Norrman afled 8 maj 1892. Hans sista ord voro: »Jesu blod renar från all synd». LNO 1891.

G. 18/6 1852 m. *Erika Sidenmark*, f. 25/12 1830, dotter till komm. E. O. Sidenmark i Själevad. Flyttade som änka till Upsala, där hon afled 1/2 1904.

Barn: *Olof Rickard*, f. 24/3 1853 i Säfvar, kapellpred. och skollärare i Holmsund, se nedan; *Carl Gotthard*, f. 5/8 1854, affärsman i Skellefteå, d. 22/2 1909; *Ulrika Christina*, f. 30/10 1855, g. m. 1:ste landtmät. i Nyköping Herlog Rob. Linder, änka, bosatt i Sthm; *Erika Olivia*, f. 9/5 1857, d. ogift i Upsala 14/1 1922; *Anna Margareta*, f. 5/7 1863, m. khden i Älfsbyn J. Nygren; *Erik August*, f. 20/8 1867, agronom, stipendiat vid Ultuna landbruksinstitut, d. 1/9 1894 på Akad. sjukhuset i Upsala; *Maria Elisabet*, f. 7/5 1869, lärarinna i Karlskrona, sedan vid h. läroverket för flickor i Upsala; *Johan Emil*, f. 25/6 1871, anställd vid tullverket, d. 5/2 1912 i Sthm; *Gustaf Eugen*, f. 23/2 1873, teol. kand., studierektor vid Fjellstedtska skolan, Upsala.

Tr.: Predikan på första prestmötesdagen (i Handlingar rör. prestmötet i Hsand 1883).

[Litt.: *G. Edquist*, Läseriet i Skellefteåbygden under 1800-talet. Sthm 1907, s. 104.]

35. Dokt. **Olof Ahnlund** (1895-), f. 19 jan. 1853 i Annefors, dåv. Bollnäs s:n, Hälsingl.; föräldrar: kolaren och landbonden Nils Hansson och Brita Persdotter. Genomgick 1866 småskolesemin. i Bollnäs, förestod en mindre folkskola därst. 1867-68, aflade mogenhetsex. i Hudiksvall 18 maj 1875, stud. i Upsala ht. s. å. Efter afl. teol. fil. ex. 29 jan. 1878 och teol. kand. ex. 17 nov. 1886, prästv. i Upsala 19 dec. s. å. till prästerlig tjänstgöring inom ärkestiftet; docent i dogmatik vid Upsala univ. 22 sept. 1888, uppehöll professuren i dogmatik och moralteologi okt. 1888-maj 1889, e. o. professuren i samma ämnen 1 juni 1889-31 maj 1892, sept. s. å. samt från 12 apr. till 31 maj 1894, uppehöll somrarne 1892-94 prebendekhdens predikoskyldighet i Gamla Upsala, teol. fakultetens notarie 1 apr. 1889-31 maj 1895. Utn. i nåder till khde i Umeå landsförs. 11 aug. 1893, tilltr. 1 maj 1895 och installerades i ämbetet 22 dec. s. å., då Umeå landskyrka åter togs i bruk efter den förödande branden 1893.¹ Promov. teol. doktor i Upsala 16 sept. 1897, kontr. prost i Södra Västerbottens kontrakt 16 mars 1903, innehade 2:dra förslagsrummet, då biskop första gången skulle tillsättas i Luleå nybildade stift 1904, preses vid prästmötet i Hsand 1904, ledamot i 1908, 1909 och 1910 års allm. kyrkomöten, inspektor för elem. lärov. för flickor i Umeå fr. 1896, för seminariet i Västerhiske fr. 1904, för folkskolesemin. i Umeå fr. juli 1907,

¹ Gudstjänsterna hade efter branden hållits i skolhuset på Backen.

ordförande i Västerbottens läns landsting 1905-1909. Hedersledamot af Gestr.-Helsinge studentnation i Upsala, deltagare i sångarfärden till Paris 1878. LNO 1 dec. 1903, KNO 2 kl. 5 juni 1915.

G. 16/10 1888 m. *Hilda Hortensia Elisabeth Svensson*, f. 5/8 1863 i Nättraby, dotter till tegelmästaren Johan Svensson och Maria Sofia Carlsson.

Barn: *Nils Gabriel*, f. 23/8 1889 i Upsala, fil. d:r, docent vid Sthms högskola, vetenskaplig författare och publicist; *Olof Birger*, f. 23/11 1890, kapten i Fortifikationens reserv; *Anna Sigrid Elisabeth*, f. 14/9 1892 i Gamla Upsala, g. 4/11 1915 m. direktören i Stora Kopparbergs bolag Axel Löf, Korsnäs; *Hans Bertil*, f. 3/6 1894 i Upsala, forstmästare i Ljusdal; *Martin Frithtiof*, f. i Umeå ldsfg 3/11 1896, journalist i Umeå; *Frid Gustaf Adolf*, f. 23/1 1898; *Sven Wilhelm*, f. 12/5 1903, skogselev.

Tr.: Läran om nya födelsen, bibliskt och historiskt-dogmatiskt undersökt. Ups. 1888 (Akad. afd.) - Predikan på Kyndelsmessodagen (i Predikn. öfver Nya text. utg. af Evang. Fosterl. stiftelsen årg. 2). - Till kontraktsprosten Axel Hugo Sandströms minne. Ord från predikstolen vid hans likbegängelse i Bygdeå kyrka den 22 februari 1903. Umeå 1903. - Om den personliga frälsningsvissheten. Uppsats för öfverläggning vid prästmötet i Hernösand den 28-30 juni 1904. Umeå 1904. - Predikningar, uppsatser och recensioner i tidskrifter.

FÖRSTE KOMMINISTRAR.

1. Herr **Haquon** [1524-25], kapellan i Ume, sökte hindra den af kon. Gustaf I utnämnde khden mästare Gerlach att tillträda sitt gäll och lär efter dennes omkr. 1526 timade död i flere år skött pastoratet (jfr sid. 205).

2. Herr **Erich** [1543], capellan, brukade detta år skattejord i Västerhiske by, 1 pundland åker och 8 lass äng. Samma jord innehades 1546 af en bonde Lars Clemensson.

3. **Olaus Andreae** var under khden herr Jacobs tid omkr. 1553-57 kaplan i Umeå och fick tillgodogöra sig afkastningen af ett inom prästbordets rå vid Ören beläget laxnotfiske, som då tagits i bruk (*Högstadius* anf. arb. s. 27). Han blef 1577 khde i Norrbo i Hälsingland och afled 1628.

G. m. *Sara Andersdotter*, d. 1597.

4. **Engelbertus Olai** [omkr. 1550-61] hitkom som kapellan omkr. 1550 och tjänstgjorde såsom vice pastor under den tid Umeå prästbord disponerades för den år 1557 här inrättade kungsgården.¹ I årslön åtnjöt

¹ De inom Umeå socken under år 1557 uppburna afgifterna för Likstol, påskaräntor och kyrkogångspenningar, sammanlagt 55 mark 2 öre och 12 pgr, inlevererades af fogden

han förutom fri disk å gården 20 mark, blef 1561 khde i Luleå och sist prost och khde i Leksand. Se khde n. 12 i *Neder-Luleå*.

5. Herr **Oluf (Jonæ)** [1579-84], capellan, beseglar 3 juni 1579 socknelängden öfver den då utgående s. k. brudskatten och sätter äfven sitt sigill under ett par af de följande årens kyrktiondelängder. Själf utskref han sådana för åren 1583 och 84 och tillerkändes i ersättning härför af khde Chr. Winter 2 tnr kom.

6. **Jonas Oestonis** [1593-1606] undertecknar såsom 1:ste komm. i Umeå s:n Upsala mötes beslut 1593. Han bodde 1600 å hustruns fädernehemman i Baggböle och förordnades 1606 till förste khde i *Lycksele*.

7. **Magnus Andreae** [1612, 1618]. Enl. fogderäkenskaperna för 1612 hade herr Måns capelan i Umo i sin övillo belägrat sin tjänstekvinna och hade sig högeligen ursäktat, att han icke kunde minnas sig sådan gärning bedrifvit hafva, men kvinnan vittnade full gärning på honom. Han bad att blifva benådad med böter och sakfälldes till 30 daler men undslapp på hustruns förbön med 60 mark, enär han var mycket fattig och hade många små barn (*J. Nordlander*, Norrl. saml. 6 s. 313). Emelertid synes han blifvit skiljd från tjänsten och sedan endast tillfälligt biträdt khden, så t. ex. 1618, då han med namn och sigill bekräftar årets tiondelängd.

8. **Laurentius Olai Gestricius** [1613-14] var såsom 1:ste kapellan i Umeå bosatt i Västerbacka, då han nämnda år utgaf bidrag i Älfsborgs lösen. Efter hans förflyttning till Tegelsmora i Upl., där han tillträdde som khde 27 apr. 1617, stod 1:ste kapellansbefattningen i Umeå några år vakant. Den 28 apr. 1640 begärde khde Lars, som då ej själf kunde göra tjänst, till efterträdare sin måg kapellanen Jonas Johannis, hvilken fr. o. m. föregående år uppehållit båda befattningarna. Afled i maj 1640.

G. två gånger, den senare 1637.

Barn i förra giftet: *Lars Larsson*, klagade att styfmodern förslösat faderns egendom och bragt honom in summam paupertatem; *Karin*, g. m. faderns efterträdare som khde i Tegelsmora Jonas Johannis.

9. **Christopher Laur. Austrædius** (1620-43), kallades af prosten Ol. Niurenus till komminister icke så mycket för kyrkotjänstens skull

på Ume gård, Joen Amundson till kon. Gustaf, som utfärdade kvitto härå dat. Stockholms Slott 24 nov. 1557.

utan för att bistå honom in oeconomia. Han beseglar stundom socknens tiondelängder, första gången 1620, senast 1642. Med goda vitsord öfver sin verksamhet här i församlingen föreslogs han till khde i Hsand, utnämndes 19 okt. 1641 och tillträdde förmodligen 1643. Sist khde i *Torsåker*.

Dn. *Martinus Johannis* [utn. 1642] pædagogus i Hudiksvall fick af Upsala konsist. 4 jan. 1642 tillstånd att blifva komm. i Umeå enligt pastoris och församlingens begäran. (Udpr.) Af okänd anledning kom han emellertid icke att tillträda denna tjänst.

10. **Gabriel Petri** (1644-52) förordnades efter sin prästvigning våren 1642 till lärare i Gefle skola och befinnes två år senare vara komm. i Umeå s:n, boende på Kyrkiebaccan enl. 1644 års kvarntullslängd. År 1652 bytte han tjänst med skolmästaren i Umeå stad Olof Grubb och förestod skolan till 1669, då han tillträdde som khde i *Burträsk*.

11. **Olaus Andreæ Grubb** (1652-70), son till Anders Jakobs-son Grubb och Elsa Jönsdotter Halenia från Bergsjö. Stud. i Ups. 1 apr. 1636, blef 1649 skolmästare i Umeå stads skola, där han efterträdde Jonas Nic. Buscherus, hvilken var gift med hans syster; erhöll genom byte af tjänst med företrädaren 1652 den ena af landsförsamlingens sacellanier och undertecknar i pastoris frånvaro följande års tiondelängd. Han besvärade sig 1663 öfver Eric Carlsson i Grubbe, hvilken stulit hö och gjort hemgång samt utmanat honom att slåss (Vdb 29/5 1663). Var närvarande vid synodalmötet i Hsand 1664 och köpte följ. år någon jord af sin syster hustru Margareta i Hiske. Aflod 10 apr. 1670.

G. m. *Sara Andersdotter*, dotter till rådman Anders Nilsson, d. i barnsäng 17 sept. 1666.

Af 6 söner och 6 döttrar 3 efterlevande: *Anna*, f. 1652, g. 1668 m. 2. komm. härst. P. Arctædius sist khde i Nordmaling; *Carin*, f. 1661, g. 1698 m. Olof Sjulson Backman i Hudiksvall, änka 1736, d. 1737, *Brita*, f. 7/4 1664 i Umeå, g. 1) 1684 m. bokhållaren Johan Bark på Norns bruk vid Hedemora, 2) 1714 m. bergsmannen Johan Andersson Hägerman i Furbo, Norrbärke, d. 26/1 1740 hos sin måg Eric Ersson i Räfsnäs, Norrbärke, begrofs i Furbografven nedanför orgelläktaren. (Norrbärke kb.)

12. **Andreas Jonæ Nechtergal**, Angerm. (1672-82), förmodligen från Sänga socken, inskrefs i Hsands gymn. ht 1660 och som stud. vid Upsala univ. 5 nov. 1664. Hösten 1666 vistades han i Hsand för att vid gymnasiet fullborda sina teol. studier, blef skolmästare i Umeå 1669, utn. till komm. i landsförsamlingen 1670 och tillträdde antagl. 1672. Är i 1681 års kvarntullslängd jämte herr Peder Arctædius uppförd såsom kappellan men måste ha aflidit 1682.

13. **Lars And. Hernodius** (1683-1709), hitkom såsom kapellan 1683 från Hsand, där han innehåft en kollegatjänst. Vid tinget i april 1693 uppträdde herr Lars Hernodius och gaf tillkänna, hurusåsom han för 2 år sedan upptagit ett ödeshemman här i Hisjö vid namn Thomashemmanet, som en lång tid legat öde och honom nu sedermera till kapellansbord blifvit anslagit, begärandes att kunna däruppå njuta någon frihet för de extra ordinarie afgifterna, som efter Kungl. Maj:ts nådigste resolution göras böra af slika kaplansbord. Alltså utlät sig hans grefl. excellens [Gust. Douglas], att herr Lars Hernodius skulle däruppå bekomma resolution, så snart han först med tingsrättens attestato bevisat, huru länge hemmanet varit öde. H. tillträdde i maj 1709 såsom khde i *Burträsk* n. 9.

14. **Olaus Olai Modin** (1709-43), f. 1679 el. 80, bondson fr. Mo i Ramsele s:n. Inskrefs i Hsands gymn. 1700 och såsom stud. i Upsala 9 sept. 1704, prästv. nov. 1707 till adj. hos prosten Bille i Umeå, kollega i stadens skola s. å., komm. i landsförsamlingen 1709. Afled 26 nov. 1743.

G. 1708 m. *Margareta Forssman*, rådmansdotter i Umeå, d. 3/3 1772, 82 år g., hos sin måg khde A. Häggström i Burträsk.

Af barnen: *Nils Modin*, inskr. i Umeå skola 1724, kunnig i latin och grekiska, handelsman i Sthm, skänkte en ljuskrona till Umeå landskyrka, efterlämnade en ansenlig förmögenhet; *Maria Catharina*, f. 1726, g. m. faderns efterträdare härst., sed. khden i Burträsk Abr. Häggström.

15. **Abraham Häggström** (1745-68). Sedan konsist. till nådårspred. efter komm. Modins död utsett Johan Dynæsius,¹ gjorde änkan framställning om att erhålla en annan, enär Dynæsius, som var gift, skulle bli henne till tunga, men hennes anhållan föranledde ingen ändring, i synnerhet som D. icke ämnade medföra sitt hushåll till Umeå. Pastorsadj. i Piteå Abraham Häggström, hvilken tydligen varit aspirant på platsen, blef ej heller uppförd å konsistorii förslag till dess besättande, men klagade hos K. M:jt (Hdpr. 1/8 1744), som, ehuru konsist. låtit valet försiggå, i bref af 24 apr. 1745 befallde konsist. att genast utfärda fullmakt för honom, hvilket skedde 8 maj 1745. Han tillträdde 1768 khdebefattningen i *Burträsk*.

16. **Christian Fluor** (1768-79), f. 23 okt. 1737, son till khde Erik Fluor i Umeå n. 28. Efter åtnjuten privat information i hemmet inskrefs han ehuru underårig jämte sin äldre broder som stud. i Upsala 15 okt.

¹ Uppiften i I, s. 180 att H. varit adj. och nådårspred. här i Umeå före komministerutnämningen utgår såsom felaktig.

1750, prästv. i Hsand 19 dec. 1762 till adj. åt prosten N. Sund här i Umeå, utn. till komm. i landsförsamlingen 9 jan. 1768 och tilltr. i maj s. å. I juni 1768 besvarade han sig hos konsist. öfver att företrädaren A. Häggström nekat honom att få hyra de hus på Hissjö kapellansboställe, som denne uppfört och under sin komministertid bebott, under förebärande, att byggnaderna voro till landträntmästaren And. Nessler uthyrda, hvilket Fluur ansåg otillbörligt. Saken ordnade sig emellertid, därigenom att Nessler ej vidare hade behof af lägenheterna. F., som i ungdomen lär ha varit något vidlyftig, hade lätt för att tala, ett släktdrag, var god, välvillig och omtyckt af bönderna. Han afled 10 aug. 1779 i vattusot.

G. 1) 1759 m. *Maria Christina Granlund*, dotter till komm. i Sorsele König Granlund, d. 1776, begr. på samma gång som systemen Brita;

2) m. *Sara Qvist*, dotter af lagman Lars Q. och Margareta Christina Tim; d. i Umeå 23/9 1841, 92 år.

Barn i förra g.: *Anna Catharina*, f. 1760, i Luleå 27/2 1783 m. kronofogden assessor Carl Jacob Boström; *Gabriel*, inspektor vid Strömbäcks glasbruk i Umeå s:n; *Emanuel*, handelsbokhållare; *Brita Christina*, g. m. rektorn vid Wasa skola Jonas Bergsten; - i senare g.: *Carolina Lovisa*, g. m. klockaren Esaias Bergman i Luleå; *Margareta Christiana*, g. 1) m. s. min. adj. Anders Fahleson, Burträsk, 2) m. vaktmästaren Joh. Nordström; d. i Gammelbyn, Burträsk 19/1 1853, 75 år 2 m. 17 d.

17. **Olof Häggström** (1782-1810), f. 20 sept. 1747 i Umeå s:n, son till komm. härst., sedan khden i Burträsk Abraham H. Stud. vid Ups. univ. 9 nov. 1764, prästv. 14 febr. 1770 till adj. åt sin fader i Burträsk, adj. i Umeå 1777, e. o. bat. pred. vid Västerbottens reg. 3 maj 1779, utn. komm. i Umeå. landsförs. 16 aug. 1780, tilltr. 1782, förestod enl. förordnande 13 sept. 1797 pastoralvården under dåvarande khdeledighet, afl. past. ex. 24 okt. 1798. Han anhöll om tillstånd att få uppodla en mosse och en liten därintill liggande skogstrakt på prästbordet. Konsist. för sin del tyckte att uppodlingen ej skulle lända till skada. Afled 3 apr. 1810.

G. m. *Maria Renhorn*, änka efter kronobefallningsman Bergström. D. 4/3 1817 i Umeå lfsg.

Barn: *Abraham*, f. 1785, fabrikör i Skellefteå, d. 1850; *Zacharias*, f. 6/8 1787 stud. i Ups. 1804, boktryckare och förläggare i Sthm, RVO, d. 31/10 1869; *Olof*, f. 21/9 1789, med. d:r, prakt. läkare, d. 18/11 1835 i Sthm; *Gustaf Wilhelm*, f. 1790, inspektor på Robertsfors bruk, jägmästare 1815, disponent på Håknäs sågverk, Nordmaling, d. 25/12 1845; *Anders Martin*, f. 7/3 1792, stud. 1814, bevistade som utkommenderad underofficer affären vid Midskogs kyrka, sist skollärare; *Anna Maria*, g. m. inspektor Erik Österberg på Johannesfors bruk, Säfvar.

Tr.: Gudaktighetens nytta i den onda tiden och då allmän nöd är förhanden, föreställd uti en enfaldig predikan på 25 sönd. efter Trinitatis uti Umeå lands- eller moderkyrka år 1788... Sthm 1789. - En Christelig predikan på tionde söndagen efter Trinitatis, af innehåll: en Christens skyldiga och tillämpade upmärksamhet på Guds

förhållande emot et folk, som lättsinnigt föraktar sanning och nåd, hållen i Umeå stads kyrka år 1804... Hsand 1804. - Christelig predikan på sjuttonde söndagen efter Trinitatis, af innehåll: war wälgörande, om du will blifwa lycklig, föreställd för Umeå församlingar år 1804... ib. 1805. - Twänne predikningar på första söndagen efter Trettondedagen och Michaelis dag; med enfaldig och wälment anwisning samt uppmuntran til samvetsöm vård om den upwäxande ungdomen tillämpad på föräldrar och barn... ib. 1806.

18. **Jonas Nygren** (1811-22) utn. till 1:ste komm. i Umeå lfsfg 30 jan. 1811, tilltr. s. å., sist khde i *Bygdeå* n. 13.

19. **Johan Anders Linder** (1823-77), f. 20 nov. 1783 på ett soldattorp i närheten af Rickleå gästgifvaregård i Bygdeå s:n, son till sergeanten Thomas Linder och Brita Maria Alenius, khdedotter fr. Arvidsjaur. Tidigt föräldralös genomgick han Piteå skola 1801-03 och blef stud. i Upsala vt. 1806; prästv. i Sthm 29 juni 1809 till adj. i Stigsjö, komm. adj. i Skellefteå s. å., v. komm. i Umeå landsförs. april-aug. 1810, sedan åter adj. i Skellefteå; utn. till första kapellpred. i Norsjö inom Skellefteå pastorat nybildade kapellförs. apr. 1811, 1:ste komm. i Umeå landsförs. okt. 1822, tilltr. 1 maj 1823, tilldelades v. pastors namn, heder och värdighet juni 1829, pred. vid prästmötet i Piteå aug. 1842. Han var en kraftfull och energisk man, begåfvad med mångsidiga intressen och anlag såväl af praktisk som estetisk art. Vid sidan af sitt plikttroget skötta prästerliga värf anlätades han i kommunala angelägenheter och förestod under en lång följd af år församlingens fattigvård såsom ordförande i fattigvårdsstyrelsen. Personligen trädde han många gånger ekonomiskt hjälpande emellan, då någon af ortens jordbrukare under den stora svagårsperioden hotades med att nödgas gå från gård och grund. Själff var han ej blott en kunnig landtbrukare och trädgårdsmästare utan äfven arkitekt, snickare, svarfvare, träskulptör, akvarellmålare och tecknare. I Norsjö, dit han kom som första kapellpredikant, anlade han planteringar, och hans betydande insatser vid byggandet och pryndandes af Holmsunds kyrka äro särskildt minnesvärda. Äfven med pennan var han verksam, hans lappmarksbeskrifning räknades som den bästa på sin tid, och Grapes herdaminne öfver de lapplänclska församlingarna riktades med viktiga bidrag af hans hand. Till Umeå skola skänkte han år 1862 en samling böcker, 342 volymer, hvilka dock jämte hela skolbiblioteket gingo upp i rök vid skolans och stadens brand år 1888. Enkel och fördragsam fick han länge behålla sina kropps- och själskrafter, men mot slutet aftogo särskildt synen och hörseln. Hans distraktion gaf anledning till åtskilliga små historier. En vecka efter hustruns död afled den gamle hedersmannen ss. svenska kyr-

kans senior 1 jan. 1877, 93 år 1 mån. 11 dagar gammal. LVO 1851. Trots sin själfuppoftande hjälpsamhet var han tack vare sina små anspråk på lifvet en ganska förmögen man vid sin död. Församlingsbornas uppskattning af hans egenskaper och verksamhet tog sig vackra uttryck, då han firade 50-årsdagen af sin prästvigning, och på hans graf reste de en ståtlig vård.

G. 1) 20/11 1811 m. *Susanna Charlotta Eurenus*, f. 1792, dotter till prosten Jacob Eurenus i Umeå, d. 1813, lär ha blivit af sin man behandlad med upprörande hårdhet;

2) 12/5 1814 i Upsala m. *Fredrika Christina Fant*, f. 1787, dotter till prosten i Väster-Löfsta Georg M. Fant, ett vittert fruntimmer, d. 4/1 1840;

3) m. *Carolina Ulrica (Ulla) Dyhr*, f. 10/10 1803, änka efter komm. i Löfånger Joh. Bexelius, afled 23/12 1876 och begrafdes på samma gång som mannen.

Barn i första giftet: ett barn dog i späd ålder; i andra g.: *Johan Albert*, f. 2/7 1816 i Norsjö, kaptan vid Västerbottens fältjägare, landtmät., bodde i Baggböle, Umeå s:n, d. 1/1 1878; *Theodor*, f. 10/6 1818, fil. mag., docent i grekiska vid Ups. univ., d. där 20/5 1854; *Herlog*, f. 14/5 1820, drunknade vid Obbola i Umeå älf 9/8 1837; *Fredrika Göthilda*, g. m. stadskommministern i Östersund Göran Palmqvist, d. i Umeå ldfg 1859; *Sophia Johanna*, f. 8/5 1826, d. i Sthm 6/3 1871 af lungsot, - i tredje giftet: *Herlog Robert*, f. 7/6 1843, stud. vt. 1863, landtmätare i Umeå, 1:ste landtmät. i Nyköping, d. där 7/8 1916; *Lydia Carolina*, f. 5/10 1845, g. m. handl. August Holmgren i Djupviken, Holmsund, d. 14/11 1871.

Tr.: Vid contracts-prosten m. m. doct. Hambraei jordfästning i Umeå landskyrka, den 18 april 1833. Örebro 1833 (anon.) - Predikan hållen wid prestmötet i Piteå, den 10 augusti 1842. Hsand 1843. - Om Swenska Lappmarken och dess inwånare (i Läsnings för folket, årg. 15-20. 1849-54) (anon.) - Meddelat uppgifter till *Is. Grapes* minne af presterskapet i Lappmarks församlingarne inom Hsands stift. Umeå 1853. - I handskrift har han efterlämnat en diger själfbiografi, som förvaras inom släkten.

20. **Frans Abraham Walfrid Edlund** (1879-92), f. 12 febr. 1820 i Oviken, son till v. past. och komm. i Lit Nils Edlund. Intogs i Frösö skola vt. 1829, i Hsands gymn. 1836, stud. i Upsala ht. 1840, prästv. 20 dec. 1843 till komm. adj. i Lit-Häggenås, v. stadspred. i Östersund 1 mars-10 juli 1845, sedan åter adj. i Häggenås; utn. till kapellpred. i Alanäset 5 juli 1847 m. 800 kr. i lön, ankom dit i sept. s. å., utn. komm. i Ullånger 6 dec. 1869, tillika v. past. i Nordingrå 15 jan. 1870-1 jan. 1871, t. f. pastor i Vibyggerå sommaren 1872, utn. 1:ste komm. i Umeå landsförs. 27 aug. 1877, tilltr. 1879. En ordningsälskande och energisk präst, i yngre dagar ifrig fiskare. Efter att under en husförhørsresa träffats af ett slaganfall afled han i Sandvik 28 mars 1892 och begrofs 10 apr.

G. 13/7 1848 i Östersunds kyrka m. *Amalia Rebecca Behm*, f. 7/9 1821, dotter af lagman J. M. Behm och Johanna Lindholm, d. 30/10 1904.

Barn: *Vendela Johanna Katarina*, f. i Alanäset 13/4 1849, d. 26/4 s. å.; *Nils*

Magnus Edvard, f. i Östersund 19/7 1850, flottningsschef, bosatt i Nyhem, Leksand, d. 7/12 1916, *Selma Eugenia*, f. i Alanäset 4/12 1851, bosatt i Umeå lfs; *Arvid Emanuel*, f. 28/10 1853, stud. i Ups. ht. 1874, förvaltare å Österströms bruk 1888, d. därst. 19/2 1892; *Axel Valfrid*, f. 5/10 1855, fil. kand. ht. 1886, e. lärare i Gefle, rektor vid Gefle borgarskola, *Ernst Agatohn*, f. 10/3 1858, inspektor vid Åmots bruk i Dalarna, skogsförvaltare i Ockelbo; *Amalia Mathilda*, f. 7/7 1860, g. 1882 m. förvaltaren vid Brevfvens bruk, Örebro län, Carl August Hansson; *Helmer Gottlieb*, f. 22/3 1863, bokhållare vid Högfors bruk. Västmanl. 1889, kassör vid Svartvik 1893; *Karl Vilhelm*, f. 17/4 1865, d. 16/9 s. å.

21. **Knut Wilhelm Hallberg** (1893-1902), 1:ste komm. i Umeå landsförs. 7 jan. 1893, tilltr. 1 maj s. å., tilltr. 1902 såsom khde i *Selånger*.

22. **Erik Örnfeldt** (1902-), f. i Nora, Ångermanl., 5 jan. 1864, son till hemmansägaren Erik Örnfeldt och Barbara Olofsdotter. Efter studier i Hsand stud. i Upsala vt. 1887, där han aflade sina teologiska examina; prästv. i Hsand 31 maj 1892, pastorsadj. i Näs 10 juni 1892, i Sunne 3 jan. 1894, v. past. därst. 11 juli s. å. t. o. m. 1898; kontraktsadj. i Södra Lappmarkens kontrakt 1 jan. 1899-30 juni 1900; förste komm. i Umeå landsförs. 22 juni 1901, tilltr. 1902.

G. 14/12 1904 m. *Emilie Gunhild Maria Willén*, f. i Edsberg 19/9 1880, dotter till khden Gustaf Willén och Emilie Augusta Mellström.

Barn, alla f. i Umeå lfs: *Ingrid Barbro Emilia*, f. 11/11 1905, fil. stud. i Upsala; *Erik Gustaf Arne*, f. 18/3 1907; *Erik Ingvar Emanuel*, f. 16/9 1908, jur. stud. i Upsala; *Birgit Maria*, f. 22/7 1913, *Gerd Elisabet*, f. 13/8 1916.

ANDRE KOMMINISTRAR.

1. Herr **Hans** [1557-59]. I 1557 års räkenskaper för Umeå kungsgård förekommer bland utgiftsposterna: Item är giffuit enom gamb-lom prest på Wme gård för sitt omach i sochnabodh penningar 1 mark. Härmed afses sannolikt den herr *Hans* kapellan, som jämte hustru och barn (3 pers.) år 1559 åtnjöt underhåll på gården.

2. Herr **Peder** [1560-61], capellan på Umo gård, uppbar sist-nämnda år enligt kungl. befallning 52 mark 2 öre i påskamålspenningar och 10 mark i lön.

Dokt. *Petrus Kenicius*, f. 1555 i Umeå s:n, son till birkarlen och nämndemannen Könick Olofsson i Baggböle och Anna Olofsdotter. Efter 6-åriga studier i Gefle skola och 4 års uppehåll vid Upsala univ. prästvigd 1578 af ärkeb. Laurentius Petri Gothus. Då akademiens verksamhet 1580 hämmades genom en pestepidemi, reste han hem till

föräldrarna i Umeå, kvarstannade där i två år och biträdde församlingens khde i predikoämbetet. Han torde emellertid endast tjänstgjort som pastorsadj. och bör måhända därför icke inordnas i komministerserien. På grund af sin svaga röst lär han ej varit så omtyckt af sockenborna. Omkr. 1582 begaf han sig till Tyskland, blef 1586 fil. mag. i Wittenberg, 1587 »läsemästare» vid Collegio Stockholmensi, 1593 teol. professor i Upsala, tillika khde i Funbo, 1596 biskop i Skara, 1609 ärkebiskop i Ups., teol. d:r 1617 och dog 1636.

G. m. Margareta Hansdotter Gammal, borgmästardotter fr. Gefle. 12 barn.

3. **Ingemar Olai** [1593-1600] underskref sås. 2:dre kapellan härst. Upsala mötes beslut 1593, konstituerades 30 apr. 1600 som krigspräst och utn. slutligen af Upsala domkap. 28 okt. 1601 till khde i *Torsåker*.

4. **Pether Johannis Lampadius** [1602] är ej känd utöfver, hvad nedanstående notis ger vid handen. I Västerås läroverksbibliotek finnes ett handskrifvet samlingsband i 8:0 format, bl. a. innehållande det af Justus Menius författade och af Laurentius Petri Nericius öfversatta arbetet *Oeconomia Christiana*¹ jämte 3 andra skrifter. På frampärmens insida står antecknad: Brijta Larsdotters Book skenckt och skrifven af min mans frende och goda wen, her Pether Johannis Lampadius, Cappelan i Vmeå s. Anno 1602.

5. **Michael Erici** (1608-16), sacellanus Vmensis, bevittnar socknens tiondelängder 1608 och 1610 samt utgaf 1613-15 sin andel i Älfsborgs lösen. Han bodde på V. Backa och blef slutl. 1:ste komm. i *Skellefteå*.

6. **Petrus Petri (Forselius)** (1616-22), blef khde i Nordmaling. Äfven efter sin förflyttning står han angifven såsom jordägare i Sörfors by i Umeå, förmodligen däraf familjenamnet. Se vidare khdar i *Nordmaling*.

7. **Carolus Jonæ Arothegius** (1622-38), f. i Umeå s: n, där fadern ägde ett hemman. I nov. 1604, då Upsala universitet efter pestens grasserande åter öppnades, fick han inträde i logiska klassen, inskrefs i aug. 1610 som deltagare i prof. Joh. Rudbecks privata kollegium, hvilken kurs han avslutade med en offentlig filos. disputation 15 juni 1611. Prästvigdes s. å. till adj. i Nordmaling, där han fr. o. m. 1616 uppföres som sacellan. År 1622 flyttade han till sitt fädernehemman här i Umeå s:n,

¹ Utg. af *H. Lundström*. (Skrifter utg. af Sv. litt. sällsk. II:5.) Ups. 1897.

och blef i afvaktan på en bättre lägenhet enl. ärkebiskop Kenicii önskan medhjälpare åt prosten Olaus Niurenus, hvilken dock icke ville betrakta honom som ordinarie kaplan, enär han ansåg sig ha nog af en sådan. Från år 1629 är bevaradt ett intyg underteckadt 20 juni af pastor och hans båda komministrar Carolus Jonæ och Christoph. Laurentii. Herr Carls gård förstördes 27 apr. 1632 genom eldsvåda jämte all den spanmål, som han till sitt uppehälle samma vinter bekommit af khden och församlingen, så att han intet hade kvar till att under sommaren föda hustrun och sina många små barn, utan måste lita till medlidande folk om hjälp och undsättning. Sockenborna anhöllo därför 24 juni s. å., att han måtte få några års frihet för att kunna komma sig tillrätta igen. (KA, Vb handl. 1632 f. 421). I Ups. konsist. behandlades 27 maj 1637 hans och herr Samuel Blix' ansökningar om Arnäs' lediga prästegäll, och det kunde icke förnekas herr Carl, emedan han i 26 år tjänt in ministerio och ärkebiskopen många resor lofvat honom promotion till annan lägenhet. Arnäsborna önskade få sin kaplan Matthias Beronis till khde, men domkapitlet svarade, att herr Carl i Umeå såsom den äldsta tjänare i landet hade kapitlets tillstånd, hvilket icke kunde förändras (Udpr. 6/6 1637). Han dog emellertid före tillträdet, antagligen i början af år 1638.

Tr.: De prædicamentis, præs. *J. Rudbeckius*. Ups. 1611 (dedic. till åtskilliga präster i ärkestiftet).

8. **Laurentius Phalonis Arnæsius** (1638-55), tydligen från Arnäs s:n, inskrefs som stud. vid Upsala univ. i okt. 1622 och utnämndes 7 mars 1638 till andre sacellan i Umeå. Prosten Ol. Niurenus gjorde visserligen ett försök att få förordnandet upphäfdt (se s. 215), men detta lyckades ej, och den nye komministern undertecknar i khdens ställe tiondelängden för s. å. Landshöfd. Fr. Crusebjörn skrifver 16 maj 1645 till befallningsmannen Daniel Jonsson, att vällärde herr Lars Phalonis, komminister i Umeå, som i maj 1642 erhöll 2:ne års frihet på sitt köpta och såsom af öde upptagna hemman Grisbacka, skulle erhålla ytterligare 1 års frihet från utlagor. (KA, Vb landsbok 1645). Herr Lars förekommer sista gången i kvarntullslängden för år 1655, men afled sannolikt s. å.

G. m. hustru *Margareta*, som änka uppförd i 1656 års kvarntullslängd.

9. **Jacobus Matthiæ Backius** (1656-65), f. i Piteå s:n och Gråträsk by, där fadern var nybyggare. Inskrefs som stud. vid Ups. univ. 30 maj 1636 och är den förste till namnet kände skolmästaren vid Skytteanska skolan i Lycksele (se II, s. 128). Om hans egenskaper och verksamhet som sådan får man en rätt ingående kännedom af ett bref till ärkebiskop Laurentius Paulinus, skrifvet i Umeå 15 sept. 1640 af prost

Olof Niurenus. Det heter där: »Dn. Jacobus Mathiæ blef till mig skickat anno 1638 in Sept. med then commendation, att iagh honom skulle bruka i lapmarken till att predika cathechesin och annua Evangelia för lapparna i fiället. Dätta hafver jag med all flijt drifvit, men D. Jacobus är ingen födder lapp utan på bygden i Piteå sochn i Gråträsk by af fattiga bondeföräldrar kommen, och i barndomen tagen till lapscholan i Pithå. I medlertid kom han ock tädan med the andre till Upsala Academia uthi den acht och meningh, att han af sina stallbröder skulle lära lappetungomålet och sådan komma lapmarken till nytto och gagn, lärdom och underwising. När han nu kom med migh till lappförsamlingar och sku predika lappska, förvägrade han sig, att han thett ej kunde komma tillwäga, uthan predikade för them uppå svänska, så ofta lapparna kommo tillstädes, med ringa frukt, ty de förstå illa svänska. Jagh hafver förmant honom, att han med lapparne skulle sig öfua i språket i al then tijd han där warit hafver, taga sig före componera på lappska etc. män alt är förgäfves; han komm sig aldrig til att på lappeske predika såsom the andre två ifrån Pithå och Lulå. Therföre hafuer jag sådan i all then tijd brukat honom wid Lapscholan att informera, där lapungdomen i lappeske och svänske cathechesin, lärdt dem läsa i bok, skrifua och i medlertijd hållit them til Gudzfruchtan, predikat för them, äfven ock många drefvit them til bön och åkallan, låfsjungande och annat, som därtil hörer. Härutinnan hafver D. Jacobus sig fliteligen skickat och wackert uträttat med pojkarne, så att någre af them blifve tjänlige samt till att sättias til scholan här i Vmå stad och initia seu rudimenta latinæ linguæ här efter förehafua, att the med tijden något högre och vidare kunne komma än the gemene diäknar, som när the hafva lärdt läsa och skrifua, förlåfuas heem til sina, eftersom iagh mig därpå för E(ders) K(ärlighet) senast förklarade. Hwad som bemälte D. Jacobi läfuerne widkommer, kan man sanfärdighen witna, att han såwäll ibland sina wed lapscholan såsom ock ibland oss här andre fördt ett wackert, sedigt, nöktert och skickeligit läfwerne och aldeles ett sådant, som een sådan person bäst höfues och tiänar, så att alle bäre honom ett godt wittnesbörd.» (Hdmh.) I anledning häraf förordar prosten, att herr Jacob måtte få vigas till präst, hvilket ock efter konsistorii admissiön till prästexamen 30 sept. s. å. ägde rum i Spånga kyrka 12 okt. 1640 vid den visitation, som ärkebiskopen då höll. Ännu finnes i original bevarad den prästerliga edsförbindelse, som dn. Jacob vid detta tillfälle afgaf.¹ Egentligen afsedd till pastor i Arvidsjaur ansågs han omistlig vid

¹ Det kan vara af intresse att här anföra ordalydelsen af de aflagda prästlöftena: »Emedan jag Jacobus Matthiæ Backius är blifven ordinerat till det heliga predikoämbetet, derföre förpliktar jag mig vilja öfver all ting förfordra Guds ära och Guds församlings uppbyggelse

lappskolan i Lycksele och fick äfven tjänstgöra som lappredikant till 1656, då han efterträdde Laur. Phalonis som andre komm. vid Umeå moderförsamling. Af hustru Malin i Hiske köpte han ½ hemman (Vdb 9/11 1663) och kvarstår i sockenlängderna till 1665, förmodligen hans dödsår.

G. m. en dotter till khden Andreas Nicolai Burman i Löfånger.

Son: *Andreas*, stud. 1654, nämnes v. pastor i Nätra 1678.

10. **Petrus Martini Arctædius** (1666-90), f. i Ytterhiske by här i Umeå socken, blef 1666 andre kapellan i församlingen och gifte sig 1668 med en dotter till sin samtida kollega 1:ste kapellannen Olaus Grubb. Herr Per Arctædius dömdes 8 juni 1682 att till underlagmannen Lars Grubb betala ½ t:a korn som ränta på den jord, för hvilken han var skattskyldig till staden. (RA, Vdb.) Vid laga tinget 1687 anklagade kapellannen bonden Nils Olofsson Båth i Nybyn, som i sin kristendom visade sig ynkelig och nachlässig till omvändelse. Trots att kapellannen i två års tid sökt föra honom på bättre vägar, hade den anklagade underlåtit att infinna sig i kyrkan eller till katekesförhör, förnekade att det fanns tre personer i Gudomen, påstod att Adam och Eva aldrig fallit i synd i paradiset, att Christus aldrig påtagit sig den mänskliga naturen eller lidit död och pina för honom eller andra samt bestred den heliga nattvardens betydelse etc. Då Båth vidhöll sina kätterska meningar, blef han af häradsrätten i maj 1688 dömd att mista lifvet som välförtjänt straff, hvilket underställdes Hofrättens nådiga resolution. Arctædius tillträdde 1690 khdebefattningen i Nordmaling och sålde 20 juni 1691 till Erik Jonsson Wänman en äga, Klockarbäcksråningen, som tredje gången uppbjöds på vårtinget i Umeå apr. 1693 (Vdb). Se vidare khdar i *Nordmaling* n. 10.

11. **Olaus Hoffnerus** (1690-1703), f. i Offne by i Attmars s:n, där fadern Jonas Olai Kenæsius var komminister. Inskrefs i gymnasiet i Hsand 1674 och som stud. vid Ups. univ. 19 sept. 1677; kollega i Hsands triv. skolas 2:dra klass 1687, tillträdde som 2:dre komm. i Umeå landsförs. 1690. Vid häradstinget i mars 1696 ger herr Oluff Hoffner tillkänna, huru såsom han intet längre vill bruka det kronohemmanet i Håkmark,

och salighet igenom Guds ord och Catechismi idkelige lärande och öfning, och de helige hög-vördige Sakramentens meddelande efter Christi egen insticktelse och ordning. 2) Vara min nådige öfverhet hörig och lydig såsom en rätt undersåte, i synnerhet till att styrka almändelig landsfrid och all oenighet afstyra. 3) Bevisa mine andelige förmän hörsamhet och lydno, särdeles Reverendissimo domino Archiepiscopo et Venerando Corisistorio Ubsaliensi. 4) Föra ett ärligt och christeligt lefverne, samt höflighet och skickelighet in moribus et vestitu, som en ärlig prästman ägnar och bör. Scriptum in visitatione Spongiana 12 October Anno 1640. Jacobus Matthiæ Backius.» (Hdmh.)

som han härtills några år haft, efter som han ingen frihet därpå njutit. Alltså har ock hr Oluf härom att söka hr grefvens och landshöfdingens tillstånd. (Vdb.) Afled sannolikt 1703.

G. m. *Maria Elingia*, dotter till lektor G. Elingius i Hsand, omgift 6/12 1704 m. efterträdaren komm. Anders Hernodius.

12. **Anders Hernodius** (1705-22), sist khde i *Burträsk* n. 10.

13. **Olof Eriksson Lindahl** (1723-54), f. i okt. 1685 i Dals s:n och byn Galagök, son till bonden Erik Olofsson och Anna Eriksdotter fr. Limsta, Gudmundrå. Gymnasist i Hsand ht. 1704, stud. i Upsala 12 sept. 1708, prästv. i febr. 1712, tjänstgjorde först 4 månader som v. kapellan i Boteå, därefter i 3 $\frac{2}{3}$ år som adj. åt superintendenten i Säbrå; utn. till skolmästare i Umeå stad 1715. Skolan hade emellertid förstörts, då staden föregående år brändes af ryssarna, och eftersom borgarna med sina familjer måste bo kringpridda i socknen, kunde någon ordentlig skolgång ej ordnas. Den barnundervisning, som förekom, meddelades i sockenkyrkan, och detta provisorium räckte ända till ht. 1722, då stadens nybyggda skolhus togs i bruk. Lindahl hade emellertid 1 mars 1722 utnämnts till komminister i Umeå landsförs. och tillträdt s. å. Hos konsist. anhöll han 15 okt. 1740 att få sin son Erik ordinerad till hjälppräst. Afled 2 aug. 1754.

G. 1) 8/9 1715 m. *Sara Hellberg*, dotter till khde E. Hellberg i Ljustorp, d. 3/2 1726;

2) 4/2 1728 m. *Margareta Djurman*, köpmansdotter i Umeå, änka efter stadsskräddaren Joh. Önsell, d. 12/10 1770, 92 år g.

Barn i 1 g.: *Erik*, f. 1/1 1717, khde i Lycksele n. 7; *Israel*, f. 15/9 1718, faderns eftertr. som komm., sist khde i Nordmaling; *Anna Barbro* och *Sophia*, dd. som barn; *Barbro*, g. i okt. 1745 m. amiralitetsgevaldigern i Karlskrona Johan Friedrich Frantz von Flücht; *Anna Charlotta*, f. i jan. 1726, g. 1746 m. bataljonsfältskären Lars Estling, d. 18/4 1788 i Nordmaling hos brodern Israel. Styfdotter: *Catharina Önsell*, g. m. kronobefallningsman Mårten Sandström, d. 1786 i Sthm (18 barn).

14. Mag. **Israel Lindahl** (1756-73), son till företrädaren, erhöll fullmakt som komm. härst. 2 jan. 1756, tilltr. 1773 som khde i *Nordmaling* n. 15.

15. **Johan (Hans) Nordlund** (1773-1802), f. 1736, bondson från Ön i Nordingrå, intogs i Hsands gymnasium ht. 1755, stud. i Upsala 17 okt. 1758, skolmästare vid Stora barnhuset i Sthm till 1767; prästv. 28 aug. 1768 i Hsand till adj. åt prosten N. Sund i Umeå, utn. 3 mars 1773 till komm. härst. med tilltr. 1 maj s. å. Lär ha varit en humoristisk man.

Då komm. en gång af klockaren erinrades om, att han från predikstolen glömt läsa bönen för frukten på jorden, svarade han: »He väx' nog ändå». Afled 1 apr. 1802.

G. 9/1 1777 m. *Ulrika Boström*, dotter till landtmät. Johan Boström i Afvan, Löfånger och Anna Christina Bäck.

Barn: *Carl Johan*, f. 2/8 1779, apotekare i Umeå 1815-18, drunknade 21/12 1821 i Arbogaån; *Lisa Catharina*, g. m. landtränkmästarn Erik Lindberg, Umeå; *Jonas Ulrik*, f. 23/10 1780, revisor i Kammarrätten, d. i aug. 1810 i Umeå; *Gustaf Vilhelm*, f. 6/6 1782, häradsskrifvare i Torneå 1812, klockare i Degerfors; *Anna Brita*, g. m. khden i Arjeplog Nils Sundelin.

16. Mag. **Pehr Stenberg s:r** (1804-24), f. 18 dec. 1758 i Stöcke by, Umeå s:n. Föräldrar: bonden Erik Pehrsson och Anna Erikdotter. Då sonen visade prof på god begåfning, sändes han till sin farbroder tullnären Lars Ström i Ratan, där han under vintern 1771 fick lära sig räkna och skriva i afsikt att möjligen vinna utkomst på samma bana. Den väckta hågen för studier ledde emellertid mot högre mål, han inskrefs 31 jan. 1773 i Umeå skola och blef särskildt väl omhuldad af kollegan Carl Sædenius. Som han saknade medel för studiernas fortsättande vid Hsands gymnasium, afreste han understödd af några välvilliga Umeåbor till Åbo akademi och inskrefs där som stud. 24 nov. 1779. Genom barnundervisning i åtskilliga ståndsfamiljer skaffade han medel till sitt uppehälle på samma gång han arbetade på sin egen utbildning. Kallad till huspred. hos generalen frih. Wilhelm Carpelan på Odensaari prästvigdes han i Åbo 4 okt. 1786 och fortsatte på dennes inrådan studierna, så att han efter en vacker fil. kand. ex. promoverades till fil. mag. i Åbo 14 juni 1789. Återkommen till hemorten s. å. tjänstgjorde han under åren 1789-92 som adj. i Degerfors, Umeå, Bygdeå och åter i Umeå, förordnades 5 apr. 1792 till v. komm. i Umeå stad och utn. till ordin. komm. därst. 8 aug. s. å. Han aflade past. ex. 28 nov. 1798, utn. till andre komm. i Umeå landsförs. 1 dec. 1803 och tillträdde i maj 1804. Respondens vid prästmötet i Piteå 1806. Vid sidan af sitt kall nedlade han ett synnerligen nitiskt arbete på hembygdens utforskande. Redan från ungdomen intresserad af naturalhistoria, i synnerhet botanik, insände han till Vetenskapsakademien åtskilliga samlingar och vetenskapliga rön samt utarbetade en noggrann topografisk beskrifning öfver Umeå socken. Huruvida detta arbete finnes i behåll, är icke känt, däremot har en af honom uppgjord ordbok öfver Umeå sockens bygdemål, omfattande c:a 2,000 ord, anträffats i Vitt. hist. och antikv. akad:s bibliotek.¹ Stenberg var ledamot af Evangeliska sällskapet i Sthm och Hus-

¹ Nu deponerad i Landsmålsarkivet å Ups. univ. bibl.

hållningssällskapet i Umeå. Efter långvarig sjukdom afled han 4 maj 1824 på sin gård Hagalund. (HST 1824 n. 9.)

G. 1) 2/12 1794 i Burträsk m. *Elisabeth Ålund*, d. 15/2 1796 i Umeå stad;

2) 29/11 1796 i Nysätra m. *Elisabeth Catharina Turdfjæll*, f. 3/9 1769, äldsta dotter till majoren Jonas Turdfjæll och Margareta Widmark. Öfverlefde mannen.

Barn i första g.: *Anna Carolina*, f. o. d. 1796. - I andra g.: *Anna Margareta*, f. 17/6 1798, d. 30/3 1850, ogift; *Jacob Erik*, f. 1800, d. som barn; *Jonas Gustaf*, f. 18/2 1801, förste landtmät. i Västerbotten, d. 21/12 1851 vid en eldsvåda i sin gård Hagalund efter att ha räddat största delen af de kartor och handlingar, som där förvarades; *Pehr*, f. 21/4 1802, andre komm. här i Umeå, se nedan; *Carl Erik*, f. 7/7 1803, borgmästare i Piteå, häradshöfding i Torneå domsaga 1876, d. 11/8 1880; *Eva Sofia*, *Jakob* och *Johanna*, tvillingar, *Eva Elisabet*, dd. som barn.

Tr.: De præmiis virtutum naturalibus, præs. *J. Bilmark*, Aboæ 1788. - De Hippophaë, præs. *C. N. Hellenius*, ib. 1789. - Om tempels och kyrkors upprinnelse och tillväxt af *Rudolph Hospinianus*, öfvers. Sthm 1823. - Afhandling om bästa sättet att fånga skogsfogel med snaror... med 35 upplysande figurer, ib. 1841.

17. **Per Anton Falck** (1827-39), f. 7 dec. 1789 i norra tullstugan i Piteå stad, son af tullnären, rådman Anders Hansson Falck, bördig fr. Varberg, och Kristina Berg, repslagardotter i Piteå. Inskrefs i stadens skola 1798, i gymnasiet i Hsand 1807 och blef stud. vid Ups. univ. 10 okt. 1810; prästvigdes i Upsala af biskop Almqvist 18 apr. 1813 till komm. adj. i Umeå landsförs., pastorsadj. därst. 30 dec. s. å. Vid valet af stadskomm. i Umeå 27 aug. 1820 erhöill han nästan alla röster och tilltr. befattningen 1 maj 1821 med rätt till dubbel tjänsteårsberäkning; utn. andre komm. i Umeå landsförs. dec. 1825, tilltr. 1827. Afled 23 dec. 1839. Till utseendet en robust och välmående man.

G. 9/10 1821 m. *Brita Cajsa Bergstedt*, dotter till häradsskrifvaren och klockaren Carl Magnus B. och Anna Sofia Hamrén. Änkan, som erhöill 2 extra nådår, flyttade till Piteå.

Barn: *Christina*, g. 1) m. konsuln och handl. Carl Lundström, 2) m. skräddaren N. Holmgren i Piteå stad; *Catharina Antonia*, f. 1831, g. 21/2 1862 i Piteå m. landtmät. Joh. Er. Sandström på Storstrand vid Piteå.

18. **Pehr Stenberg j:r** (1843-90), f. 21 apr. 1802, son till andre komm. härst. Pehr S. senior n. 16. Efter studier i Umeå skola fr. 1810 och i Hsands gymn. fr. 1819 stud. i Upsala 4 nov. 1823, lärare vid Bell-Lancasterska skolan i Umeå 26 jan. 1826, prästv. 17 dec. 1826 i Hsand, nådårspred. i Umeå landsförs. fr. 18 dec. 1826 till 1 maj 1827, past. adj. i Umeå stad fr. 1 maj 1827-1 maj 1833, tillika lärare vid Lancasterskolan; brukspred. vid Strömbäcks glasbruk maj-sept. 1833; v. stadskomm. i Umeå okt. 1833, ordinarie stadskomm. sept. 1834, tilltr. 1837; erhöill i

mars 1840 fullmakt som andre komm. i Umeå landsförs., tilltr. 1 maj 1843. Efter 45 års träget arbete här erhöll han såsom senior i stiftet permanent tjänstledighet år 1888 och afled 25 febr. 1890.

G. 1) m. *Anna Magdalena Strinnholm*, dotter af 1:ste landtmät. Anders Magnus Strinnholm och Beata Zimmerman, d. 22/4 1840;

2) 16/10 1845 i Umeå landskyrka m. *Catharina Magdalena Vincent*, dotter af inspektoren på Säfvars bruk Joh. Vincent och Johanna Vilhelmina Halz; d. 15/7 1872 efter en längre tids sjuklighet.

Barn i förra g.: *Per Magnus*, f. 4/7 1826 i Umeå, inspektor på Håknäs bruk, Nordmaling, sedan på Johannesfors bruk i Säfvar, d. i Umeå 14/4 1883; *Catharina Sofia*, f. 19/9 1828, g. 13/2 1862 i Nordmaling m. handl. i Bjurholm Olof Edvard Hæggström, sedan förvaltare på Håknäs; - i senare g.: *Hilda Johanna*, f. 14/8 1846, g. m. fältskären i Umeå Axel Henrik Ferdinand Öhngren; *Johan Gustaf*, f. 8/3 1848, inspektor vid Klampenborgs sågverk i Njurunda; *Mathilda Carolina*, f. 11/9 1849, d. 11/7 1856; *Elise Vilhelmina*, f. 27/4 1851, g. m. inspektor Per Stenberg i Selet, N. Luleå, änka 13/5 1878; *Maria Sofia*, f. 7/6 1852, d. 1/2 1879, ogift; *Hedvig Magdalena*, f. 4/4 1854, d. 25/6 1855; *Hedvig Charlotta*, f. 24/6 1855; *Laura Mathilda*, f. 18/9 1856, d. 14/1 1857; *Erik Algot*, f. 20/2 1858, d. 12/1 1865; *Per Teodor*, f. 1/10 1859, folkskollärare och organist i Lycksele 1885, kommunalordf.; *Catharina Eugenia*, f. 31/3 1862, d. 27/10 s. å. (*Ahlström*, Norrl. släkter).

19. **Axel Alfred Wilhelm Werner Ohlsson** (1892-1908). Komm. i Lockne, utn. till 2. komm. i Umeå 15 nov. 1890, tilltr. 1892, folkskoleinspektör 1893-98. Tilltr. 1908 som khde i *Tuna*.

20. **Yngvar Georg Stefanus Levander** (1909-), f. i Djurö, Upsala ärkestift 15 juli 1874, föräldrar: Georg Emil Levander, kontr. prost i Hjälstaholm, och Hilma Elina Sofia Eklund. Efter studier i Gefle och vid Fjellstedtska skolan i Upsala stud. vid univ. ht. 1895, aflade där de teologiska examina 1895-98, prästv. i Upsala 28 maj 1898; med befrielse från folkskolläraryxamen utn. till kapellpred. och skollärare å Holmön 18 juli 1901, tilltr. genast, utn. till andre komm. i Umeå landsförsamling 17 apr. 1909, tilltr. s. å. och tog sin bostad å det nya komministersbostället i Tafvelsjö.

G. 28/7 1901 m. *Tekla Johanna Ödén*, f. 9/6 1876 i Nätra, dotter af landtbrukaren Matthias Ödén och Anna Katarina Johansson.

Barn: *Ruth Margareta*, f. å Holmön 1/6 1902, organist och folkskollärarynna; *Torsten Georg*, f. 23/2 1904, landsfiskalaspirant; *Sven Georg*, f. 23/4 1905, jur. stud.; *Bertil Emil Martin*, f. 28/12 1906; landsfiskalaspirant; *Dagmar Anna Tekla*, f. 5/5 1909; *Ingrid Hilma Elisabet*, f. i Umeå landsförs. 19/1 1911; *Anna Frideborg*, f. 8/1 1913; *Lennart Yngve*, f. 21/4 1914; *Kerstin Gertrud*, f. 24/11 1915.

KOMMINISTRAR I UMEÅ STAD.

1. **Jonas Nicolai Buscherus** (1649-57), f. i Byske i dåv. Skellefteå pastorat. Inskrefs ss. student i Upsala nov. 1634. I början af år 1642 erhöll han ärkebiskopens konfirmation att blifva pædagogus in schola Umensi uti dn. Jonæ Laurenti ställe och efter pastoris och församlingens begäran. Blef 1649 stadens första komminister och lämnade 1653 stamboksbidrag till Sättna kyrka. Afled år 1657 (ej 1656) (UB N. n. 281).

G. m. *Margareta Andersdotter Grubb*, som efter mannens död lefde i 41-årigt änkestånd och uppbar änkespanmål från Vibyggerå kyrkohärberge samt tillskott af kyrkoherdarne i Umeå och Bygdeå; d. 1698.

Son: *Nicolaus Buscherus*, f. 27/11 1645, prost och khde i Skellefteå, n. 14.

2. **Segericus Petri Nenzelius** (1658-79), tillträdde Ramsele pastorat 1 maj 1679, se *Ramsele*.

3. **Magnus Bång** (1679-92), khde i *Lycksele*.

4. **Christoffer Graan** (1692-95), son till khden i Lycksele Olaus Graan. Med hedrande betyg från Hsands gymn. stud. i Upsala 22 juni 1682. Utn. esquadronspred. på en expeditionskår till Holland 1688, prästv. i Umeå 1692 och tilltr. här som stadskomm. s. å., men afled redan 1695.¹

G. m. *Catharina Ulf*, omg. 1696 m. skolmäst. i Umeå, seder. khden i Löfånger Elias Ask.

¹ I början af hans ämbetstid hände det sig strax efter julhelgen 1692, att kyrkvaktaren Jon Siffwerson på Teg, under en söndagspredikan i stadskyrkan, med sin käpp uppväckte fänriken Gerhardt Henrik Bandiomer, som varit förtyngd af sömn, hvaraf fänriken funnit sig så offenderad, att han i vredesmod genom korpralen Nils Persson Dahlman efter predikans slut sökt efter Jon S., men då denne ej anträffats, hade de på aftonen kommit till hans gård på Teg, sedan han redan gått till sängs, och befallt honom stiga upp och tända ljus. Kyrkvaktaren hade så gjort och fallit på knä, med bön att ej med hugg eller annan oreda blifva öfverfallen utan förlåta hvad han mot fänriken brutit; det oaktadt hade denne slagit honom med sin käpp både blodig och blå. De hade förlikts och kyrkvaktaren hade för sin del bekommit 6 karoliner i förlikning, underståendes sig dock icke detta att förtiga utan på stadens rådstuga detta landshöfdingens och rättens omdöme lämna. Fänriken framkallades och tillspordes om han så handterat kyrkvaktaren, hvartill han icke neka kunde, dock att detta icke skedde i dennes hus, utan ute på marken, kyrkvaktaren åter påstod, att det skett i hans egen stuga. Båda parterna beropade sig på korporalen, Nils Dahlman, hvilken dock icke tillstades var, utan rest till Bygdeå på möte. Saken uppsköts och skulle efter hans hemkomst examineras, och i fall saken förefallit som kyrkovaktaren föregifvit, skulle ärendet remitteras till kgl. hofrätten.

5. **Petrus Segerson Nenzelius** (1696-1709), f. omkr. 1660 i Umeå, son af stadskomm. här n. 2, sist khde i Ramsele Seger N. Inskr. i Hsands gymn. 1675, stud. 12 aug. 1680 i Upsala, prästv. till adj. åt sin fader i Ramsele, nådårspred. efter honom. I sept. 1693 anhöll han hos Hsands konsist. om promotion till någon lägenhet, när hans sal. fars nådår expirera. Vid tillsättandet af den lediga skolmästarebefattningen i Umeå 1694, fann konsist. ingen tjänligare därtill än P. Nenzelius, hvilken är van vid orten och är där födder och efter sin sal. faders nådår för sig och sin hustru och barn ej hafver något uppehälle. Vål gjorde Bjärträ sockenbor ett försök att få honom till kapellan, men konsist. resolverade: om detta är nu intet mera att tala, dn. Nenzelius får med det lägligaste notifikation om Umeå skolas pädagogie, att han därmed blifver hulpen (Hdpr. 31/10 1694). Redan 20 nov. 1695 erhöill han emellertid borgmästares och råds samt menige borgerskapets i Umeå vokation såsom stadspredikant efter sal. hr Christoph. Graan, och utn. därtill 15 jan. 1696. Afled år 1709 i Stockholm, dit han nedrest att söka läkarehjälp i sin sjukdom.

G. m. en dotter till häradshöfd. Johan Andersson Hambræus i Ångermanl. Änkan blef svagsint och afled 1724 hos sonen.

Barn: *Petrus*, f. 27/5 1692, komm. i Boteå; *Catharina* och *Sara*, döda ogifta.

6. **Petrus Sebrelius** (1719-34), utn. komm. i Umeå stad 1709, tilltr. 1710. Tillträdde som khde i *Grundsunda* 1734.

7. **Jonas Nic. Ljungberg** (1733-61), f. Lungviks by i Bjärträ s:n af bondeföräldrar. Stud. i Upsala 30 sept. 1718. Kallad till adj. af prosten Asp i Nora, inställde han sig till prästex. afläggande 14 okt. 1721 i Fälle by, dit Hsands konsist. tagit sin tillflykt efter ryssarnes härjningar, och befanns försvarlig så i theologia och philosophia som stilo samt prästv., blef past. adj. i Brunflo 1722. Den 6 juli 1723 anbefalldes dn. Jonas Ljungberg genom konsist. bref att emot skälig vedergällning uppehålla gudstjänsten i Ramsele under pastoris bortovaro vid riksdagen. Denna befallning åttlydde han emellertid ej. Saken behandlades den 17 juli i konsist., som resolverade: Ehuruval konsist. hade orsak i följe af kyrkolag. 19 kap. § 23 att sätta L. ifrån sitt ämbete, såsom den där halsstarrigt vist tresko emot sin biskop och konsist., andra otidigheter att förtiga, dock må han än en gång till prof skonast, med allvarlig tillsägelse att genast efterlefva den förr af konsist. till honom utfärdade befallning; eljest instämnes han att svara för sina brott den 24 juli. Han tjänstg. 1726 som adj. i Gudmundrå och uppfördes efter 12 adjunktsår på förslag till stadskomm. i Umeå samt tilltr. 1733. »Han var af ett underligt grilleraktigt temperament och där-

jämte af stor inbildning», säger Tunæus. Umeå magistrat beslöt 20 nov. 1751 hos prosten anmäla borgerskapets begäran, att komm. Jonas Ljungberg måtte afhålla sig ifrån predikande, »så länge han ej befinnes vara till sina sinnen väl förvarad och icke tjenlig att förestå sitt ämbete i anseende både till den förargelse theraf tima kan och then olägenhet, som then af staden antagna adjunkten Svanström dymedelst hafver, att han måste hålla sig alltid färdig till predikande, och af Ljungbergs ombytelige sinne och hug att nu predika, nu åter låta blifva, ganska mycket oroas». (UB, N 290.) Afled i Stockholm 31 mars 1761, dit han rest för att hos Riksens Ständer söka återfå rätt att tjänstgöra.

G. 20/9 1733 m. *Elisabeth Arctædia*, dotter af khden Ol. Arctædius i Nordmaling.

Barn: *Helena Catharina*, f. 19/9 1735, d. 16/6 1747; *Maria Elisabeth*, f. 16/3 1737, d. som barn; *Olof*, d. 2/8 1743; *Christina*, f. 29/10 1739, d. 24/2 1740; *Margareta*, f. 10/3 1741, svagsint, lefde ännu jan. 1770; *Elisabeth*, d. 25/5 1747; *Jonas*, d. 19/5 1750.

8. **Christian Larsson Svanström** (1762-77), förordnad till v. komm. i Umeå stad 5 juni 1751 såsom vikarie för den sinnessjuka företrädaren, utn. ordin. komm. efter honom 10 okt. 1761, tilltr. 1762. Sist khde i *Ljustorp* n. 18.

9. **Magnus Berlin** (1777-92), var sedan 1773 pastorsadj. i Umeå stads- och landsförsamlingar, då han kyndelsmässodagen 1777 enhälligt valdes till komm. i Umeå stad och tillträdde sysslan 1 maj s. å. Sist khde i *Rödön* n. 30.

10. **Pehr Stenberg s:r** (1792-1804), se ofvan andre komm. i *Umeå* landsförs. n. 16.

11. **Erik Olof Häggbom** (1804-21), utn. komm. i Umeå stad 21 dec. 1803, tilltr. 1 maj 1804, bestred tillika själavården vid hospitalet. Sist förste komm. i *Skellefteå*.

12. **Pehr Anton Falck** (1821-27), se ofvan andre komm. i *Umeå* landsförs. n. 17.

13. **Nils Johan Boström** (1827-33), f. 2 nov. 1793 i Umeå, son till handelsmannen Johan Peter Boström. Stud. i Upsala vt. 1815, prästvt. i Hsand 7 nov. 1819 till adj. åt komm. P. Stenberg i Umeå landsförs., past. adj. därst. 1821, v. kollega vid Umeå stads lärdomsskola ht. 1823, past. adj. i staden s. å., utn. stadskomm. i Umeå febr. 1827, tilltr.

1 maj s. å., tillika från samma tid predikant vid Umeå läns häkte och la-sarett. Han hade en behaglig röst som predikant, led af ytterst svårt bräck. Afled 1 sept. 1833.

G. 21/8 1829 m. *Carolina Löfroth*, f. 26/11 1805, dotter till rådman Erik Löf-roth i Umeå och Anna Magd. Sædenius; omg. 16/10 1834 m. hofjägmästaren Georg Stjernhoff på Teg, d. 16/3 1873 i Sthm.

En dotter: *Catharina*, m. löjtnanten vid Västerb. fältjägare, gymnastik-läraren vid Umeå läroverk Baptist Ahlgren.

14. **Pehr Stenberg j:r** (1837-43), se ofvan. Andre komm. i *Umeå* landsförsamling n. 18.

15. **Erik Gustaf Julin** (1843-47), utn. komm. i Umeå stad 1 dec. 1841, tilltr. maj 1843, tilltr. som khde Hede pastorat juli 1847; sist khde i *Anundsjö* n. 17.

16. **Jonas Åberg** (1848-62), f. 15 juli 1807 i Åkulla, Bygdeå s:n, son af sockenskrifvaren, riksdagsman Anders Åberg och Sara Lisa Näslund. Inskrefs i Umeå skola 12 febr. 1816, blef student i Upsala ht. 1829, prästv. i Sthm 25 dec. 1832 till past. adj. hos prosten d:r Risberg i Nysätra, där curam gerens febr. 1834-apr. 1835, åter past. adj. därst., utn. till brukspredikant vid Robertsfors 1845, stadskomm. i Umeå 10 jan. 1848, tilltr. maj s. å. Han var i yngre år liksom sin äldre broder majoren Carl Eric Åberg en ifrig jägare. Afled 1 aug. 1862.

G. 1846 m. *Christina Amalia Risberg*, f. 18/3 1818, dotter till prosten och khden i Nysätra d:r Johan Risberg, d. i Borgsjö prästgård 13/2 1893 hos sonen Carl.

Barn: *Johan*, f. 13/3 1847 å Robertsfors, khde i Ekeby och Bladåker, ärkestiftet, d. 15/9 1920; *Carl Theodor*, f. 25/10 1848 i Umeå, khde i Sättna, sedan i Borgsjö, slutligen i Skellefteå; *Alfred*, f. 20/12 1849, apotekselev i Upsala, for till Amerika, där han en tid slog sig fram som doktor och apotekare; *Anna*, g. m. sjökaptan Lars Grubbström, bosatta i Ratuvik, Bygdeå, änka.

17. **Ferdinand Sundelin** (1864-68), f. 6 sept. 1819 i Arjeplog, son af prosten därst. Nils Sundelin. Stud. i Upsala ht. 1841, efter där aflagd dimissionsex. prästv. 7 sept. 1844 och förordnad 11 sept. till past. adj. i Vilhelmina; past. adj. i Gideå 14 maj 1845, dito i Sorsele 24 mars 1846 och t. f. pastor därst. 15 apr. s. å.; t. f. pastor i Lycksele och v. skol-mästare vid Skytteanska skolan därst. från början af jan. 1863 under 6 månader med förnyadt förordnande till årets slut. Erhöll fullmakt som stadskomm. i Umeå apr. 1863, uppehöll tjänsten under nådåret fr. maj

1864 samt tilltr. maj 1865. Afled 21 maj 1868 efter en kort sjukdom, som han ådragit sig vid sjukbesök under en epidemi.

G. 30/8 1846 m. *Eva Agatha Rehn*, dotter af landtmätaren Erik Sam. Rehn och Brita Helena Nygren, d. i Burträsk 11/9 1898 hos sonen Seth.

Barn: *Lydia Evelina*, f. 9/8 1847 i Sorsele, g. m. inspektor K. W. Svedmark, Lycksele, som änka en tid bosatt i Vindeln, sedan i Sandviken; *Seth Nikolaus*, f. 18/11 1849, komm. i Burträsk, sedan khde i Lit; *Arendt Ferdinand*, f. 11/4 1851, trävaruhandl. i Tärna, inspektor i Ramsele, d. 24/9 1880 i Leksand; *Betty Agatha*, f. 16/3 1853, barnmorska, g. m. Jonas Lidbaum i Frånö, Gudmundrå; *Oskar Samuel*, f. 31/12 1854, kamrer, inspektor och flottningsschef i Leksand, d. 1907; *Yngve Gottfrid*, f. 28/3 1856, stud. 1876, skollärare i Husum; *Johan Edvard*, f. 14/8 1859, länsman i Insjön, Dalarne, d. 1894; *Johan August*, d. ung; *Ida Sanna Ottiliana*, f. 19/4 1862, d. i Lycksele; *Ester Helena*, f. 1863, g. m. inspektor Lambert Glas, Lycksele; *Ludvig Emanuel*, f. 1865, tidningsman, agent i Gefle.

Tr.: Förslag till ett skriftligt förklarande, hvarmedelst en människa, som fullligen öfverlåter sig åt Gud, kunde vilja så mycket bestämdare uttyda hela sin mening med det steg, hon då tager, och tillika på ett högtidligt sätt bekräfta det förbund med Gud hon med ett sådant steg förnyar. Ume 1868 (undert. *Ferdin. Sundelin*). - Walda Predikningar., H. 1. Umeå 1880.

KOMMINISTER I VÄNNÄS.

Olof Wilhelm Söderlindh (1825-34), utn. komm. i Vännäs 21 sept. 1825, se vidare khdar i *Vännäs*.

KAPELLPREDIKANTER I DEGERFORS.

1. **Anders Alenius** (1768-91), fick 17 nov. 1790 fullmakt som skolmästare i Lycksele efter sin aflidne broder och erhöill tillstånd att få tillträda tjänsten 1 maj 1791, äfven om änkan erhöille nådår; sist khde i *Lycksele* n. 9.

2. **Fredric Thingvall** (1791-1800), f. 26 okt. 1747 i Råneå. Föräldrar: kaptenen vid Västerbottens regem. Carl Thingvall och Catharina Blix. Underårig inskrefs han jämte sina yngre bröder Gustaf och Crispin vid Upsala univ. 18 dec. 1759, aflade där fil. kand.-ex. 1772 och prästv. s. å. till huspred. hos presidenten frih. Joh. Löwen. Under de 7 år han uppehöll sig i Sthm tjänstgjorde han tillika som vikarie i stadens trivialskola och som adj. vid S:t Clara och Änkhuset. Vid sin återkomst till hemorten förordnades han 24 mars 1779 till komm.adj. i Neder-Kalix. I hufvudstaden synes han haft sitt umgänge bland fromma kristne, närmast

tillhörande den Herrnhutiska riktningen, och i Neder-Kalix sökte han genom bönesammankomster i sitt hem lördags- och söndagsaftnar väcka mer religiös lifaktighet i församlingen med den vanliga påföljden, att splittring och oro uppkommo. Härom gjorde prosten Hollsten efter en visitation anmälan hos konsist., som yrkade på laglig tingsundersökning och befallde församlingens khde Örnberg att i gode mäns närvaro förbjuda Thingvall hålla några sammankomster (Hdpr. 13/12 1781). Skriftligen förelades honom ett antal frågor till besvarande. Mot konsistorii förbud för honom att i eget hem hålla bön, och låta några åhörare vara närvarande, besvarade han sig hos Svea hofrätt, konsist. däremot fann att Thingvalls uppbyggelsestunder ej kunde få annat namn än olofliga sammankomster, stridande mot plakatet af den 12 jan. 1726. Hofrätten gaf sitt utslag i maj 1783, att Thingvall skulle förekallas och examineras af konsist. och lät på konsistoriet bero, om han finge kvarstanna i församlingen. Hans skriftliga svar på konsist. frågor hade konsist. funnit till en stor del nöjaktiga, men en del lämnade honom icke utan misstanke att vara böjd för Herrnhutiskt irriga meningar och talesätt, särdeles att vilja bortblanda lag och evangelium och förringa den förres bruk och nytta, hvilken misstanke han icke litet ökat genom sitt hårda och okristliga omdöme om afl. prosten Beckmans polemiska skrift Inledning angående Herrnhutiska sekten. Vid det muntliga förhöret, som ägde rum i Hsand 2 juli 1783, visade Thingvall både kristligt nit och stor frimodighet. Han inlämnade nu äfven ett skriftligt anförande till protokollet, däri han åberopade, att han sökt befordra åhörarnes sjäalars bästa och tillägger: »Olyckligt när en pastor söker tvinga sin ringa medbroder mot hans samvete till att afstå ifrån sådana göromål, som haft välsignelse med sig till Christi rikes förökande, och börjar med honom en rättegång, som störer hela hans välfärd och det, som mer är, förstörer åhörarnes dyrköpta själar». Han anhöll slutligen att få kvarstanna i Neder-Kalix. I lön hade han ej haft mer än 33 rdlr och måst hålla egen kost och hushåll, men genom processen blifvit skyldig omk. 300 rdr; skulle han flytta till en lika ringa beställning, skingra sitt bohag och sälja sin gård, blefve han ruinerad. »Mina högförnäma förmän behjerta visserligen mitt stora lidande.» - Det syntes konsist. icke göra: han skickades 20 aug. 1783 som komm.adj. till Nysätra. Då han äfven där råkade i församlingens misshag, när »han inblandade sig i sådana göromål, som honom icke anstätt», sändes han 5 maj 1790 att såsom vice kapellpred. uppehålla tjänsten vid Degerfors' kapell under företrädarens sjukdom, utnämndes 27 apr. 1791 till ordin. kapellpred. härstädes och fick omedelbart tillträda. Men ännu var hans motgångars mått ej rågad. Genom kgl. bref 20 juli 1794 skulle Degerfors såsom eget pastorat

afskiljas från Umeå, och för att bereda nödig utkomst åt den blifvande khden, anslog K. Maj:t därtill äfven de 20 t:r kronospanmål, som hittills utgått till kapellpredikantens aflöning. Thingvall, som underlåtit att genom afläggande af past.-ex. göra sig kompetent till pastor, och sålunda stod i utsikt att alldeles beröfvas sitt sista knappa lefvebröd, bönföll bevekligen att få bibehållas vid sin kapellpredikantsyssla. Denna ansökan afslogs, men då saken var så vida gången, kunde konsist. ej annat än underdånigt hemställa, att Thingvall, såsom redan till åren kommen och med hustru och barn stadd i högsta nöd och trångmål, måtte genom K. Maj:ts nåd vinna någon blidare utsikt för sin framtid; konsist. å sin sida skulle söka alla tillfällen att, då hans befattning i Degerfors nästa maj (1800) upphörde, förhjälpa honom till nödig utkomst. (Hdpr. 13/11 1799.) Thingvall utnämndes 2 maj 1800 till skolmästare i Luleå, men afstängdes från tjänstgöring 14 jan. 1804, flyttade sedan till Näsby, N. Kalix, där han afled 14 nov. 1829, 82 år 18 dagar g.

G. 8/8 1783 i Torneå m. *Barbro Magdalena Carlenia*, f. 1753, d. i N. Kalix, 15/6 1832.

Barn: *Johan Adolph*, f. 14/2 1786 i Nysätra, vaktmästare, d. i N. Kalix 9/2 1831; *Friederica Magdalena*, f. 18/7 1787, d. i Degerfors 1/12 1791; *Carl Emanuel*, f. 5/3 1789, tullvaktmästare o. snickare, d. 27/9 1841 i N. Kalix.

Tr.: Christlig barna-uppföstran i anledning af Eph. 6: v. 4. Försök af *Fredric Thingwall*. Sthm 1848.

KAPELLPREDIKANTER PÅ HOLMÖN.

1. **Olof Bergvall** (1820-29), f. 19 jan. 1792 i Nordmaling, son till bonden Mathias Olofsson i Bergsjö och Christina Mårtensdotter. Hans håg för studier föranlät föräldrarne att sända honom till Umeå skola, där han 27 sept. 1810 vid 18 års ålder inskrefs, blef gymn. i Hsand 1815 och stud. i Upsala 23 febr. 1819. På kallelse af Holmö nyss bildade kapellförsamling prästv. han 11 juni 1820 i Hsand och konstituerades 15:de i samma månad som första kapellpredikanten på denna ö. Här vann han öbornas förtroende och tillgifvenhet, men församlingen var för liten och fattig för att bereda honom nöjaktig utkomst, och efter 9 års vistelse här var han betänkt på att söka någon bättre lägenhet, hvarföre han gjorde en segeltur till Umeå för att skaffa sig stiftsnyheter. På återvägen kantrade hans båt genom ett vindkast ej långt utanför Rata hamn, och han fann sin graf i vågorna 13 dec. 1829. Af 4 följeslagare blefvo 2 räddade, bland dem hans svåger C. E. Grubbström, hvilken ehuru betraktad som död genom läkarehjälp återkallades till lifvet och till sin syster fick frambära olyckstidningen.

Krossad af detta slag och redan tidigare sjuklig afled hon kort därefter, efterlämnande 5 barn, 2 söner och 3 döttrar.

G. 6/11 1821 m. *Catharina Margareta Grubbström*, dotter af sjötullvaktmästaren Olof Grubbström och Carin From.

Af barnen: *Kristina Elisabeth (Betty)*, f. 27/10 1823, g. 13/10 1852 m. kronolänsman Karl Gustaf Westman i Resele, d. där 19/12 1872¹; *Carl Marcus*, f. 1825, scholaris i Umeå 1838.

2. **Johan Öhring** (1831-63), konstituerad som kapellpredikant på Holmön 4 maj 1831. Under hans ämbetstid lades Holmön från år 1834 under *Säfvars* pastorat, se där vidare.

KAPELLPREDIKANTER VID HOLMSUND.

1. **Isak Bexelius** (1863-72), utn. kapellpredikant och skollärare i Holmsunds nybildade kapellförs. 17 juli 1863, tilltr. 1 aug. s. å. Utn. till första khde i Umeå stad 9 sept. 1871. Sist khde i *Råneå* n. 15.

2. **Carl Samuel Hellman** (1872-79), sist khde i *Mo* n. 5.

3. **Olof Richard Norrman** (1879-90), f. 24 mars 1853 i Säfvar, son till prosten och khden i Umeå landsförs. Ol. Norrman. Efter afgangsexamen vid Umeå lärov. 4 juni 1873 stud. i Upsala ht. s. å. och efter där aflagda akad. examina prästv. 14 okt. 1877 samt förordn. till vice pastor i Rödön. På kallelse af patronus befullm. kapellpred. och skollärare i Holmsund 2 apr. 1879. Innehade förslagsrum till Själevads pastorat, då han under aftonbönen med sina skolbarn 21 okt. 1890 genom hjärnslag plötsligen afled 37 år gammal. Många förhoppningar voro knutna vid honom.

G. m. *Anna Högbom*, f. 15/6 1853, dotter af komm. i Löfångar Joh. Gust. Högbom, d. i Skellefteå 12/6 1896.

Barn: *Anna Maria*, f. 24/5 1884, telegrafist i Sthm; *Rut Anna*, f. 24/5 1884, tvill.; *Märta Erika*, f. 20/1 1887, g. m. ingenjör Edvard Olausson i Hagge; *Karl Olof*, f. 4/10 1890, läroverksadj. i Västerås.

Tr.: Predikan på 2:dra sönd. eft. Trettondedag; d:o på 1:sta sönd. eft. Tref. (Vårt Lands predikobil. n. 2, 23. Sthm 1887.)

4. **Gustaf Hörnström** (1891-1901), utn. kapellpredikant i Holmsund² 25 febr. 1891, tilltr. 1 apr. s. å., khde i Piteå stad 1901, sist khde i *Nätra* n. 22.

¹ Deras porträtter äro återgifna i *C. Afzelius*, Släkten Westman, s. 50, 52.

² Sedan år 1890 har kapellpredikanten ej uppehållit folkskolläraryrke.

5. **Axel Herman Thorelli** (1901-18), f. i Lund 24 juli 1866. Föräldrar: folkskolläraren Hans Jönsson och Elna Andersdotter. Efter studier vid Lunds allm. lärov. stud. vid Lunds univ. ht. 1886, där han aflade teol. fil. ex., inskrefs ht. 1888 i teol. fakulteten vid Upsala univ., aflade där teor. och prakt. teol. och prästex. samt prästsv. 17 dec. 1891; folkskollärarex. 21 dec. s. å., past. adj. i Brunflo från 15 jan. 1892, v. komm. i Åre 23 maj s. å.; utn. komm. i Vemdalen 23 dec. 1893, tilltr. 1 maj 1895, men uppehöll befattningen på förordnande under ecklesiastikåret 1894-95. Utn. till kapellpred. i Holmsund 26 juli 1901, tilltr. genast. Innehade statens resestipendium 1908, diakonistyrelsens stiftsombud 1913. Sedermera utn. till khde 20 febr. 1918 i det från Umeå landsförs. utbrutna pastoratet Holmsund.

G. 18/6 1898 m. *Wilhelmina Sofia Alfhilda von Nolting*, f. i Tyska förs. i Sthm 17/10 1871, dotter af grosshandl. Wilhelm von Nolting och Wilhelmina Corn.

Barn: *Torger Robert Wilhelm*, f. i Vemdalen 13/7 1899, d.; *Margareta Elsa Maria*, f. 23/11 1900, g. m. civilingenjören J. P. Wickholm, Sthm; *Alfhild Ann-Marie*, f. 5/1 1903 i Holmsund, d.; *Arne Hjalmar*, f. 28/1 1904, anställd hos telefonaktiebolaget L. M. Ericsson, Sthm; *Folke Sven*, f. 17/8 1905, t. f. landsfiskal; *Gunlög Elna Vilhelmina*, f. 4/6 1910.

Tr.: Tal vid G. P. Braathens jordfästning i Alnö kyrka den 3 dec. 1911 (Sundsv. 1911).

BRUKSPREDIKANTER vid HÖRNEFORS och STRÖMBÄCK.

På begäran af Hörnefors bruksintressenter fingo dåv. pastorsadjunkterna i Nordmaling *Olof Renhorn* i apr. 1784 och *A. Thorén* 1 mars 1786 konsistorii tillstånd att vid lämpliga tider betjäna bruksfolket med predikningar och kommunion. Men det var först i apr. 1791, som brukspatronerna Åberg och Grahn anhöllo hos konsistoriet att vid de bägge ofvannämnda bruksanläggningarna inom Umeå s:n få anställa en gemensam predikant, och föreslogo stud. *Jonas Nygren* till ifrågavarande tjänst. Utom fria husrum erbjödo de honom i lön 50 riksdaler specie. Konsist. biföll denna ansökan. Predikanten bodde vid Hörnefors och predikade hvarje söndag växelvis i de båda kyrkorna.

1. **Jonas Nygren** (1792-1807), prästsv. till predikant vid Hörnefors och Strömbäck 1 juli 1792; past. adj. i Löfånger 8 juli 1807, utn. förste komm. i Umeå landsförsamling 30 jan. 1811; sist khde i *Bygdeå* n. 13.

2. **Nils Cognell** (1807-15), f. 1 jan. 1782 i Skellefteå, son af skattebonden Olof Svensson Kågberg; inskrefs i Piteå skola 1793, i Hsands gymn. ht. 1800; stud. i Upsala vt. 1803; reste år 1806 till Åbo univ.; prästsv. 2 aug. 1807 till predikant vid Hörnefors' och Strömbäcks bruk. Sedan

bruket under finska kriget occuperats af ryssarne, tjänstgjorde han från 28 aug.-1 nov. 1809 som extra bat.-predikant vid den svenska fältbataljonen och återtog därefter brukspredikantbefattningen. På grund af sjuklighet tjänstefri i slutet af okt. 1815, innehade han sedermera några spridda förordnanden som v. komm. i Högsjö 1 maj-1 aug. 1817 och som past. adj. i Skön. s. å. Afled i Nysätra 2 juni 1825.

G. m. *Brita Nyström*, f. 23/3 1783, dotter till klockaren Anders Nyström i Ånäset, Nysätra, d. 16/3 1852.

Barn: *Anna Brita*, f. 29/12 1806, mindre vetande, drunknade 24/10 1857 i kvarndammen vid Nybybron i Nysätra; *Nils Adolph*, f. 1808, d. 12/9 1809 i Nysätra; *Anton Bernhard*, f. 1809, d. i Umeå stad 16/6 1850; *Carl Otto*, var 1844 handl. i Umeå, d. där; *Sophia Carolina*, bosatt i Nysätra, redde till kalaser, ogift.

3. **Jonas Norlin** (1816-26), f. 22 febr. 1791 i Nora s:n, son af kammarskrifvaren Petter Norlin i Skullersta och Maria Brita Steckzén. Stud. i Upsala 1813; Prästv. 11 febr. 1816 till brukspredikant vid Hörnefors och Strömbäck. Afled 24 juni 1826.

G. å Hörnefors 19/12 1819 m. *Gustava Ulrica Winge*, f. 1785, d. 6/3 1856.

Barn: *Carl Gustaf*, f. 12/11 1821, kronolänsman i Degerfors; *Mathilda Maria*, f. 23/12 1822, utflyttade till Grundsunda.

4. **Simon Petrus Norman** (1826-40), förordn. till vakanspred. i Umeå landsförs. 21 juni 1824; utn. brukspred. vid Hörnefors och Strömbäck 30 aug. 1826; sist komm. i *Säbrå*.

5. **Augustin Sundén** (1840-61), utn. pred. och skollärare vid Hörnefors' bruk febr. 1840, tilltr. 1 maj s. å., tillika brukspred. vid Strömbäck jan. 1843. Då koleran i nov. månad år 1853 rasade vid sistnämnda bruk, invigde han där begravningsplats och jordfäste ej mindre än 18 i denna sjukdom aflidna personer. Sist kapellpred. och skollärare i Örträsk, tilltr. 1 maj 1861, se *Lycksele* (II, s. 143).